

ΕΛΛΗΝΙΚΑ
ΦΙΛΑΝΘΡΩΠΙΚΑ

ΤΟ ΚΑΛΥΤΕΡΟΝ ΤΟΝΩΤΙΚΟΝ ΤΟΥ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥ

ΕΒΡΑΒΕΥΘΗ ΕΙΣ ΤΗΝ ΔΙΕΘΝΗ ΕΚΘΕΣΙΝ ΒΟΛΩΝΙΑΣ (BOLOGNE)
Εΐνε πλουσιώτατον εἰς Βιταμίνας, κατ' ἐξοχὴν ἐπιστημονικόν,
καὶ ἀπολύτως ἀβλαβὲς δυναμωτικόν.
ΠΩΛΕΙΤΑΙ ΕΙΣ ΟΛΑ ΤΑ ΦΑΡΜΑΚΕΙΑ

ΕΤΟΣ Γ'. — ΤΟΜΟΣ Δ'. — ΑΡΙΘ. 44

ΤΙΜΗ ΔΡΑΧ. 5

1 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1929

ΓΡΑΦΕΙΑ: ΜΑΓΕΡ 29

ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΟΥ ΙΩΣΗΦ ΚΟΝΡΑΝΤ

JOSEPH CONRAD: ΤΟ ΠΑΝΔΟΧΕΙΟ ΜΕ ΤΙΣ ΔΥΟ
ΜΑΓΙΣΣΕΣ

ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΓΟΥΤΥΝΙΑΣ

ΑΓΓΕΛΟΥ ΤΡΙΚΚΑΙΟΥ: ΦΟΝΙΑΣ ΜΕ ΤΟ ΣΤΑΝΙΟ

Φ. ΚΟΝΤΟΓΛΟΥ: ΓΙΑ ΝΑ ΠΑΡΟΥΜΕ ΜΙΑ ΙΔΕΑ ΑΠΟ
ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ.

Κ. ΚΑΡΘΑΙΟΥ: ΝΙΝΕΤΑ

Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΥ: ΤΑ ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΤΟΥ ΝΟΥΜΑ

ΧΡ. ΞΥΔΙΑ: ΑΝΟΙΞΗ

ΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΠΡΑΓΜΑΤΑ.

ΑΛΦΡΟΝΣΕ ΔΑΥΔΕΤ: Τ' ΑΣΤΕΡΙΑ

ΦΡΟΣΩ Ν. ΣΑΝΤΟΡΙΝΑΙΟΥ: ΑΝΟΙΞΗ

GEORGE COURTELIN: Ο ΑΣΤΥΝΟΜΟΣ ΤΟ ΚΑΛΟ ΠΑΙΔΙ

ΒΑΣΙΟΥ ΧΑΝΙΩΤΗ: ΑΝΟΙΞΗ

ΤΑΣΟΥ ΒΑΦΕΙΔΗ: ΤΕΣΣΕΡΑ ΜΕΓΑΛΑ ΟΝΟΜΑΤΑ ΤΗΣ
ΒΟΥΛΓΑΡΙΚΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ

GR. DELEDDA: ΓΙΑΤΙ ΑΜΑΡΤΗΣΕ

M. BARRING: ΠΕΡ' ΑΠ' ΤΟΝ ΤΑΦΟ

ΤΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ.

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΟΥ ΙΩΣΗΦ ΚΟΝΡΑΝΤ

ΑΠΟ ΤΗΝ "ΒΙΟΓΡΑΦΙΑ ΤΟΥ ΚΟΝΡΑΝΤ", ΤΟΥ G. JEAN ANBRY'S

Παρακάτω δημοσιεύουμε μερικές επιστολές του 'Ιωσήφ Κόνραντ, του συγγραφέως που ἔχει γράψει «τὸ Πανδοχεῖο με τὶς δύο μάγισσες». Οἱ ἐπιστολές αὐτές, διαλεγμένες μέσ' ἀπὸ τὴ «Βιογραφία τοῦ Κόνραντ» τοῦ G. Jean Anbry's, ἔχουν μεγάλο ἐνδιαφέρον, γιὰ τὴ φανερώσασιν τὸν τρόπο μετὰ τὸν ὁποῖον ἐργαζόταν ὁ μέγας αὐτὸς συγγραφεὺς, καθὼς καὶ τὴν ἀνήσυχον καὶ γεμάτην ἀγωνίες ψυχικὴν τὴν κατάστασιν.

Ἀπὸ ὅλη τὴν ἐπιστολογραφίαν τοῦ Κόνραντ ποὺ κομμάτια δημοσιεύουμε κατωτέρω, προκύπτει ὅτι ὁ ὅλο το στάδιο τοῦ συγγραφέως αὐτοῦ ὑπάρχουν τρία σπουδαιότατα σημεῖα, τὰ ὁποῖα θὰ κάνουν πολὺν νὰ ἀποροῦν ὅσοι δὲν παραδέχονται ὅτι τὸ ἐπάγγελμα τοῦ μυθιστοριογράφου εἶναι δύσκολο καὶ μυστηριακό: πρῶτα βλέπουμε πῶς οἱ ἀτέλειες αὐτοῦ ὡς συγγραφεὺς

μαστιγώνουν καὶ βασανίζουν τὸ μυαλό του, δεύτερο, τὴν ἀδιαφορία του γιὰ τὸ χρηματικὸ κέρδος, τρίτο, τὸν πόθο του νὰ γλυτώσῃ ἀπὸ τὴν κολασμένη ζωὴ τοῦ καραβιοῦ καὶ ἀπὸ τὴν ἐνόχλησιν ποὺ τοῦ προκαλεῖ ἡ θαλασσομένη ζωὴ του.

Μὰ ὡς ἀφίσσουμε τὰ γράμματά του νὰ μιλήσουνε μόνα τους.

Πρὸ τοῦ τυπωθῆναι τὸ πρῶτον τοῦ βιβλίου, «Ἡ τρέλλα τοῦ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΑΡΧΤΟΥ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ
ΔΩΡΕΑ Κατ. Χατζην
ΗΜΕΡΟΜ. 29-9-78
ΑΡΙΘ. 23485

«Αλμαγερ» (Almayer's Folly), χρειάστηκαν πέντε χρόνια δουριά, αλλά αυτό οφείλεται σε κάποιες προσωπικές του ασχολίες, ενώ τα ύστερά του έργα τράβηξε πολλά ως πονηρά τα βγάλη πέρα, όπως το όμολογεί ο ίδιος σε τούτο το γράμμα του.

«Αν δε σās μιλάω πολύ για το έργο μου, θα πη πως τα καταφέρνω με πολλή δυσκολία. Όσο πιο πολύ προχωρώ, τόσο πιο λιγότερη εμπιστοσύνη έχω στον εαυτό μου. Είναι μέρες τώρα που υποπτεύω τον εαυτό μου αν είμαι σε θέση να συνθέσω μια μόνη φράση. Άλλες μέρες πάλε αισθάνομαι κάποια ανικανότητα να βγάλω από το μυαλό μου μια ιδέα που νάξίξη να μπη σε μια φράση. Αχ! πάει κείνος ο καιρός που έγραφα την «Τρέλλα του Άλμαγερ, με τη γαλήνια τόλμη ενός άσφον τρελλού. Μέρα με τη μέρα γίνονται πάντα και πιο σοφιστής, και πιο άβέβαιος. Και πάντα με πιο πολύ συνείδηση αισθάνομαι την άτεχνία μου, καθώς και τον πόθο μου να φθάσω το τέλει, που από την κατάσταση μου αυτή, γίνεται πάντα πιο άφθαστο. Θα ήθελα να λάμπω σαν χαρμόσυνη φωτιά, να βλέπω, πως εξαντλώ τον εαυτόν μου για να μπορέσω να βγάλω μια αδύνατη φλόγα σαν του κεριού, αν όχι και μικρότερη».

Τον Ιούνιο του 1896 έγραψε στον Edward Garnett: «Από τότε που σου έστειλα το γράμμα μου, δεν έχω γράψει παρά μια μόνη σελίδα. Μια σελίδα μονάχα. Σκέπτομαι και ξεχνιέμαι κάθε μέρα μπροστά στο άσπρο μου χαρτί, χωρίς να κατορθώσω να συνθέσω μια φράση. Να έχω κανείς την ικανότητα να σκέπτεται και να μη μπορέσει να εκφράσει τίποτα, είναι ένα τρομερό βάσανο. Δεν έχω την υπομονή να το υποφέρω. Δεν ξέρω κι' εγώ που θα καταλήξω. Μου φαίνεται σαν γελοίο και φοβερό μαζί. Τώρα που έχω μαζέψει από πίσω μου τόσο λαό, τί να κάνω, αφού τα επεισόδια που θα ακολουθήσουν πρέπει να έβγουν από το χάος των αισθήσεών μου!»

«Πηγαίνω και κάθονται κάθε πρωί με θρησκευτική προσήλωση στο τραπέζι μου. Κάθομαι έτσι, όχτι ώρες την ημέρα. Κι' αυτό είναι όλο. Στο διάστημα αυτό των όχτι ωρών, γράφω μονάχα τρεις φράσεις, τις οποίες στο τέλος τις σβύνω, αφήνοντας το τραπέζι μου με θυμό και

προφέροντας λόγια σαν και τούτα: Φαίνεται πως η δημιουργική δύναμή μου είναι τόσο ασταθής, όσο είναι ο καιρός σε τούτο το νησί. Νάμαι τώρα έφτα βδομάδες, που δεν κατορθώσω να ετοιμάσω ούτε μια σελίδα, ούτε καν μια σελίδα! Για μένα, το να γράφω σημαίνει απλούστατα να μεταβάλλω τις νεκρές μου δυνάμεις σε φράσεις».

Και με τον τρόπο αυτόν ο Κόνραντ τραβούσε πάντα εμπρός, και φυσικά τα κέρδη του έτανε πολύ φτωχικά, ένα άθλιο μεροκάματο. Μα τέλος, τον Ιούνιο του 1911, η Κυβέρνηση του έκανε μια σύνταξη από 100 λίρες, για τις «φιλολογικές του εργασίες». Ύστερα με την «Τύχη» του έγινε γνωστότατος και θανμάσθηκε. Αλλά προ του 1911 είχε τραβήξει πολλά. Το «Karain» το πούλησε για δυό λίρες και 10 σελίνια τις χίλιες λέξεις. Το «Lord Jim» το πούλησε προ του ακόμη το τελειώσει, για να βγῇ στην Αμερική και στην Άγγλία, για 350 λίρες. Όσο για τις ενοχλήσεις, που του έδινε η θαλασινή ζωή του, διαβάζουμε σ' ένα του γράμμα του 1908:

«Τώρα πια δε σκέπτομαι τη θάλασσα. Δεν θέλω να έχω τη φήμη που είχε ο Πιέρ Λοτι στη Γαλλία, ούτε καν να με πάρουν για έναν Πολωνό ευγενή που παρόν για έναν Πολωνό ευγενή που μπλέχτηκε στα Άγγλικα καράβια. Πράγματι υπάρχουν πολλοί θαλασσινοί μέσα σε πολλά μου ρωμάντσα, μα αυτοί δεν τα καταντούν θαλασσινές ιστορίες. «Τα νειάτα» και άλλα τα έτανε θαλασσινά μυθιστορίματα. Άς είναι, μα αυτά τα ρωμάντσα μου, που μπαίνει στη μέση η θάλασσα μπορεί να τα κρύψει κανείς από άλλη έποψη. Με το «Μαύρο» ψυχολογώ μια ομάδα ανθρώπων και δείχνω κάποια φυσικά φαινόμενα. Αλλά το πρόβλημα αντιμετωπίζω, δεν είναι παρά ένα πρόβλημα που δημιουργήθηκε πάνω σ' ένα καράβι, που δημιουργήθηκε πάνω σ' ένα καράβι, όπου η κατάσταση της τελείας απομόνωσης από όλες τις σκοτούρες της γῆς, το δίνει κάποια δύναμη και κάποιο χρωματισμό. Σ' όλα μου τα ρωμάντσα το σπουδαιότερο σημείο είναι η μελέτη ενός ιδιαιτέρου ατόμου ή συμβάντος. Το μόνο μου έργο, που μπορεί κανείς να το χαρακτηρίσει ως θαλασσινό, είναι «Ο καθρέφτης της θάλασσας».

Μετάφρ. Γ. Κ.

(Συνέχεια εκ του προηγούμενου)

Πηγαίνοντο όλοένα και πιο γλήγορα, τόσο που νόμιζε κανείς πως το τίνανε κάποιο μηχανήμα. Ο Μπέρν τ' άχασε όλοτετα, βλέποντας εκείνη την περιεργή έξαψη... «Ναί, ναίσκε, κείνος ο γεροδεμένος «Ιγκλς» είχε φύγει το πρωί, αφού έφαγε ένα κομμάτι ψωμί κ' ήπιε ένα ποτήρι κρασί. Κι' ο αφέντης ήθελε να τραβήξει τον ίδιο δρόμο, αύριο το πρωί άς πήγαινε στο καλό».

— Θα μου δώσετε κάποιον για να μου δείξη το δρόμο;

— Ναί, σενιόρ. Ένα καλό παλληκάρι. Κείνον που είδε ο αφέντης να φεύγει την ώρα πώμπαινε.

— Μα χτυπούσε την πόρτα, είπε ο Μπέρν. Τώσκασε μόλις με είδε. Ήτανε νάμπη μέσα.

— Όχι, όχι, φωνάζανε μαζί κ' οι δυο μάγισσες, έφευγε, έφευγε.

— Ποιός είν αυτός;

— Ο άρραβωνιαστικός της! φωνάζανε οι γοηές δείχνοντας την κοπέλλα. Πήγε σ' ένα χωριό κάμποσο μακονά από δω. Μα θα γυρίση το πρωί. Ο άρραβωνιαστικός της είναι όρφανό το κορίτσι, από

γονειούς φτωχούς χριστιανούς. Ζει κοντά μας για την αγάπη του Χριστού, για την αγάπη του Χριστού».

Η όρφανή, καθισμένη στη γωνιά, περιεργαζότανε το Μπέρν. Αυτός συλλογίστηκε πως έτανε πειό σωστά κόρη του σατανά και την κρατούσανε κει μέσα οι δυο καταχθόνιες μέγαιρες για την αγάπη του διαβόλου. Τα μάτια της έτανε λίγο λοξά, το στόμα της μεγάλο μα όμορφο-γραμμένο, το πρόσωπό της σοβαρό, γιομάτο από άγρια όμορφιά, ήδονική και άτίθασση. Όσο για την έκφραση που είχε εκείνο το κοφτερό μάτι της, που τότε καρφωμένο διαρκώς άπάνω του και πώ-βγαζε φωτιές από άγρια σαρκική όρμή, «για να πάρετε μια ιδέα, γράφει ο Μπέρν, δεν έχετε παρά να πατηρήσετε κάποια πεινασμένη γάτα που παραφυλάγει ένα πουλί μέσα στο κλουβί, ή ένα ποντίκι μέσα στη φάκα».

Αυτή του σεργιόρισε μια καλή μερίδα, από την όποια έμεινε φχαριστημένος, μολονότι τα μεγάλα μελανά μάτια της, που δεν έπαφιν να τον κοιτάζουνα καλά καλά, τον ενοχλούσανε. Μα όλα έτανε καλύτερα από κείνες τις φοιχτές μάγισσες που του καθόντανε στο στήθος σαν βραχνάς. Οι υποψίες του διαλυθήκανε ίσως ή ξεστασία ύστερ από τον άγέρα και τη βροχή, ή ανάπαυση ύστερ από το πάλεμα πουχε κάνει πιάτμα με πάτημα καταπάνω στη θύελλα, τον κάνανε να τα βλέπη όλα καλά. Δεν άνησυχούσε πια για τον Τόμ. Τώρα εκείνος θα κοιμότανε σε κανέναν όρεινό καταυλισμό, όπου θάχε συναντήσει το Γκονζάλες και τους άνδρες του.

Ο Μπέρν σηκώθηκε, πήγε και γιόμισε μια κανάτα κρασί άπ' ένα άσκι που έτανε κορμασμένο στον τοίχο και ξανακάθισε

στή θέση του. Ἡ μάγισσα ποῦχε τὸ μούτρο τῆς μούμιας ἀρχίνησε τὴν κουβέντα· τοῦπε γιὰ τὰ παλὰ χρόνια, τοῦ καυχῆθηκε πὼς εἶτανε ξακουσμένο τὸ πανδοχεῖο τους, τὰ φτυχισμένα ἐκεῖνα χρόνια. Μερνοῦσε ἀπὸ κεῖ καλὸς κόσμος, μὲ καθαρά ἀμάξια. Μιά φορὰ μάλιστα πέρασε τὴ νύχτα τοῦ μέσα στὴν «κάζα» τους κ' ἕνας δεσπότης, πρὸ πολλὰ χρόνια.

Ἡ μάγισσα μὲ τὸ πρισμένο μούτρο φαινότανε πὼς ἄκουγε, καθισμένη στὸ σκαμνὶ τῆς, ἀκίνητη, ἐκτὸς ἀπὸ τὸ κεφάλι τῆς π' ὀλοένα ἔτρεμε. Ἡ κοπέλλα (ὁ Μπέρν εἶτανε βέβαιος πὼς αὐτὴ εἶτανε κάποια τσιγγάνα πού τὴν εἶχανε συμμαζέψει ἐκεῖ πέρα, τίς οἶδε γιὰ ποῖο σκοπὸ) καθότανε ἀπάνω στὴν πέτρα τοῦ τζακιού, στὴ ζέστη πού βγάζανε τὰ ξύλα. Μουρμούριζε μέσα στὸ στόμα τῆς κάποιο τραγοῦδι σιγοπαίζοντας, ἀπὸ καιρὸ σὲ καιρὸ, ἕνα ζευγάρι καστανιέττες*. Σὰν ἄκουσε τὴν λέξη «δεσπότης» ἄρχισε νὰ γελά σὰν νὰ κοροῖδευε, καὶ γύρισε καὶ κοίταξε τὸ Μπέρν. Ἡ κόκκινη φλόγα τοῦ τζακιού ἀστράφειε στὰ μαῦρα μάτια καὶ στ' ἄσπρα δόντια τῆς. Τοῦ χαμογέλασε.

Τώρα καταλάβαινε πὼς βρισκότανε σὲ σίγουρο μέρος καὶ ξεκουράσθηκε. Μιά πού δὲν τὸν περιμένανε νὰ περάσει ἀπὸ δῶ, δὲν εἶτανε δυνατό νὰ τοῦχουνε στήσει καμμιὰ παγίδα. Σιγὰ σιγὰ τὸν γλυκοπῆρε ὁ ὕπνος. Ἄφησε τὸν ἑαυτὸν του, χωρὶς ὅμως καὶ νὰ πάψει νάχη τὸ νοῦ του, ὅπως τοῦλάχιστο νόμιζε.

Ὡστόσο τὸν πῆρε στὰ καλά, μὰ πετάχτηκε ἀπάνω, γιὰτὶ ἄξαφνα ἔγινε ἕνα φριχτὸ πανδαιμόνιο. Στὴ ζωὴ του δὲν εἶχε ἀκούσει τέτοιες φοβερὲς τσιρίδες.** Οἱ μάγισσες εἶχανε τσακωθῇ, ποῖος ξέρει γιὰ ποιά αἰτία, μὲ μιὰ ἀγριότητα ἀπερίγραπτη. Βριζόντανε μεταξύ τους μὲ μανία, χωρὶς νὰ ζητᾶνε νάβρουνε ἐπιχειρήματα. Οἱ γεροντικὲς κραξίες τους μαρτυροῦσαν ἀσυγκράτητη κακία καὶ λύσσα πού προέρχεται ἀπὸ φόβο. Τὰ μαῦρα μάτια τῆς τσιγγάνας πηδούσαν ἀπὸ τὴ μιὰ στὴν ἄλλη. Ὁ Μπέρν πότε δὲν κατάρταβε τὸν ἑαυτὸ του τόσο καχύποπτο μπρὸς σὲ ἀνθρώπινα πλάσματα, ὅσο ἀνά-

μεσα σὲ τοῦτα τὰ τέρατα. Προτοῦ λάβῃ τὸν καιρὸ νὰ καταλάβῃ γιὰτὶ μαλὼνανε, τὸ κορίτσι πῆδηξε ἀπάνω χτυπώντας δυνατὰ τίς καστανιέττες. Ἐγινε σιωπὴ. Πλησίασε στὸ τραπέζι, καὶ γέροντας ἀπὸ πάνω του, μὲ τὰ μάτια καρφωμένα στὰ μάτια τοῦ Μπέρν.

— Σενιόρ, τοῦ λέγει μ' ἕναν τρόπο ἀποφασιστικό, θὰ κοιμηθῇτε μέσα στὴν κάμαρα τοῦ δεσπότη.

Οἱ μάγισσες δὲν σαλέψανε. Ἡ γερομούμια καθότανε συμμαζεμένη, ἀκουμπώντας ἀπάνω σ' ἕνα ραβδί ἢ ἄλλη μὲ τὸ πρισμένο μούτρο εἶχε μαζέψει ἀπὸ χάμω ἕνα δεκανίκι.

Ὁ Μπέρν σηκώθηκε, πῆγε πρὸς τὴν πόρτα, κι' ἀφοῦ γύρισε τὸ κλειδὶ μέσα στὴν πελώρια κλειδαριά, τῶβαλε ὕστερα μέσα στὴν τσέπη του, ἀτάραχος. Ἦτανε σίγουρος πὼς τὸ σπίτι δὲν εἶχε ἄλλη εἴσοδο, κ' ἔτσι δὲ φοβότανε νὰ τοῦ ριχτῇ κανένας ἀπέξω. Γυρίζοντας πίσω, εἶδε τίς δυὸ μάγισσες «τίς πουλημένες στὸ διάολο» καὶ τὴν κόρη τοῦ σατανᾶ, νὰ κοιτάζονται μεταξύ τους χωρὶς νὰ βγάλουνε μιλιὰ. Ἀναρωτήθηκε μέσα του ἂν ὁ Τόμ εἶχε πάρει τὰ ἴδια μέτρα τὴν περασμένη νύχτα. Καὶ κεῖ πού συλλογιζότανε τὸ σύντροφό του, τοῦ φάνηκε πάλι πὼς ὁ Τόμ βρισκότανε ἐκεῖ κοντά του, ὀλοτέλα κοντά του. Βουβαμάρα. Μέσα σ' αὐτὴ τὴν ἡσυχία ἄκουγε τὸ αἷμα πού χτυποῦσε τ' αὐτιά του βουίζοντας, κι' ἀνάμεσα στὰ βουίσματα τοῦ φάνηκε πὼς μιὰ φωνὴ τοῦ μουρμούριζε τοῦτα τὰ λόγια: «Μπέρν, ἄνοιξε τὰ μάτια σου». Ἡ φωνὴ τοῦ Τόμ! Τὸν ἔπιασε ἀνατριχίλα.

Τοῦ φαινότανε ἀδύνατο νὰ μὴ βρεῖται ἐκεῖ μέσα ὁ Τόμ. Ἐνα ἑλαφρὸ σύγκρουο πέρασε ἀπὸ τὸ πετσί του, σὰν νὰ ἐμπῆκε μέσα στὰ ροῦχα του ἕνα γογγύσμα φύσημα καὶ τοῦ περουνίασε τὸ κορμὶ ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη. Μὲ μιάς ἔδωξε αὐτὸ τὸ συναίσθημα.

Τὸ κορίτσι τράβηξε μπροστὰ ἀπ' αὐτόν, κρατώντας μιὰ λάμπα πού ἡ γλωμὴ φλόγα τῆς ἔβγαζε ἕνα ψιλὸ φυτίλι καπνὸ, κι' ἀνεβήκανε τὴ σκάλα. Οἱ ἄσπρες κάλτσες τῆς εἶτανε λερὲς κι' ὅλο τρῦπες.

Μὲ τὴν ἴδια ἀταραξία μὲ τὴν ὁποία εἶχε κλειδώσει κάτω τὴν πόρτα, ὁ Μπέρν ἄνοιξε μία μία ὅλες τίς πόρτες τοῦ διαδρόμου. Ὅλες οἱ κάμαρες εἶτανε ἄδειες,

ἐκτὸς ἀπὸνα-δυὸ ποῦχανε μέσα παλιά πράγματα. Τὸ κορίτσι, καταλαβαίνοντας τὸ σκοπὸ του, στεκότανε καὶ σήκωνε τὴν καπνισμένη λάμπα σὲ κάθε πόρτα μὲ ὑπομονή. Ὡστόσο τὸν κοίταζε ὀλοένα μὲ προσοχή. Τὴν τελευταία πόρτα τὴν ἄνοιξε ἡ ἴδια.

— Θὰ κοιμηθῇτε ἐδῶ, σενιόρ, μουρμούρισε μὲ μιὰ φωνὴ γλυκιὰ σὰν παιδικὴ πνοή, δίνοντάς του τὴ λάμπα.

— Buenas noches, sênorita, τῆς εἶπε εὐγενικά πέρνοντας τὴ λάμπα ἀπὸ τὰ χέρια τῆς.

Δὲν ἀκούστηκε καμμιὰ ἀπάντηση στὴν καληνύχτα, μολονότι τὰ χεῖλια τῆς σαλέψανε ἑλαφρά. Τὸ σκοτεινὸ βλέμμα τῆς, σὰν νύχτα χωρὶς ἀστέρια, δὲν τρεμούλιασε μήτε στιγμὴ προστὰ στὸ δικό του. Ἐμπῆκε μέσα στὴν κάμαρα, καὶ σὰν γύρισε γιὰ νὰ κλείσῃ τὴν πόρτα, ἐκεῖνη στεκότανε ἀκόμα ἐκεῖ χάμω, ἀκίνητη καὶ προκλητικὴ, μὲ τὸ ἡδοικὸ στόμα τῆς, τὰ λοξὰ μάτια τῆς, γιομάτη ἀπὸ ἄγρια ἡδυσπάθεια, σὰν γάτα πού φερμάρε. Γιὰ μιὰ στιγμὴ δίστασε, καὶ μέσα στὸ βουβὸ σπίτι ἄκουσε πάλι τὸ αἷμα πού χτυποῦσε βαρεῖα στ' αὐτιά του, καὶ μαζί, τοῦ φάνηκε πάλι πὼς ἄκουσε τὴ φωνὴ τοῦ Τόμ, ἐπίμονη, σὲ κάποια γωνία, πολὺ κοντά, κι' ἀκόμα πεῖο φριχτῇ, τοῦτῃ τὴ φορὰ, γιὰτὶ μπορούσε καὶ ξεχώριζε τὰ λόγια.

Στὸ τέλος τῆς ἔκλεισε μὲ βρόντο τὴν πόρτα κατὰμυρτα, ἀφήνοντάς τὴν μέσα στὸ σκοτάδι· σχεδὸν εὐθὺς τὴ ξανάνοιξε. Δὲν εἶτανε πειὰ κανένας. Ἡ ἰσπανιόλα εἶχε ἐξαμισθῇ χωρὶς τὸν παραμικρὸ κρότο. Ἐκλείσε γλήγορα τὴν πόρτα καὶ τὴν ἀμπάρωσε μὲ δυὸ βαρεῖα μάνταλα.

Σὲ λίγο ἄρχισε νὰ τὸν παιδεύῃ κάποια ἐπίμονη ἀνησυχία: Γιατί αὐτὲς οἱ μάγισσες εἶχανε τσακωθῇ ἀπάνω στὸ ζήτημα σὲ ποιά κάμαρα ἔπρεπε νὰ κοιμηθῇ; Τὶ ἤθελε τάχα ἐκεῖνη ἡ κοπέλλα πού τὸν κοίταζε καλὰ καλὰ, σὰν νὰθελε νὰ τυπώσῃ στὸ μυαλό τῆς τὴ ζωγραφιά του γιὰ πάντα; Τὸ κεφάλι του εἶτανε σὲ ἄθλια κατάσταση. Τοῦ φάνηκε πὼς βρισκότανε ξεμακρυσμένος, πέρα-μακρὰ ἀπὸ τὴν ἀνθρώπινη φυλὴ.

Περιεργάστηκε τὴν κάμαρα. Τὸ ταβάνι δὲν εἶτανε πολὺ ψηλό. Ἰσα-ἴσα ὅσο πού χῶραγε τὸ κρεββάτι, ἀπάνω ἀπ' τὸ ὁποῖο ὑπῆρχε ἕνας πελώριος θόλος, εἶδος κου-

βούκλιο, ἀπ' ὅπου πέφτανε, στὸ κεφάλι καὶ στὰ πόδια, κάτι βαρεῖες κουρτίνες· μὲ λίγα λόγια ἕνα κρεββάτι ἄξιο γιὰ δεσπότη. Μέσα στὴν κάμαρα εἶτανε κ' ἕνα τραπέζι βαρὺ, μὲ σκαλιστὰ πλουμίδια στὶς γωνίες· δυὸ-τρεῖς πολυθρόνες ἀσήκωτες, πού φαίνεται πὼς μιὰ φορὰ θρискόντανε στὸ παλάτι κανενὸς ἄρχοντα· μιὰ ντουλάπα μὲ δυὸ φύλλα, πλατεῖα καὶ ρηχὴ, εἶτανε βαλμένη κοντὰ στὸν τοῖχο. Θέλησε νὰ τὴν ἀνοίξῃ, μὰ εἶτανε κλειδωμένη. Κάποια ὑποψία τοῦ πέρασε. Πῆρε τὴ λάμπα γιὰ νὰ τὴν ἐξετάσῃ πεῖο προσεχτικά. Ὅχι: δὲν εἶτανε κρυφὴ πόρτα, ὅπως ὑποπτεύθηκε. Αὐτὸ τὸ βαρὺ ἐπιπλο εἶτανε περισσότερο ἀπὸν δάχτυλο μακρὰ ἀπ' τὸν τοῖχο. Κοίταξε καλὰ-καλὰ τὴν κλειδαριὰ τῆς πόρτας. Ὅχι, κανένας δὲ μπορούσε νὰ τὸν αἰφνιδιάσῃ ἀπάνω στὸν ὕπνο του. Μὰ θὰ μπορέσω νὰ κοιμηθῶ; ἀναρωτήθηκε μέσα του μὲ ἀγωνία. Ἄν βρισκότανε τοῦλάχιστον ὁ Τόμ μαζί του, αὐτὸ τὸ παλληκάρι τῆς θάλασσας, ποῦχε πολεμήσει στὸ πλευρὸ του σ' ἕνα δυὸ δύσκολες περιστάσεις, καὶ πού ὀλοένα τοῦλεγε πὼς πρέπει νὰ φυλάγεται. «Δὲν εἶναι ἄσχημο, συνείδηζε νὰ λέγει, νὰ σκοτωθῇ κανένας σὲ μιὰ μάχη. Ἀδιάφορο ποῖος παλαβὸς ἔχει τέτοια ὁρεξή. Ἐμᾶς ἡ δουλειὰ μας εἶναι νὰ πολεμᾶμε τοὺς Φραντσέζους, καὶ νὰ φυλαγόμαστε νὰ μὴ σκοτωθῶμε, γιὰ νὰ τοὺς βαρέσουμε κι' ἀκόμα μιὰ φορὰ». Ὁ Μπέρν στενωχωριόταν ἀπὸ κείνη τὴ φριχτὴ σιωπὴ. Τοῦ φαινότανε πὼς τίποτα δὲ θάρχότανε νὰ τὴν ταραξῇ, ἐκτὸς ἴσως ἀπὸ τὴ φωνὴ τοῦ Τόμ. Τὴν εἶχε ἀκούσει δυὸ φορές. Παράξενο! Ἐπιτέλους, στὸ κάτω τῆς γραφῆς δὲν εἶτανε καὶ τόσο περίεργο, εἶπε μέσα του, μιὰ πού συλλογιζότανε αὐτὸν τὸν ἀνθρώπο ὀλοένα, περισσότερο ἀπὸ τριάντα ὥρες, ἀδιάκοπα, καὶ μάλιστα μὲ ἔγνοια γιὰ τὴν τύχη του. Ὡστόσο αὐτὴ ἡ ἀνησυχία του γιὰ τὸν Τόμ, δὲν εἶχε ἡ καθορισθῇ, δὲν εἶχε ξεκαθαρίσῃ: «Χά-καθορισθῇ, δὲν εἶχε ξεκαθαρίσῃ: «Χά-καθορισθῇ» εἶτανε ἡ μόνη λέξη πού τοῦρχότανε στὸ μυαλό· σχετικὰ μὲ τὸν κίνδυνο πού μπορούσε νὰ βρεῖται ὁ Τόμ. Εἶτανε μαζί καὶ ἀόριστο καὶ φοβερό: «Χάθηκε». Τὶ νὰ σήμαινε αὐτὸ τάχα;

Ὁ Μπέρν ἀνετρίχισε· τοῦ φάνηκε πὼς εἶχε λίγον πυρετό. Ὁ Τόμ δὲν εἶχε ἐξαφανισθεῖ. Ὁ Μπέρν πρὶν ἀπὸ λίγο ἄκουσε

* Τὰ μικρὰ τάσια (ξίλια) πού βαρᾶνε οἱ τσιγγάνες χορεύτριες, περασμένα στὰ δάχτυλα.

** διαπεραστικὲς κραυγές,

νά μιλάνε γι' αυτόν. Πάλι κατάλαβε το αίμα του να χτυπᾷ στ' αὐτιά του. Κάθισε ἀκίνητος, περιμένοντας ἀπὸ στιγμή σὲ στιγμή ν' ἀκούσῃ ἀνάμεσα στοὺς παλμούς τοῦ αἵματός του τὴ φωνὴ τοῦ Τόμ. Ἐστῆσε τ' αὐτὶ του: Τίποτα δὲν κατάλαβε. Ἀξαφνα τοῦ πέρασε τούτῃ ἡ σκέψη: «Δὲ χάθηκε, μὰ δὲ μπορεῖ νὰ μιλήσῃ».

Πετάχτηκε ἀπάνω. Τὶ ὄνειροφαντασίες! Ἐβαλε ἀπάνω στὸ τραπέζι τὸ σπαθί του καὶ τὸ πιστόλι του, ἔβγαλε τὶς μπόττες του, κ' ἐπειδὴ κατάλαβε πὼς δὲν τὸν σηκώανε τὰ πόδια του, ξάπλωσε ἀπάνω στὸ κρεβάτι, πού τοῦ φάνηκε γλυκὸ κι' ἀναπανητικὸ ὅσο δὲ μπορεῖ νὰ φαντασθῇ κανεὶς.

Ξαναβρέθηκε πάλι ξυπνητός, μὰ ὥστόσο εἶχε πάρει ἕναν ὕπνο, γιατί τώρα εἶτανε καθισμένος ἀπάνω στὸ κρεβάτι, προσπαθώντας νὰ θυμηθῇ καλὰ τὶ ἔλεγε ἡ φωνὴ τοῦ Τόμ. Ἄ, ναί! Τώρα θυμότανε. Ἐλεγε: «Κύριε Μπέρν, τὰ μάτια σας τέσσερα». Αὐτὰ τὰ λόγια εἶτανε προειδοποίηση. Μὰ ἐναντίο τίνος;

Πήδησε μ' ἕνα σάλτο στὴ μέση τῆς κάμαρας, λαχανιασμένος, καὶ κοίταξε τριγύρω του. Τὸ παράθυρο εἶτανε καλὰ κλεισμένο, μ' ἕναν σιδερένιο σύρτη. Τὸ βλέμμα του πλανήθηκε πάλι ἀπάνω στοὺς γυμνοὺς τοίχους, κοίταξε καλὰ-καλὰ τὸ ταβάνι πῆγε στὴν πόρτα κ' ἐξήτασε τὰ μάνταλα. Εἶτανε δυὸ πελώριες ἀμπάρες πού μπαίνανε μέσα σὲ δυὸ τρύπες ἀνοιγμένες στὸν τοῖχο, κι' ὅπως ὁ διάδρομος ἀπ' ἐκεῖ εἶτανε πολὺ στενὸς γιὰ νὰ μπορέσῃ κανένας νὰ μεταχειριστῇ τίποτα βαρὺ δοκάρι ἢ κανένα πελέκι, δὲν εἶτανε δυνατὸ νὰ σπάσουνε τὴν πόρτα, ἐκτὸς μὲ τὸ μαροῦτι. Ἐνῶ κοίταζε τὴ μιὰ ἀμπάρα ἂν εἶτανε καλὰ βαλμένη, σὰ νὰ τοῦ φάνηκε πὼς κάποιος βρισκότανε μέσα στὴν κάμαρα. Ἄκουσε τόσο καθαρά, πού γύρισε γλήγορα σὰν ἀστραπή. Δὲν εἶτανε κανένας. Μὰ καὶ ποιὸς μποροῦσε νάναί ἐκεῖ μέσα; Καὶ μολαταῦτα...

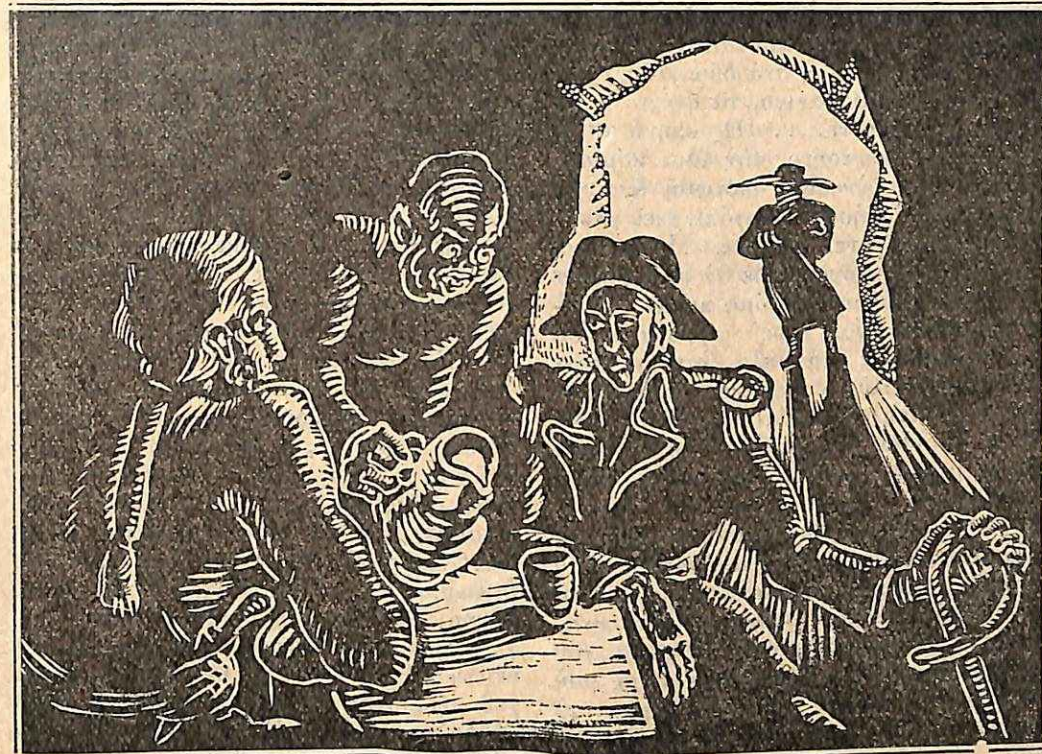
Σὲ μιὰ στιγμή ἔχασε τὴν ἀξιοπρέπεια πῶχει κάθε ἄνθρωπος πού σέβεται τὸν ἑαυτό του. Ἐβαλε τὴν λάμπα χάμω, ξάπλωθηκε μὲ τὰ τέσσερα στὸ πάτωμα, καὶ κοίταξε κάτ' ἀπὸ τὸ κρεβάτι, σὰν τρομαγμένο κορίτσι. Δὲν εἶδε ἄλλο τίποτα ἐκτὸς ἀπὸ σκόνῃ μὲ τὸ καντάρι. Σηκώ-

θηκε, μὲ τὰ μάγουλα ξαναμμένα, κ' ἐπίασε νὰ περπατᾷ φέροντας βόλτες μέσα στὴν κάμαρα, ντροπιασμένος γιὰ τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτό του καὶ γιὰ τὴν ἀνόητη ἀνηουχία πού αἰσθανότανε γιὰ τὴν τύχη τοῦ Τόμ, καὶ πού δὲν ἤθελε νὰ ξεκολλήσῃ ἀπὸ τὸ μυαλό του. Ὅλοένα σφυρίζανε στ' αὐτιά του αὐτὰ τὰ λόγια: «Κύριε Μπέρν, τὰ μάτια σας τέσσερα».

— Δὲ θάκανα καλύτερα νὰ πέσω στὸ κρεβάτι καὶ νὰ προσπαθῶ νὰ κοιμηθῶ; ἀναρωτήθηκα. Τὰ μάτια του πέσανε ἀπάνω στὴ πελώρια ντουλάπα, καὶ πῆγε κοντά, γιατί δὲ μπορούσε νὰ διώξῃ τὶς ἰδέες πού τὸν βασανίζανε. Τὶ θάλεγε στὶς δυὸ μάγισσες αὐριο, σὰν βλέπανε πὼς ἔσπασε τὴν κλειδαριά; Δὲν ἤξαιρε τίποτα. Ἐβαλε τὴ μύτη τοῦ σπαθιοῦ του ἀνάμεσα στὰ δυὸ φύλλα τῆς ντουλάπας καὶ δοκίμασε νὰ τὴν ἀνοίξῃ. Ἀρχισε νὰ βρίζῃ, ἐπιμένοντας στὸ σκοπὸ του, πεισμένος. «Ἐλπίζω νὰ μείνῃς ἱκανοποιημένος, πού νὰ πάω ὁ διάολος» μοιροῦρισε, ἀποτεινόμενος στὸν Τόμ. Κεῖνῃ τὴ στιγμή ἡ ντουλάπα ἀνοίξε διάπλατι.

Βρισκότανε ἐκεῖ—χάμω, μπροστά του!

Αὐτός, ὁ πιστός, ὁ γνωστικός, ὁ παλληκαρᾶς ὁ Τόμ βρισκότανε ἐκεῖ—χάμω, ὀρθίος, αὐστηρὸς κι' ὀλοῖσος, σιωπηλός, καὶ τὰ δυὸ δλάνοιχα μάτια του μὲ τὴ διαπεραστικὴ λάμψη τους σὰν νὰ λέγανε στὸ Μπέρν νὰ σεβασθῇ αὐτὴ τὴ σιωπή. Ὁ Μπέρν κοκκάλωσε καὶ δὲ μπόρεσε νὰ βγάλῃ μῆτε ἄχνα ἀπὸ τὸ στόμα του. Ὁπισθοχώρησε, καὶ τὴν ἴδια στιγμή ὁ θαλασσινὸς ἔπεσε πρὸς τὰ μπροῖς μονοκόμματος, σὰ νάθελε νὰ τὸν πιάσῃ ἀπὸ τὸ λαιμό. Ὁ Μπέρν, ἔτσι ἄθελα, ἄπλωσε τὰ τρεμάμενα χέρια του. Κατάλαβε τὸ φορικτὸ ξύλιασμα τοῦ κορμιοῦ, κ' ὕστερα τὸ κοῦο τοῦ θανάτου, σὰν χτυπήσανε κεφάλι μὲ κεφάλι ὁ πεθαμένος μὲ τὸν ζωντανό, κι' ἀγγίζανε τὰ πρόσωπά τους. Ὁ Μπέρν ἔσφιξε τὸν Τόμ στὸ στήθος του γιὰ νὰ μὴν πέσῃ χάμω καὶ βροντήξῃ, κ' οἱ δυὸ μαζί παραπατήσανε σὰν μεθυσμένοι. Μόλις μπόρεσε ν' ἀπιθώσῃ ἀπαλὰ χάμω ἐκεῖνο τὸ φορικτὸ φορτίο. Τότε τὸ κεφάλι του ἄρχισε νὰ γυρίσῃ, τὰ πόδια του λυγίσανε κ' ἔπεσε στὰ γόνατα, σκυμμένος ἀπὸ πάνω ἀπὸ τὸ πτώμα, μὲ τὰ χέρια ἀπάνω στὸ στήθος ἐκείνου τοῦ ἀνθρώπου, πού μιὰ φορὰ εἶτανε γιομάτος ἀπὸ

Τὸ καπηλειὸ τοῦ Μπερναρδίνου

φλογερὴ ζωὴ, καὶ πού τώρα κειτότανε ἀναίσθητος σὰν πέτρα.

— Ἐσὺ πεθαμένος, φτωχέ μου Τόμ, ἔλεγε καὶ ξανάλεγε μέσα του. Τὸ φῶς τῆς λάμπας, πού εἶτανε ἀπιθωμένη στὴν ἄκρη τοῦ τραπεζιοῦ, ἔπεφτε ὀλοῖσα ἀπάνω στὸ παγωμένο βλέμμα τῶν ματιῶν του, πού εἶχανε κάποια ἔκφραση ζωῆς καὶ χαρούμενη.

Ὁ Μπέρν γύρισε γιὰ νὰ μὴ βλέπῃ. Τὸ μαῦρο μεταξωτὸ μαντίλι τοῦ Τόμ δὲν εἶτανε δεμένο στὸ λαιμό του. Ἐλείπε. Οἱ φονιάδες τοῦ εἶχαν βλάλει ἀκόμα τὰ παπούτσια καὶ τὶς κάλτσες. Βλέποντας ὁ Μπέρν αὐτὸ τὸ ξεγύμνωμα, αὐτὸν τὸ γυμνὸ λαιμό, ἐκεῖνα τὰ γυμνά καὶ ξυλιασμένα πόδια, γιομίσανε τὰ μάτια του δάκρυα. Ἐκτὸς ἀπ' αὐτά, ὁ Τόμ εἶτανε ντυμένος μ' ὅλα του τὰ ρούχα, καὶ μάλιστα δὲν εἶτανε καθόλου τσαλακωμένα, ὥστε νὰ ὑποθέσῃ κανεὶς ὅτι εἶχε παλαίψει ἀπελπισμένα μὲ τὸν ἐχθρό. Τὸ ριγωτὸ πουνκάμισό του εἶτανε λιγάκι τραβηγμένο

ἔξ' ἀπὸ τὴ ζώνη του, μονάχα σ' ἕνα μέρος, ἀπλῶς γιὰ νὰ βεβαιωθοῦνε ἂν ἔχει λεφτά. Ὁ Μπέρν ἄρχισε νὰ κλαίγῃ μέσα στὸ μαντίλι του.

Αὐτὴ ἡ νευρικὴ ἔκρηξη δὲν κράτησε πολὺ. Γονατιστὸς ὅπως εἶτανε, κάθισε καὶ κοίταξε μὲ πίκρα αὐτὸ τὸ ἀθλητικὸ κορμί ἐνὸς ἀπὸ τοὺς πειὸ ἀτρόμητους παλληκαράδες πού τραβήξανε ποτὲς τὸ σπαθὶ ἀπάνω στὰ καράβια. Κοιτότανε ἐκεῖ χάμω ξυλιασμένος καὶ κοῦος μάρομαρο: ἡ ἀνοιχτόκαρδη κι' ἀτρωμένη ψυχὴ του εἶχε φύγει ἀπὸ μέσα ἀπὸ τὸ κουφάρι, κ' ἴσως, τὴ στιγμή πού ἔβγαине, εἶχε πᾶει κοντὰ στὸ σιντοφό του, κοντὰ στὸ καράβι του πού κυλοῦσε ἐκεῖ χάμω ἀπάνω στὰ σταχτιά κύματα, ἀνοικτὰ ἀπὸ τοὺς ἀγριοὺς βράχους αὐτῆς τῆς ἔρημης ἀκρογναλίας.

Παρατήρησε πὼς τὰ ἔξη μπρούτζινα κομπιά τοῦ Τόμ εἶτανε κομμένα. Ἀνατρίχιασε σὰν ἔβαλε μὲ τὸ νοῦ πὼς θάχανε ριχτεῖ οἱ δυὸ ἀποτρόπαιες μούμιες ἀπάνω στὸ ἀνυχο κορμί τοῦ φίλου του. Ἴσως

τὰ κόψανε μὲ τὸ ἴδιο μαχαίρι πού... Τὸ κεφάλι τῆς μιᾶς κουνιότανε· ἡ ἄλλη καθότανε διπλωμένη στὰ δύο, καὶ τὰ μάτια τους εἴτανε κόκκινα, τὰ φριχτὰ νύχια τους μαζεύνοντανε... Ἡ σκηνὴ θάχε γαίνῃ μέσα σὲ τούτη τὴν ἴδια κάμαρα, γιατί ὁ Τόμ δὲν εἶχε σκοτωθῇ ἔξω γιὰ νὰ τὸν κουβαλήσουνε κατόπι ἐκεῖ μέσα: ὁ Μπέρν εἴτανε βέβαιος. Μολαταῦτα, ἐκείνες οἱ διαλογογῆς δὲ θὰ μπορούσανε νὰ τὸν σκοτώσουνε, ἀκόμα κι' ἂν τοῦ ριχνόντανε ἄξαφνα. Ἀφοῦ μάλιστα ὁ Τόμ θάτανε διαρκῶς στὰ ὅπλα, ἐπειδὴ εἴτανε ἄνθρωπος πολὺ προσεχτικός, προπάντων ὅταν εἶχε ἀναλάβει κάποια σοβαρὴ ἀποστολή... Πῶς διάολο τὸν σκοτώσανε; Ποιὸς πόρεσε καὶ τὸν σκότωσε; Μὲ τί τρόπο;

Ὁ Μπέρν σηκώθηκε ἀπάνω, πῆρε τὴ λάμπα κ' ἔσκυψε γρήγορα ἀποπᾶν ἀπὸ τὸ πτώμα. Δὲ μπόρεσε νὰνακαλύρῃ κανένα σημάδι ἀπάνω στὰ ροῦχα, καμμιά σταλαματιά αἷμα πουθενά. Τὰ χέρια τοῦ Μπέρν ἀρχίσανε νὰ τρέμουνε, τόσο, πὺ ἀπίθωσε τὴ λάμπα χάμω καὶ γύρισε τὰ μάτια του ἄλλου γιὰ νὰ μπορέσῃ νὰ νικήσῃ τὴν ταραχὴ του.

Σὲ λίγο ἄρχισε νὰ ἐξετάζῃ μὲ τὰ χέρια του ἐκεῖνο τὸ κοῦο, βουβὸ καὶ ξυλιασμένο πτώμα, ζητώντας ναῦρῃ τίποτα σημάδι ἀπὸ καμμιά μαχαιριά, καμμιά λαβωματιά ἀπὸ πιστόλι, κάποιο γερό χτύπημα τέλος πάντων. Ψηλάφησε δὲ ἄλλοτε τὸ κρανίον. Εἴτανε ἐν τάξει. Πέρασε τὸ χέρι του κάτω ἀπὸ τὸ σῆροκο· δὲν εἴτανε σπασμένο. Μὲ τὰ μάτια πεταμμένα ὄξω, ἀπὸ τὴν ἀγωνία, κοίταξε καλὰ-καλὰ κι' ἀπὸ κοντὰ, κατ' ἀπὸ τὸ σαγῶνι, μὰ δὲν εἶδε κανένα σημεῖο πὺ θὰ μαρτυροῦσε πῶς τὸν εἴχανε πνίξει.

Δὲν ὑπῆρχε πουθενὰ σημάδι. Εἴτανε νεκρὸς ἔτσι, χωρὶς τίποτα.

Ὁ Μπέρν, χωρὶς νὰ τὸ θέλῃ, τραβήχτηκε μακριὰ ἀπὸ τὸ πτώμα, σὰν νὰ ἄλλαζε ἡ λύπη του σὲ φρίκη, μπροστὰ σ' αὐτὸν τὸ ἀκατανόητο μυστήριον τοῦ θανάτου. Ἡ λάμπα, ὅπως βρισκότανε στὸ πάτωμα, κοντὰ στὸ μαρμαρωμένο κι' ἀκίνητο πρόσωπο τοῦ ναυτικοῦ, τὸ φώτιζε ἔτσι πὺ φαινότανε πῶς κοίταξε ἐπίμονα τὸ ταβάνι. Στὸν κύκλο πὺ σχεδίαζε τὸ φῶς, ὁ Μπέρν εἶδε πῶς δὲν εἶχε γίνῃ ἡ πάλῃ μέσα στὴν κάμαρα, γιατί τὸ πᾶ-

τωμα εἴτανε σκεπασμένο ἀπὸ σκόνῃ. «Ἐξω πέθανε», συλλογίσθηκε. Naί, ἔξω, μέσα σὲ κείνον τὸ στενὸ διάδρομο, στὸν ὅποιον μόλις χώραγε ἓνας ἄνθρωπος, ἐκεῖ μέσα ἦρθε ὁ θάνατος καὶ πῆρε τὸν ἄμοιρον τὸν Τόμ. Γιὰ μιὰ στιγμή τοῦ ἦρθε, τοῦ Μπέρν, νὰρπάξῃ τὸ πιστόλι του καὶ νὰ πεταχτῇ ἔξ' ἀπὸ τὴν κάμαρα, ἀλλὰ μὲ μιᾶς ἄλλαξε γνώμη, γιατί καὶ ὁ Τόμ, εἴτανε καὶ κείνος ἀρματωμένος, μὲ ὅπλα ἀνίκανα νὰ τὸν ὑπερασπίσουν, ὅπως καὶ τὰ δικά του: δυὸ πιστόλια κ' ἓνα ναυτικὸ μαχαίρι. Ὁ Τόμ εἶχε πεθάνῃ μ' ἓναν θάνατο χωρὶς ὄνομα, μὲ τρόπο ἀκατανόητον.

Κάποια καινούργια ἰδέα κατέβηκε στὸν Μπέρν. Ἐκεῖνος ὁ ἄγνωστος πὺ χτυποῦσε τὴν πόρτα καὶ τῶσκασε τόσο γλήγορα μόλις τὸν εἶδε, εἶχε πάει, ὡς φαίνεται, νὰ σηκώσῃ ἀπὸ κεί μέσα τὸ πτώμα. Ἀ! Αὐτὸς εἴτανε πὺ τοῦχε ὑποσχεθῇ ἡ λυσσασμένη μέγαιρα νὰ τοῦ δώσῃ γιὰ ὁδηγὸ, ὥστε νὰ ἔβρῃ τὸν ἄνθρωπο τοῦ γλήγορα. Τώρα καταλάβαινε τί σημασία εἶχανε τὰ λόγια τῆς. Ὁ ἄνθρωπος πὺ χτυποῦσε στὴν πόρτα θὰ κουβαλοῦσε καὶ τὰ δυὸ πτώματα. Γιατὶ ὁ Μπέρν εἴτανε τώρα σίγουρος πῶς ἔπρεπε νὰ πεθάνῃ πρὶν νὰ ξημερώσῃ, καὶ μὲ τὸν ἴδιο μυστηριώδη τρόπο, ἀφήνοντας πίσω του ἓνα κορμὶ χωρὶς σημάδι.

Ἡ ὄψη ἐνὸς κομμένου κεφαλοῦ, ἐνὸς λαογιγίου σφαγμένου μὲ τὸ μαχαίρι, εἶτε κάποιας ἀνοικτῆς πληγῆς ἀπὸ κανένα πιστόλι, θὰ τὸν ἀνακούφιζε ὅσο δὲν περιγράφεται. Θὰ ἔδιωχε ὅλους αὐτοὺς τοὺς ἀνείπωτους φόβους πὺ τὸν βασανίζανε. Ἡ ψυχὴ του, μέσα, θαθεῖα, ἰκέτευε αὐτὸν τὸν ἄνθρωπο, πὺ πάντα τὸν προφύλαγε ἀπὸ τὸν κίνδυνον: «Γιατὶ δὲν μοῦ λές ἀπὸ πὺ πρέπει νὰ φυλαχτῶ, Τόμ; Γιατὶ δὲν μοῦ λές;» Μὰ ὁ Τόμ, ξαπλωμένος ἀνάσκελα, νόμιζε πῶς κρατοῦσε αὐστηρὴ σιωπὴ, σὰν νὰ μὴν καταδεχότανε νὰ κουβεντιάσῃ μὲ τοὺς ζωντανούς, μὰ πὺ ἔμαθε πειὰ τὸ φοβερὸ μυστικόν.

Ὁ Μπέρν γονάτισε ἄξαφνα κοντὰ στὸ πτώμα, καὶ μὲ μάτια ἄγρια, στεγνὰ, ἀνοίξε διαπλάτα τὸ πονκάμισό του στὸ στήθος, σὰ νὰθελε νὰ μάθῃ μὲ τὸ ζόρι τὸ μυστικὸ αὐτῆς τῆς παγωμένης καρδιάς, πὺ τοῦ στάθηκε τόσο πιστὴ σ' ὅλη τῆς τῇ ζωῇ. Τίποτα. Τίποτα. Σήκωσε τὴ λάμπα, καὶ ὅλο-ὅλο τὸ σημάδι πὺ ἀνα-

κάλυψε στὸ πρόσωπο, εἴτανε μιὰ πολὺ μικρὴ γρατσουνιά στὸ μέτωπο, σχεδὸν τίποτα, ἓνα σημαδάκι. Μάλιστα δὲν εἶχε ξεγδαρθεῖ οὔτε τὸ πετσί. Τὸ κοίταξε καλὰ καλὰ, κάμποση ὥρα, χαμένας μέσα σ' ἓνα φριχτὸ ὄνειρο. Παρατήρησε, ὕστερα πῶς τὰ χέρια τοῦ Τόμ εἴτανε σφιχτὰ κλεισμένα, σὰν νὰ εἶχε σκοτωθῇ πολεμῶντας γενναῖα καταπάνω σὲ κάποιον, μέσα σὲ μιὰ μάχη μὲ γροθιές. Σὰν κοίταξε ἀπὸ πειὸ κοντὰ, τοῦ φάνηκε πῶς οἱ κλειδώσεις τῶν δαχτυλίων του εἴτανε λιγάκι ξεγδαρμένες, καὶ στὰ δυὸ χέρια.

Αὐτὰ τὰ πολὺ ἐλαφρὰ σημάδια στάθηκαν γιὰ τὸν Μπέρν πειὸ τρομερά, παρὰ ἂν δὲν εὑρίσκε κανένα σημάδι. Ἔτσι λοιπόν, ὁ Τόμ εἶχε πεθάνῃ παραδόνοντας καταπάνω σὲ κάποιο πρᾶγμα πὺ μπόρῃσε κανεὶς νὰ τὸ ἀγγίξῃ, μὰ πὺ εἶχε τὴ δύναμη νὰ τὸν σκοτώσῃ χωρὶς νὰφήσῃ σημάδι. Εἴτανε μιὰ πνοή;

Ὁ τρόμος, ὁ ἀνείπωτος τρόμος, ἄρχισε νὰ περισφίγγῃ τὴν καρδιά τοῦ Μπέρν, καὶ νὰ τὴν γλύφῃ σὰν ἐκείνη τὴ φλόγα π' ἀναπνέει καὶ πάλι τραβιέται ἀπὸ ἓνα ἀντικείμενον χωρὶς νὰ τὸ κἀνῃ στάχτη. Ἀπομακρυνότανε ἀπὸ τὸ πτώμα ὅσο πειὸ πολὺ μπόρῃσε, κ' ὕστερα πάλι τὸ σίμωνε, ρίχνοντας γλήγορες ματιές ἀπάνω σὲ κείνο τὸ γρατσουνισμένο μέτωπο. Κι' αὐτὸς ὁ ἴδιος θάχε ἴσως τὸ ἴδιο μικρὸ σημάδι ἀπάνω στὸ κοῦτελό του, πρὶν νὰ ξημερώσῃ.

— «Δὲν βαστῶ πειὰ», μουρμούρισε μέσα του. Ὁ Τόμ τοῦχε γίνῃ τώρα ἓνα ἀντικείμενον φριχτό, ἓνα θέαμα, πὺ μαζί τὸν τραβοῦσε καὶ τὸν ἄμπωχνε. Δὲ μπόρῃσε πειὰ, δὲ μπόρῃσε πειὰ νὰ τὸν βλέπῃ.

Στὸ τέλος, μέσα στὴν ἀπελπισία του, ἐξέκολλησε ἀπὸ τὸν τοῖχο π' ἀκουμποῦσε, ἄρπαξε τὸ κορμὶ ἀπὸ τὶς μασχάλες, κι' ἄρχισε νὰ τὸ σέρνῃ πρὸς τὸ κρεβάτι. Οἱ γυμνὲς φτέρνες τοῦ θαλασσινοῦ γλυτροῦσανε ἀπάνω στὸ πάτωμα, χωρὶς ὁριβο. Τὸ κορμὶ εἴτανε βαρὺ, μὲ κείνο τὸ νεκρὸ βάρος πῶχουνε τὰ ψυχα πρᾶγματα. Βάζοντας τὰ δυνατὰ του ὁ Μπέρν τῶρριξε ἀπάνω στὸ κρεβάτι μπουρῶντο, τὸ γύρισε ἀνάσκελο, κ' ἔρριξε ἀπάνω του ἓνα σεντόνι ὕστερα τράβηξε τὶς κουρτίνες, στὸ κεφάλι καὶ στὰ πόδια, καὶ τὶς ἔσμιξε τόσο κοντὰ ὥστε δὲ φαινότανε καθόλου τὸ κρεβάτι.

Πῆγε παραπατώντας κ' ἔπεσε μέσα σὲ μιὰ πολυθρόνα. Ὁ ἴδρωτας ἔτρεχε ἀπὸ τὸ πρόσωπό του, καὶ μέσα στὶς φλέβες του νόμιζε πῶς ἀρροκυλάγε μιὰ σταλιά αἷμα μισοπαγωμένο. Ἐνας τρόμος ἀπερίγραπτος τὸν εἶχε κυριέψει, ἓνας τρόμος χωρὶς ὄνομα, πὺ εἶχε κάνει στάχτη τὴν καρδιά του.

Εἴτανε καθισμένος ἀπάνω σὲ μιὰ πολυθρόνα μὲ ἴσιο ἀκουμπιστήρι, ἡ λάμπα ἔκαιε στὰ πόδια του· τὰ πιστόλια του καὶ τὸ μαχαίρι του βρισκότανε κοντὰ στὸν ἀριστερὸν ἀγκῶνα του στὴν ἄκρη τοῦ τραπεζιοῦ, τὰ μάτια του στριφογυρίζανε ἀδιάκοπα μέσα στὶς κόγχες, κοιτάζοντας τοὺς τοίχους, τὸ ταβάνι, τὸ πάτωμα, καὶ περιμένοντας νὰ φανερωθῇ κάποια φριχτὴ ὁπτασία. Ἐκεῖνο τὸ πρᾶγμα πὺ μπόρῃσε νὰ δώσῃ τὸ θάνατο μὲ μιὰ πνοή, βρισκότανε ἐκεῖ ἀπέξω, ἀπὸ πίσω ἀπὸ κείνη τὴν ἀμπαρωμένη πόρτα. Ἐνας τρελλὸς φόβος ἄλλαξε μὲ μιᾶς τὰ πάντα μέσα στὸ μῦλό του, ὁ θαυμασμὸς ποῦχε ἀπὸ παιδί γιὰ τὸν Τόμ, γιὰ τὸν ἀνίκητον Τόμ (τοῦ φαινότανε ἀκατάβλητος) παρέλυνε ἀκόμα περισσότερο τὶς αἰσθήσεις του, ἔκανε μεγαλύτερὴ τὴν ἀπελπισία του.

Δὲν εἴτανε πειὰ ὁ Ἐδγκαρ Μπέρν. Εἴτανε μιὰ ψυχὴ πὺ βασανίζοτανε καὶ μαρτυροῦσε μέσα σὲ κείνη τὴν ἀγωνία. Ποτὲ κορμὶ ναυτικοῦ δὲν ὑπόφερε τόσο στὸ μάγκανο ἢ στὸν ἀσφάλαγκα. (*) Συλλογίστηκε νὰρπάξῃ τὸ πιστόλι του καὶ νὰ σκορπίσῃ τὰ μυαλά του. Μὰ ἀπάνω στὰ χέρια του ἄπλωνε ἓνα μούδιασμα τοῦ θανάτου. Τὰ κρεῖτά του, σὰν νάτανε γύψος βρεμμένος, πετρώνανε γύρω ἀπὸ τὰ κόκκαλά του. «Ὅπου καὶ νάσαι, συλλογίζοτανε, θάμπουνε μέσα οἱ δυὸ μάγισσες, μὲ τὰ δεκανίκια καὶ μὲ τὰ ραβδιά, φριχτὲς, καταχθόνιες, τέρατα πονημένα στὸ διάολο, καὶ θὰ μοῦ κάνουνε ἓνα σημάδι στὸ μέτωπο, ἐκεῖνο τὸ μικρὸ γρατσούνισμα τοῦ θανάτου». Κι' αὐτὸς δὲ θὰ μπορέσῃ νὰ τὶς κἀνῃ τίποτα. Ὁ Τόμ εἶχε ὑπερασπισθῇ τὸν ἑαυτό του. Μὰ αὐτὸς δὲν εἴτανε σὰν τὸν Τόμ. Τὸ κορμὶ του εἴτανε κιόλας παραλυμένο. Καθότανε ἐκεῖ χάμω ἀκίνητος, καταλαβαίνοντας πῶς

(*) μαρτύρια πὺ συνειθιζότανε στὰ καράβια, προπάντων στὰ κουρσάρικα.

Χαίρεται ὁ πῦρκος χαίρεται, χαίρεται τὸν ἀέρα,
χαίρεται κί θῆας ἔλατος τοὺς πάγους καὶ τὰ χιόνια,
χαίρεται ὁ Τοῦρκος χαίρεται, χαίρεται τὸ λογιό του,
χαίρεται ὁ Φράγκος χαίρεται, χαίρεται τὸ καράβι
χαίρεται καὶ μιὰ λιγερὴ στήν ἀγκαλιὰ τοῦ ἀνδρός της.

ΑΓΓΕΛΟΥ ΤΡΙΚΚΑΙΟΥ
ΦΩΝΙΑΣ ΜΕ ΤΟ ΣΤΑΝΙΟ

Ἡ πόρτα, ἡ μεγάλη καὶ βαρεῖα σανιδόπορτα τῆς αὐλῆς τοῦ μπάρμπα-Χρήστου τοῦ Ἀνυφαντῆ, ποῦ τὴν ἔζωνε ὁ πελώριος κεῖνος τοῖχος κλείνοντας μέσα της σ' ἄφροῦριο τ' ἀπλόχωρο καὶ παλαιῖκό ἀρχοντικό του, δὲν ἦταν ἀπὸ λίγον καιρὸ ἔτσι ρημαγμένη, ξεκάρφωτη, φευγάτη ἀπ' τοὺς σιδερένιους ἀρμούς της. Εἶχε καιρὸ ποῦ σάπιζε αὐτὴ ἡ πόρτα, μιὰ ζωὴ τώρα τὴν ἔδεχνε κατάμουτρα τ' ἀνεμόβοροχο, δὶς εἶχαν δεῖρει τόσες καὶ τόσες μπόρες τὸν ἀφέντη τοῦ σπιτιοῦ, ποῦ ἀργὰ καὶ σκυφτὰ μὲ τὸ γερασμένο του κορμὶ τὴ δρασκέλιζε μπαينوβγαίνοντας, χωρὶς νὰ δίνη καμμιά προσοχὴ στὴν κατάντια της.

Γιατί, είχε άλλες σκοτούρες πιά, κι άλλα βάσανα ὁ μπαρμπα Χοϊστος, πού δέν τόν ἄφιναν νά σκεφτῇ καί τίποτα παραπέρα. Καί καθὼς ἀποτραβήχθηκε ἀπ' ὅλα αὐτός, δέν εἶχε ἀπομείνει ἄλλος ἀπ' τὴν κυρά του τὴ Χρυσούλα νά νοιάζεται γιὰ τὰ πράματα τοῦ σπιτιοῦ.

Μὰ τὸ πῶς ἀναγκασμένο ἦταν τούτῃ ἡ πόρτα τους, καὶ κάθε τόσο θύμιζε στὸν ἄντρα της νὰ τὴ φτιάξουν. Κάθε φορὰ ὅμως ὕστερ' ἀπὸ τὲς στερεότυπες ἀπαντήσεις τοῦ μπαρμπα-Χρίστου πὼς «θα γίνονταν» καὶ τὴν ἐπιμονὴ τῆς γυναῖκας του, κατανοῦσαν στὸν καιγᾶ κ' ἡσυχάζανε.

Ἡ Χρίσταινα ὁμως καὶ πάλι δὲν ξε-
νοῦσε τὴν πόρτα της. Ὡς τις προάλλες,
μὲ κᾶτι μπαλλώματα καὶ μεριμέτια βα-
στιόταν κι' ἔκλεινε. Μὰ τώρα, καθὼς ξέ-
φυγε ἀπ' τὲς ριζέλες κι' ἔγειρε μὲ τὰ σάπια
μπαλλώματα, ἦταν πολὺ δύσκολο νὰ κου-
νηθῇ καὶ νὰ κλείσῃ. Ἐπρεπε νὰ τὴν πιά-
σουν μὲ προσοχὴ καὶ νὰ τὴν ἀνοιγοκλεί-
νουν. Κι' ἔβγαζε τώρα καὶ μιὰ σριγγιὰ
φωνή. ἔκανε τέτοιο τριζιμο, ποῦμοιαζε
σὰ ν᾽σφαζαν θιεριὸ τοῦ λόγγου...

'Αλλὰ δὲν ἦταν μονάχα πού ἀσκήμιζε

αὐτὴ ἡ πόρτα τὴν ὄψιν τοῦ σπιτιοῦ. Ἦταν
κ' ἡ ἀσφάλειά τους. Ἡ πόρτα ἡ γερὴ
σ' ἐκεῖνο τὸν τόπο τῆς κλεφτουργιάς ἦταν
καὶ ἡ καλύτερη ἀπαντοχὴ τῶν νοικοκυ-
ραίων. Νοικοκύρης ἦταν κ' ὁ Ἀνυφαν-
τῆς, χρόνια τώρα πρᾶματευτῆς, κοσμογυ-
ρισμένος μὲ ὄνομα καὶ μὲ σειρά. Μήπως
τὸ ξεχνοῦσε αὐτὸ ὁ μπαρμπα-Χρῖστος,
καθὼς ἦταν βουτηγμένος στὶς ἔγνοιες του;

Κι' ἀληθεια πῶς ὁ Ἀνυφαντῆς τᾶξε
ξεχασμένα ὅλα! Μιά ἄλλη ἀνησυχία τὸν
κρατοῦσε μερονυχτὶς καὶ τὸν ἔκανε νᾶναι
ὥρες βαρεῖα συλλογισμένος. Αὐτὴ ἡ κόρη
τοῦ πάλι ἡ Λενιώ θὰ τοῦφερονε μελᾶ-
δες! . . Ὅπως κι' οἱ ἄλλες οἱ μεγαλύτε-
ρές τους, ἡ Κρουσταλλένια κι' ἡ Σμαρῶ,
τὸν μαῖς ποῦ τὴν εἶχε τῆς παντρεϊᾶς·
τῆς καὶς τὸν ἀρραβωνιαστικὸν τὸν μαχαί-
ρωσε ἕνας λαφρόμυαλος, πού σώνει καὶ
καλὰ ἤθελε νὰ πάρῃ τὴ θέσῃ του καὶ
στὸ τέλος κατάντησε στὴ φυλακὴ. Ἡ ἄλλη,
ἡ Σμαρῶ—θεὸς σχωρέστην—κάλλιο πού
πέθανε πρὶν παντρευτεῖ, γιατί ποιοὺς ἔξερε
τὶ ἀποτελέσματα θᾶξε κι' αὐτὴ. Θὰ τὴ
δίνανε σὲ κάποιον κοντινὸ χωριό, σὲ καλὸ
σπίτι. Μά, ὁ διάβολος ἔβαλε κι' ἕναν ἄλλο
στὴ μέση νὰ ζητᾷ τὴ Σμαρῶ. Δὲν τοῦ
τὴ δίνανε. Μά ἤξερε αὐτὸς νὰ τὴν πάρῃ
κι' ἄλλοιῶς, διὰ τῆς βίας. . .

Κάτι τέτοιο, δυστυχία του, συνέβαινε πάλι του Ἀνυφαντῆ με τὴ Λενιώ, ἓνα κορίτσι εἴκοσι χρονῶ—τὸ τελευταῖο του—πού κι ὁ ξένος κόσμος τὸ καμάρωνε γιὰ τὰ νειῶτα καὶ τὴ λεβεντιά του ὁποῦ φάνταζε πιὸ ὁλόδροση καὶ τοῦ ἂν τὲς μετὰξινες ποδιές καὶ τὰ χρωματιστά φορέματα, πού τᾶ- γανε κάνει Γιαννιώτες τεχνίτες.

Εἶχε μπλέξει μ' ἓναν φαντασμένο κι ἐπικίνδυνο χωριανό, πού ἄλλο δὲν ἔκανε ἀπ' τὸ νὰ κοκορεύεται τινάζοντας τὲς

Φωτίζοντας μιὰ σκιά πού προχωρούσε κατά τὸ μέρος του (σελ. 399)

κορεμασμένες στο στήθος του αλυσσίδες
κι' αλλάζοντας κάθε τόσο τ' άσπρα του
πουνάμισα. Μπορεί νάχε και λεφτά και
βιός όσα θέλεις. Δεν είχε όμως υπόληψη,
δέν τόν λογάριζε κανένας, γιατί τό βιός
τών Λουπαίων ήταν από ξένον ἴδρωτα
και κόπο. Ο παππούς του, χρόνια πολλά
είχε ζημάξει τὰ γύρω, κλέβοντας κι' άρ-
πάζοντας. Κι' αὐτουνοῦ τοῦ πατέρα, τοῦ
Ἀνυφαντή, είχε πάρει κάποτε ξαγορά...

Κι ὁμως, αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος, ἔλεγε πὼς ἀγαποῦσε τὴν κόρη του, τοῦστειλε προξενητὴ καὶ στὸ τέλος ἔπιασε αὐτὸν τὸν ἴδιο καὶ τὸν φοβήρισε πὼς, θέλοντας καὶ μὴ, θάκανε δικὴ του τὴ Λενιώ.

Ἦταν φοιχτό καὶ νὰ τὸ σκέφτεται ἀκόμα, πῶς μποροῦσε τὸ καμῖο του νὰ πέσει στὰ χέρια κεινοῦ τοῦ «φαντασμένου», ποὺ μ' εὐχαρίστησέ του μεγάλη, ἂν ἦταν δυνατό, θὰ τοῦστιβε τὴ ζωὴ στὰ χέρια

του, χωρίς να τὸν πονέσῃ... Καὶ θάπρεπε
νὰ τὸ κἀνὴρ αὐτοῦ, τὸ γονιωρότερο κιόλας.
Γιατὶ ὁ μπάμπια Χρῖστος φαντάζονταν,
περιίμενε, κἀτι κακὸ νὰ ξεσπάσῃ πάλι στὸ
κεφάλι του. Ἦξερε καλὰ τὸν ἄνθρωπο,
κι' ἔπρεπε νὰ πάσῃ τὰ μέτρα του, ν' ἀσ-
φλιστῇ.

Ἀυτὴ ἡ ἔγνοια τὸν κρατοῦσε τώρα, κι' ὁ νοῦς του ἀθάλα πήγαινε στὰ περιστατικά τῶν ἄλλων κοριτσιῶν του. Σὲ τέτοιες στιγμές, νὰ καὶ ἡ γυναῖκα του τὸν καυγᾷ της μετὰ τὴ «διαολόπορτα» καθὼς τὴν ἔλεγε αὐτός. Εἶχε δίκην ὁμοῦς ἡ φτωχή, γιατί δὲν ἤξερε τί τοὺς μπορούσε νὰ τοὺς συμβῇ. Δὲν εἶχε πεῖ ἀκόμα τίποτα γιὰ τὸ Λούπα, γιατί ἤξερε πὼς θὰ τρομάξῃ περισσότερο παρὰ πού θὰ τὸν βοηθοῦσε στὸ τί νὰ σκεφτοῦν. Ὅσο γι' αὐτὸ, μονάχα ὁ γυιὸς του, ὁ μονάκριβός τους Φώτης, θάταν σὲ θέση νὰ τὸν βοη-

θήση. Μὰ ὁ Φῶτης εἶχε πάρει τὴ θέσι του τώρα στὰ ταξίδια κι' ἔλλειπε στὸν Αὐλῶνα ἀπὸ καιρὸ. Ἄς γύριζε, κι' ἔνοια του τοῦ Λούπα μὲ τὲς φοβέρες του. Θάχε νὰ κἀνὴ μαζὺ μὲ κείνον ποῦ ἦταν τόσο μετρημένος καὶ τόσο αὐστηρὸς στὰ ζητήματα τῆς τιμῆς.

Νὰ ὅμως ποῦ γύρισε κι' ὁ Φῶτης, πέ-
ρασαν λίγες μέρες, κι' ἀκόμα ὁ μπά-
ρμπα - Χρῖστος νὰ πῇ τίποτα. Ἐνας ἄλλος
φόβος τὸν βασάνιζε τώρα, ὁ φόβος μὴ
τσακωθοῦνε τὰ παιδιά, λόγο σὲ λόγο.
Κάτι σὰν προαίσθημα τοῦλεγε πὼς μο-
νάχα κακὸ θάβγαине ἀπὸ ἓνα τσάκωμα
μὲ ἀνθρῶπο ποῦ στὶς φλέβες του ἔτρεχε
αἷμα ληστή. Γι' αὐτό, πρὶν ἀποφασίσει,
ζύγιζε μερονυχτὶς τὰ πράματα ἢ ὑπόθεση
ἦταν τόσο ντελικάτη...

Ἀλλά, κι' ἂν τὸ φύλαγε ἔτσι ἀναπο-
φάσιστα τὸ μυστικὸ του ὁ Ἀνυφαντῆς,
τὸ ἐπεισόδιο δὲν ἄργησε νὰ μαθευτῇ σ'
ὅλα τὰ καθέκαστα. Θὲς ἀπὸ τὸ Λούπα,
θὲς ἀπὸ τὸν προξενητὴ του, κάτι εἶχε
ἀκουστῇ στὶς ταβέρες κι' ὁ Φῶτης τὰ-
μαθε ἀπὸ κάποιον φίλο του. Τότες ἦταν
ποῦ φρένιασε δάκρυος, ἔγεινε ἄνω-κά-
του καὶ τὰβαλε πρῶτα - πρῶτα μὲ τὸ
γέρο του. Γιατὶ νὰ μὴν τοῦ τὰ πῇ, νὰ
τὸν ἀφήσῃ νὰ κοιμᾶται καὶ νὰ μὴ ξαίρη
τὶ ν' ἀπαντήσῃ;

Τὴν ἄλλη μέρα, κατὰ τὸ βράδυ ποῦ
τοῦ δόθηκε καιρὸς, πάσχισε νὰ βοῇ τὸ
Λούπα.

Κατέβηκε στὸ μεσοχώρι κι' ἔρριξε μιὰ
ματιά, γύρω στὶς ταβέρες. Δὲ θάχε κα-
τεβῇ ἀκόμα γιατί δὲ φαινόντανε πουθενά.
Θὰ τὸν περιμένε κεὶ στὴν πλατεῖα, ὥσπου
νᾶρθῃ. Ἦταν νευρικὸς καὶ στριφογύριζε
μὲ μεγάλα βήματα, χτυπώντας μὲ τὸ κα-
μουτσίκι τοῦ ταξιδιοῦ πότε τὸνα πόδι
καὶ πότε τᾶλλο... Ὡ, τί μῖσος ἔβραζε
μεσα του γιὰ τὸν τιποτένιο!.. Καὶ λὲς
πὼς ἐπίτηδες ἀγοῦσε, γιὰ ν' ἀνάψῃ πε-
ρισσότερο, λὲς πὼς κατάλαβε τί τὸν περι-
μενε καὶ δὲν τολμοῦσε νὰ φανῇ.

Εἶχε σουρουπώσει πιά, ὅταν τὸν εἶδε κά-
ποτε νὰ κατεβαίνει. Τὸν σταμάτησε μ' ἓνα
ῥφος προσταχτικὸ σχεδόν, ποῦκαμε τὸ
Λούπα νὰ τὰ σαστίσῃ. Τὸν ἔβαλε μπρο-
στὰ μὲ τᾶγριο, μὲ κάτι λόγια ποῦταν οἱ
χειρότερες βροσιές. Γιὰ κάμποσσην ὥρα,
τὸν ἀκουγε κείνος φοβισμένος, μὲ μιὰ
περίτρομη ἔκφραση ἀνθρώπου κολασμέ-

νου ποῦ βλέπει τὴν τιμωρία ἀμείλικτη
νὰ τὸν φτάνῃ ἀπὸ στιγμὴ σὲ στιγμὴ!...

Ὁ Λούπας ὅμως, ἦταν θρασὺς. Καὶ
δὲν ἄργησε νὰ θαρρῆσῃ σὲ λίγο καὶ ν' ἀν-
τιμιλήσῃ στὸ Φῶτη μὲ τὸν ἴδιο ἄγριο
τόνο, ποῦ τὸν ἔκανε νὰ νοιώσῃ σὰν φωτιά
στὸ στήθος του τὴν ὀργή! Ἦρθαν, χωρὶς
νὰ καταλάβουν πὼς στὰ χέρια, κι' ὁ Φῶ-
της σήκωσε τὸ καμουτσίκι του κάμποσες
φορὲς πάνω ἀπ' τὸ κεφάλι τοῦ Λούπα.
Αὐτὸ ἦταν ὅλο. Σὲ λίγο, μιὰ πιστολιά
ἀκούστηκε στὸ μεσοχώρι κι' οἱ χωριανοὶ
ποῦ κουτσόπιναν στὶς ταβέρες βγήκαν
νὰ δοῦν τί γίνεται.

Ὁ Φῶτης τ' Ἀνυφαντῇ ξεψυχοῦσε,
χτυπημένος κατακέφαλα...

Τὸ κακὸ ποῦχε φανταστῇ ὁ μπαρμπα-
Χρῖστος, εἶχε γίνεи ἀνεπανόρθωτο. Αὐτὰ
τὰ κορίτσια του εἶχαν φέρεи συφορὲς στὸ
σπίτι του. Καὶ ποῦ ἤξερε τί θὰ γίνονταν
ἀκόμα; Ὁ Λούπας ὕστερ' ἀπ' τὸ φόνο
πῆρε τὰ βουνά, πάντα μὲ τὴν ἀπόφαση
νὰ κἀνὴ δικιά του τὴ Λενιώ. Ἡ τύχη,
βλέπεις, ἤθελε νὰ κατατρέχῃ ἀκόμα τὸν
καῦμένο τὸν Ἀνυφαντῇ. Κι' αὐτὸς ὅμως,
εἶχε παρμένη τὴν ἀπόφασή του πιά: Ὁ
Λούπας ποτέ του δὲ θάκανε κείνο ποῦ-
θελε, ὅσο ἦταν αὐτὸς στὴ ζωή... Καὶ
τόλεγε μὲ τόση πεποίθηση, μὲ μιὰ τέτοια
βεβαιότητα στὸν ἑαυτό του, ποῦ καὶ οἱ
γυναῖκες ξεθάρρεψαν, λογαριάζοντας στὴν
προστασία τοῦ πολυβασανισμένου αὐτοῦ
πατέρα. Μονάχα ποῦ ἡ κυρά Χρυσούλα
βοῆκε κατάλληλο καιρὸ, τώρα, νὰ τοῦ
θυμίσῃ πὶὸ συχνὰ τὸ φτιάξιμο τῆς
πόρτας...

Ὡ κι' αὐτὴ ἡ πόρτα!... Φοβισμένη,
τρομοκρατημένη πιά, νόμιζε πὼς ὅλο τῆς
τὸ σπίτι ἦταν ξέσκεπο, δλάνοιχτο, ἀπρο-
φύλαχτο ἀπὸ ἐπιδρομὴ κακοῦ ἀνθρώπου.
Φτάνει νὰ τᾶθελε ἔτσι δὰ νὰ σπρώξῃ
τὸ σαράβαλο κανέναν, γιὰ νὰ βρεθῇ στὴν
αὐλή τους μέσα, νὰ βιάσῃ ἐν' ἀπ' τὰ
παλὰ παράθυρα καὶ νὰ πηδήσῃ στὶς
κάμαρες. Ἡ Χρυσούλα δὲν ἔλεγε ποῖος
θᾶταν αὐτὸς ὁ «κακὸς» ἀνθρώπος καὶ
τί κακὸ μπορούσε νὰ τοὺς κἀνῃ, γιατί
φοβοῦνταν καὶ ν' ἀναφέρῃ τὸνομά του.
Ἦταν ὁ Λούπας... Γιὰ νὰ κἀνὴ δική
του τὴ Λενιώ, δὲ θὰ τὴν εὔρισκε στὰ
βουνά. Θὰ κατέβαινε μιὰ νύχτα ἐκεῖ, νὰ

κἀνὴ τὸ σκοπὸ του. Γι' αὐτὸ κι' ἐκείνη
τὰ βράδια ξαγρυπνοῦσε, λαγοκοιμῶταν,
εἶχε καταντήσῃ νὰ φοβάται καὶ στὸ πα-
ραμικρὸ τσαγγρούνισμα τοῦ ποντικοῦ.
Πολλὲς φορὲς ξυπνοῦσε καὶ τὸν ἄντρα
τῆς νὰ κυττάξῃ ἓνα γύρω τὸ σπίτι. Κι'
ὅπως τὶς ἄλλες φορὲς, ἔτσι πάλι γύριζε
γελαστὸς ἐκεῖνος, γιὰ νὰ τῆς πῇ πὼς πα-
ράκουσε, πὼς δὲν ἔπρεπε νὰ περιμένῃ
κανέναν νὰ τοὺς κἀνῃ κακὸ...

Μὰ ὡς τόσο, κι' αὐτὸς ὁ μπαρμπα-
Χρῖστος δὲ μπορούσε νὰ κρύψῃ τὰ ση-
μάδια τῆς ἀγωνίας περισσότερο γιατί ἀρ-
γοῦσε. Τὸν Λούπα, ἓνα μῆνα τώρα τὸν
περίμενε νᾶρθῃ. Ἦταν σίγουρος πὼς μιὰ
βραδυὰ θ' ἀρχόνταν νὰ λυσουν τὴ διαφορὰ.
Ἀλλὰ γιατί ἀργοῦσε ἔτσι, μιὰ ποῦ αὐ-
τὸς βιάζονταν νὰ τὸν δεχτῇ, νὰ τὸν πε-
ριποιηθῇ;

Ὡς ποῦ, ἐπὶ τέλους, κάποτε ἐκεῖνος
δὲν ἄργησε νᾶρθῃ, μὲ τὸν τρόπο του βέ-
βαια...

Ἦταν ἓνα βράδυ τοῦ Σεπτέμβρη,
τόσο ἔλεινὸ κι' ἀκατάστατο, μὲ μιὰ βροχὴ
ποῦχε ξεσπάσει ἀπὸ νωρὶς ἀκατάπαυτη.
Ὁ καθένας εἶχε τραβηχτῇ στὸ σπιτάκι
του πιά, καὶ στὶς ταβέρες δὲν ἀκούγο-
ταν τραγούδια τῶν μεθυσμένων.

Ὁ μολυβένιος οὐρανός, ἡ βροχὴ, ἡ τόση
μελαγχολία ποῦχε σκορπιστῇ στὴ φύση,
κρύβοντας τᾶστρα καὶ τὰ μαγεμένα το-
πεῖα ποῦκλειναν τὸ χωριό, βάραινε μὲ
κάποια θλίψη τὴν ψυχὴ τους κείνη τὴ
βραδυὰ.

Ὁ μπάρμπα-Χρῖστος ἔνοιωθε σὰν κάτι
νὰ τοῦ πλακώνῃ τὰ στήθια, ἔπαιρνε βα-
ρεῖα τὴν ἀνάσα του. Ζήτησε ἀέρα, γιατί
τὸ δωμάτιο ἦταν ζεστὸ καὶ τὰ παράθυρα
κλειστά, κι' ὕστερα, λιγάκι ἀργά, γύρισε νὰ
πλαγιάσῃ. Δὲ θὰ τὸν εἶχε ὅμως παρμέ-
νον ὁ ὕπνος, ὅταν ἀπ' ἔξω ἀκούστηκε, ἀνα-
κατεμένο μὲ τὴ βοὴ τῆς βροχῆς, ἓνα
τροῖξιμο, κάποιος γρουλλισμὸς τόσο στυ-
μένος, μὰ καὶ τόσο γνώριμος σ' αὐτόν:
Ἦταν ἡ πόρτα τους ποῦ ἔτριξε, αὐτὴ ἡ
διολόπορτα τῆς αὐλῆς.

Καμμιά ἄλλη φορὰ ὁ Ἀνυφαντῆς δὲν
εἶχε νοῦσει τέτοια ἀνησυχία καὶ τέτοιον
φόβο, ὅσο τούτῃ τὴ φορὰ ποῦ βρέθηκε
ξέγνοιαστος ὁλωσδιόλου. Τὸ τριξίμο τοῦ
φάνηκε σὰν ἓνα μήνυμα, σὰν κάποιον συν-
θημα κάποιου φίλου ποῦ παραφύλαε γιὰ

τὴν ἀσφάλειά του. Κι' αὐτό, ἴσως γιατί
ἔτυχε νὰ τ' ἀκούσῃ ὁ ἴδιος. Ἄν τοῦ τᾶ-
λεγε ἡ Χρυσούλα, θὰ τῆς ἀπαντοῦσε πὼς
γελάστηκε ἀπ' τὸν ἀέρα, πὼς δὲν ἦταν
τίποτα... Κι' ἀλήθεια, πάλαιψε νὰ ξε-
γελάσῃ ὡς τώρα τὸν ἑαυτό του... Μὰ ἡ
περιέργεια, ἓνα ἀόριστο προαίσθημα, κά-
ποιος φόβος, νίκησαν, καὶ πετάχτηκε στὸ
παράθυρο ν' ἀφονγκραστῇ. Δὲν ἀκουσε
τίποτα: Ἡ βροχὴ πὶὸ ἡσυχὴ τώρα, ἔπεφτε
χτυπώντας στὰ τζάμια, στὴν αὐλή, ἀνα-
κατεμένη σὰν ψίθυρος μὲ τὸ σιγανὸ ἀέρα
ποῦ φύσας. Τίποτ' ἄλλο...

Καὶ τοιμᾶστηκε νᾶμπῃ μέσα, μὰ δὲν
εἶχε τραβηχτῇ ἀκόμα ἀπ' τὸν τόπο του,
κι' ἓνας κρότος ξερός σὰν σπᾶσιμο ξύλου
τὸν ἔκανε νὰ τιναχτῇ... Ἦταν ἀληθινὸ,
λοιπόν, τὸ μήνυμα τῆς πόρτας; Δὲν τοῦ-
μεινε ἀμφιβολία πιά. Νὰ ποῦ κάποιος
ζητοῦσε νὰ μπῇ τέτοια ὥρα σπίτι του,
καὶ κρυφὰ ἀπ' αὐτόν...

Μονομιᾶς, βοῆκε ὅλη του τὴν ψυχραι-
μία κι' ἔννοιωσε νὰ τοῦ φεύγῃ ἐκεῖνο τὸ
βάρος ἀπ' τὴν ψυχὴ του. Ἀπόψε τελείωνε
πιά, θάπαυε στὸ ἐξῆς νὰ περιμένῃ, θᾶ-
δινε τὴ γαλήνη στὶς δυὸ ἀνήσυχες γυ-
ναῖκες γιὰ πάντα...

Στὸ δωμάτιό του εἶχε γιομάτο τὸ γκρά.
Τὸν ξεκρέμασε στὴ στιγμὴ καὶ μὲ μιὰ
σβελλάδα παλληκαριῶν βρέθηκε στὴ σάλλα
ποῦ ἔφρανε στὶς ἄλλες κάμαρες καὶ στὴν
κουζίνα στὸ βάθος. Τὸ σκοτάδι ἦταν
βαθύ, μὰ ὁ μπάρμπα-Χρῖστος, ποῦξερε τὰ
κατατόπια τοῦ σπιτιοῦ, δὲν ἤθελε φῶς.
Ἐπῆσε τὴ γωνιά σ' ἓνα χωρισμα κι'
ἐκεῖ στοιμώχτηκε περιμένοντας. Σὲ λίγο,
κι' ἄλλος κρότος ἀδύνατος ἀκούστηκε
κατὰ τὴν κουζίνα, κάμποσα σθυσμένα λό-
κατὰ τὴν κουζίνα, κάμποσα σθυσμένα λό-
για, καὶ πὶὸ ὕστερα, λίγο φῶς ἔξφυγε
ἀπ' τὴν ἀνοιχτὴ της πορτοῦλα, φωτίζοντας
μιὰ σκιά ποῦ προχωροῦσε κατὰ τὸ μέ-
ρος του. Ὁ Ἀνυφαντῆς δὲν εἶχε ταραχτῇ
καθόλου στὴ θέσῃ του. Βαστοῦσε μὲ ψυ-
χραιμία τ' ὄπλο του κι' ἦτανε ἡσυχος,
σὰν νάχε νὰ ξεφλήσῃ μιὰ ἀπλὴ ὑπο-
χρέωση... Τραβῆξε ἀργὰ - ἀργὰ τὸ σκάν-
ταλο τοῦ γκρά, κι' ὁ ἴσκιος, ὁ ἀνθρώπος
ποῦ θᾶθελε νὰ τοῦ στίψῃ τὴ ζωὴ μὲ τὰ
ποῦ θᾶθελε νὰ τὰ ἴδια, σωριάστηκε φαροῦς
χέρια του τὰ ἴδια, σωριάστηκε φαροῦς
πλατὺς χεῖρες νὰ βγάλῃ μιλιά. Βγήκε
ὕστερα στὴν πόρτα καὶ σήκωσε τὸ χω-
ριὸ μὲ τουφεκιές.

Προσκύνησις τῶν μάγων (III αἰών). Πρώτη φάσις.

Φ. ΚΟΝΤΟΓΛΟΥ

ΓΙΑ ΝΑ ΠΑΡΟΥΜΕ ΜΙΑ ΙΔΕΑ ΑΠΟ ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ

(Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγούμενου)

Τὸ ἄτομο, στὴν ὁμαδική τέχνη, τοὺς πόθους τοῦ τοῦ ἐκφράζει μὲ τὰ σύμβολα τῆς ἐποχῆς του. Στὴ χριστιανικὴ τέχνη π.χ. τοῦ Μεσαίωνα, ὁ τεχνίτης ἔπερνε ἀφορμὴ ἀπὸ τὶς διάφορες θρησκευτικὲς παραστάσεις γιὰ νὰ ἐκδηλώσῃ τὶς διάφορες ψυχικὲς καταστάσεις του: Ζωγραφίζοντας τὴ Σταύρωση, εὗρισκε θέμα γιὰ νὰ ἐκφράσῃ τὸν ἀνθρώπινο πόνο, μὲ τὸ γυμνὸ καὶ τυρρανισμένον κορμὶ τοῦ Χριστοῦ κρεμασμένο ἀπ' τὰ καρφιά, μὲ τὴν πικραμένη μάννα, μὲ τὴν ἀφοσιωμένη Μαρία Μαγδαληνή· ζωγραφίζοντας τὴ Γέννηση, ἔπερνε

Προσκύνησις τῶν μάγων (880 μ. Χ.) Τρίτη φάσις

ἀφορμὴ γιὰ νὰ εἰκονίσῃ τὸ μεγάλο γεγονός τοῦ ἀνθρώπου πῶρχειται στὸν κόσμον, τὴ στοργὴ τῆς μητέρας, τὴν ἀδύναμη ἀθωότητα τοῦ νηπίου, πὺ καίτεται φασκωμένο σάν κουκουλι μέσα στὴ φάνη, τὴν ἀδολὴ ἀπλότητα τοῦ βουνίστου ἀνθρώπου μὲ τοὺς ποιμένας, τὴν ἀγνὴ μεγαλοπρέπεια τῆς φύσεως μὲ τὸ σπῆλαιον καὶ μὲ τὰ βράχια, τὴν συμπαθητικὴ ἀθωότητα τῶν ζώων (τοῦ γαϊδάρου, τοῦ βοδιού) πὺ γέρουν μὲ τὸ ἡμερο μᾶτι τοὺς ἀποπάνω ἀπὸ τὸ φρεσκογεννημένο πλάσμα καὶ τὸ ζεσταίνουν μὲ τὶς ἀναπνοὲς τοὺς. Ἔτσι γινότανε γιὰ

κάθε θέμα: γιὰ τὴν **ἀχαριστία** (Προδοσία τοῦ Ἰούδα), γιὰ τὴν **ἀνδρεία** (Ἁ Γιώργης, Πολέμαρχοι ἅγιοι), γιὰ τὴν **ἐγκράτεια** (Ἀσκητές), γιὰ τὴν **νίκη τοῦ ἀνθρώπου** (Ἀνάστασις), γιὰ τὴν **θαλπωρὴ τοῦ σπιτιοῦ** (Γέννησις τῆς Θεοτόκου, τοῦ Προδρόμου κλπ.) Μάλιστα βλέπουμε, πὺ μέσα στὴ χριστιανικὴ εἰκονογραφικὴ παράδοση, οἱ διάφοροι λαοί, ἀναλόγως τῶν

ἱστορικῶν περιπετειῶν ποὺπεράσανε, ζωγραφίζαν κατὰ προτίμηση τοῦτο ἢ ἐκεῖνο τὸ θέμα, ἢ καὶ σύμφωνα μὲ τὸ χαρακτήρα τοὺς. Παράδειγματος χάρις, στὰ χρόνια τῆς σκλαβιάς,

μετὰ τὴν Ἀλωση, οἱ Ἕλληνες ζωγράφοι ζωγραφίζονε συχνώτερα τὴ Σταύρωση καὶ ἄλλα τέτοια θλιβερά θέματα, γιὰτὶ ἡ τραγικὴ μοῖρα τοῦ ἔθνους τοὺς ἔκανε νὰ βλέπουν τὸν κόσμον μαῦρον, γιομάτον πόνο. Καὶ μάλιστα, τούτῃ ἡ ψυχικὴ κατάσταση δίνει στὴν τεχνολογία τοὺς, στὰ χρόνια τῆς σκλαβιάς, μιὰ ἐπίμονη τάση στὴν παραμόρφωση· φιγούρες μαῦρες, καβουρντισμένες, χειρονομίες πόνου καὶ ὑποταγῆς, μέσα σὲ μιὰ ἀτμόσφαιρα γιομάτῃ ἀπὸ βαρύν, ἀνεξεχνιάστο μυστικισμό. Ἀντίθετα στὴν Ἰταλία, σὲ μιὰ χώρα, δηλ. πὺ χλι-

Βυζαντινὴ Παναγία (πιθανὸν πρὸ τῆς Ἀλώσεως).

μιντροῦσε ἀπὸ νειάτα, ἀπὸ ἀνυπόταχτη τόλμη καὶ ἀπὸ πάθη ἐντελῶς γήινα, ἡ ἴδια εἰκονογραφικὴ παράδοση, μεταφερμένη ὡς δόγμα στὴν ἀρχή, ὁλοένα τείνει νὰ προσαρμοσθῇ στὴν ψυχικὴ σύσταση καὶ κατάσταση τοῦ ντόπιου, ὡς πὺ ξεφεύγει ἀπὸ τὰ ἀρχικά της ὅρια μὲ τὸν Τζιόττο. Ἐδῶ, στὴ χώρα τούτῃ πὺ ἔχει κέφι νὰ ζήσει καὶ κάνει ὅλο φέστες, ἐπικρατοῦνε οἱ παραστάσεις πὺχουνε μέσα τοὺς πομπῆ καὶ κοσμικὴ λάμψη, ὅπως π. χ. «Στέφης τῆς Παρθένου» (Φρά Ἀντζέλικο, Τζιόττο, κλπ.) «Ἀποθεώσεις» τοῦ Χριστοῦ, τῆς Παναγίας, μέσα σὲ πλήθος ἀγγελουδία (bambino) πὺ παίζονε ὄργανα, παραστάσεις πὺ δὲν ὑπάρχονε καθόλου στὴν Ἀνατολικὴ εἰκονογραφία. Μὰ καὶ ὅσες παραστάσεις κρατοῦν οἱ Ἰταλοὶ ἀπὸ τοὺς ρωμιούς, τὶς γυρίζονε στὸ δικό τοὺς πομπῶδες θριαμβικὸ ὕψος: Ἡ παράσταση τῆς «Γεννήσεως» ὑποχωρεῖ βαθμυδὸν καὶ στὸ τέλος τὴν ἀντικαθιστᾷ στερεότυπα «ἡ Προσκύνησις τῶν μάγων», σκηνὴ γιομάτῃ κοστοῦ, μιὰ ἀνατολίτικα, καμῆλες χρυσοφορτωμένες, ἀκολουθία πολυάνθρωπη καὶ θρόνος ἀντὶς σπῆλαιον. Ἡ «Εἰς Ἄδου Κάθοδος» τῆς ἀνατολίτικης εἰκονογραφίας, στοὺς Ἰταλοὺς

γίνεται «Ἀνάστασις» μ' ἓναν Χριστὸ θρηναμβευτὴ καὶ ἀγέρωχο, σημαῖα στὸ χέρι καὶ πολιμιστὲς γύρω στὸν τάφο, λαμποκοπώντας μέσα στὰ ρματά τοὺς. Αὐτὴ ἡ κοσμικότητα τοῦ Ἰταλοῦ ζωγράφου, ἡ ὑγεία καὶ ἡ προσήλωσή του στὴ ζωὴ, τὸν ξεμάκρυνε ἀπὸ τὸ εἰκονογραφικὸ δόγμα, καὶ ἔτσι καὶ ἡ τεχνολογία τοῦ ξεφεύγε ὁλοένα ἀπὸ τὰ ἐκφραστικὰ σχήματα τῆς μεταβυζαντινῆς ἀγιογραφίας (ἐξπρεσσιονισμός), τραβώντας πρὸς τὴν πλαστικὴ ἀντίληψη, ὡς πὺ κατέληξε τέλος στὸν πραγματισμό. (Ἀναγέννησις).

Πολλοὶ ἔχουνε τὴ γνώμη πὺς αὐτὴ ἡ τυπικότητα στὴν ὁμαδικὴ τέχνη, ἡ ἐπανάληψη τῶν ἰδίων τύπων μὲ κάποια ἀργή

Ἡ Παναγία τοῦ Ἰταλοῦ ζωγράφου Τσιμαμποῦε, πὺ βγήκε ἀπὸ τὸν Βυζαντινὸν τύπον.

Προσκύνησις τῶν μάγων (555 μ. Χ.) Δευτέρα φάσις.

ἀλλαγὴ, τῆς ἀφαιρεῖ τὴ λευτεριά. Ἐγὼ νομίζω ἴσα ἴσια, πῶς ἡ πειθαρχία στὸ τεχνικὸ δόγμα φυλάγει τὸν τεχνίτη ἀπὸ προχειρότητες, ἀκρισίες καὶ αὐτοσχεδισμούς. Ἀπὸ τὴν παράδοση ξεβγαίνουν μεγάλοι τεχνῖτες, οἱ ὅποιοι, γινόμενοι κύριοι

τῶν στοιχείων τῆς, τὰ φέρνουνε πρὸς τὸν ἑαυτό τους καὶ τὰ κάνουνε ὑποταχτικά καὶ ἐκφραστικά τῆς ἰδίας τους ψυχῆς. (Τσιμαμποῦε, Giotto, Dürer, Θεοτοκόπουλος, Πανσέληνος, κλπ.)

(Ἔχει συνέχεια)

N I N E T A

Ἐσὺ δὲν βάφεις τὰχειλάκια σου
ποὺ φαίνονται ἔτσι ἀχνὰ καὶ μαραμένα,
ἐνῶ ὅλη ἡ γῆ μὲ λούλουδα στολίζεται,
Νινέτα, γιὰ σένα.

Ἐσὺ δὲν κόβεις τὰ μαλλάκια σου,
δὲν θές νὰ γίνεις μιὰ σταλιά κοκέτα
κι' ἐσύ, σὰν ὅλα τὰλλα κοριτσόπουλα,
Νινέτα, Νινέτα.

Κί' εἰν' ὦρες ποὺ θωρῶ τὴν ὄψη σου
σὲ κάποια βουβὴ θλίψη βυθισμένη,
σὰν κάτι νὰ κοιτᾷς πέρα ἀπ' τοὺς μᾶηδες,
Νινέτα καημένη.

Κ. ΚΑΡΘΑΙΟΣ.

ΠΑΝΟΥ Δ. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΥ
ΤΑ ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΤΟΥ ΝΟΥΜΑ

ΤΑ ΕΞΗ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΧΡΟΝΙΑ ΤΟΥ «ΝΟΥΜΑ», 1919-1924

Ἦτοτε ἀπὸ ἐνάμιση χρόνο διακοπῇ, ὁ «Νουμᾶς» ξανάδε τὸ φῶς, ὅχι γιατί τὸ θελήσανε φανατικοὶ ὁπαδοὶ τῆς Ἰδέας ἢ καὶ πρωτεργάτες τοῦ Δημοτικιστικοῦ Ἀγῶνα, ποὺ θᾶχανε κάθε λόγο νὰ ὑπάρχει ὁ «Νουμᾶς» στὴ ζωὴ τόσο γιὰ τὴν Ἰδέαν ὅσο καὶ γιὰ τὸ ἴδιο τὸ συμφέρον τους—θαμμένοι κι' αὐτοὶ σὲ μιὰν ἀπελπιστικὴ νέκρα τὸν καιρὸ ποὺ δὲν ἔβγαινε!—ἀλλὰ γιατί τὸ θέλησε ἓνας ἄνθρωπος, προσωπικὸς φίλος τοῦ Πατέρα μου, ἄσχετος μὲ τὸν ἀγῶνα, ποὺ βάλθηκε μὲ τὴν καρδιά του νὰ κάνει τοῦ Ταγκόπουλου καλὸ: Νὰ τὸν ξαναζωντανέψῃ μαζὶ μὲ τὸ ξανάνθισμα τοῦ Νουμά.

Ἀπὸ τὸν Κίμωνα Θεοδωρόπουλο, χορηγητὴ, ποὺ εἶχε ἀναλάβει τὴ Διεύθυνση τῆς Ἐκδοτικῆς Ἐταιρείας «Τύπος» καὶ μὲ ἀρχισυντάκτη τὸν Ἡλία Βουτιερίδη, ἐβγήκε στίς 15 Δεκεμβρίου 1918 τὸ πρῶτο μετὰ τὴ διακοπὴ φύλλο τοῦ «Νουμά» (610 στὴ σειρὰ), σελίδες 16 καὶ σὲ σχῆμα δίστηλο. Στὸ κύριο ἄρθρο τοῦ ὁ ιδρυτὴς τοῦ Περιδικίου σημειώνει πῶς ὁ «Νουμᾶς» ἔχοντας πιά τὴ γλῶσσα γιὰ μέσο κι' ὅχι γιὰ σκοπὸ τοῦ Ἀγῶνα του, θὰ ἐπιδιώξει, ὅσο

τοῦ ἐπιτρέψουν οἱ δυνάμεις του, νὰ φέρει μιὰ καινούρια ἀνθιση στὴ σύγχρονη λογοτεχνία, μιὰ ἀνθιση ποὺ νὰ πηγάζει ἀπὸ ψυχικὴ εὐκρίνεια κι' ἀπὸ πνευματικὴ νηφαλιότητα. Ὁ ἀγῶνας δὲ θάναί πιά στενὰ καὶ σχολαστικὰ γλωσσικούς.

Ἡ ζωντανή μας γλῶσσα, —γράφει—ἀναγνωρίστηκε ἀπὸ τὸ Ἐπίσημο Κράτος καὶ τῆς ἀνοιχτήκανε διὰπλάτες οἱ πόρτες τῶν σχολείων κι' οἱ ψυχὲς τῶν παιδιῶν μας. Στὸ μεταξύ, βλέπετε, εἶχε σημειωθεῖ ἡ Ἐκπαιδευτικὴ μεταρρύθμιση—ἡ ἀπολυτρωτικὴ ἐκείνη ἀναγέννηση—ποὺ σ' αὐτὴν πρωτοστατοῦσαν οἱ κ. κ. Γληνός, Δελμούζος, Μ. Τριανταφυλλίδης, «κι' οἱ τρεῖς τους βγαλμένοι ἀπὸ τίς στήλες τοῦ «Νουμά» καὶ ποτισμένοι ἴσαμε τὸ μεδοῦλι μὲ τὴν ἰδεολογία του».

Μὲ πρόγραμμα λοιπὸν γενικώτερο τὸ λουλούδισμα τῆς Σκέψης μὰ καὶ τὸ ξεκαθάρισμα τῶν Γραμμάτων ἀπὸ τὰ λογῆς παράσιτα, ἐμπῆκε ὁ «Νουμᾶς» στὴν καινούρια του περίοδο,

μὲ τὴν ἴδια πρωτινὴ του ὁρμὴ καὶ ζωτικότητα καὶ μὲ βοηθοὺς στὸ πλευρό του μερικὸς ἀπὸ τοὺς παλιούς συνεργάτες του, ποὺ ἀποτελοῦσαν τὴν ταχτικὴ συντακτικὴ Ἐπιτροπὴ τοῦ ἢ τῆς «Συννομοσπονδία τοῦ Νουμά», καθὼς ἔγραφε σατυρίζοντας κι' αὐτοὺς ἀκόμα τοὺς φί-

Ὁ Νουμᾶς

λους του ό Ταγκόπουλος. Ίσαμε τώ τέλος τού Α' εξάμηνου τού 1920 ταχτικοί συντάκτες του είτανε οί Κ. Καρθαίος, Ρήγας Γκόλφης, Κώστας Παρορίτης, Κίμων Ι. Θεοδωρόπουλος, Πάνος Δ. Ταγκόπουλος, πού σ' αὐτούς ἐμπήκε μετὰ ό ποιητής Γ. Φτέρης (Γιώργος Τσιμπιδάρος) καί στή 1922 ό Άλεξ. Στάϊνμετς καί ό Ήλιος Φ. Ήλιοῦ.

Γιά τώ Νουμά, καί πολύ περισσότερο γιά τόν Ταγκόπουλο, ἀρχίζε μιὰ καινούρια ζωή. Μιά ζωή πού ἄν δέν εἶταν σπαρμένη ὅλο μέ τριαντάφυλλα δέν εἶχε ὅμως καί τίς δολερές παγίδες καί τούς ἀνυπέρβλητους φραγμούς, πού τού ὑψώνανε τὰ εὐγενικά χέρια κάποιων ὑποστηρικτῶν τού Ἀγῶνα. Εἶτανε—ὅσο νᾶναι—ὕλικά καί ἡθικά ἀπολυτρωμένοι. Καί δέν εἶχε νά φροντίζει παρὰ πῶς νά βγαίνει τώ φύλλο καλύτερο, χωρίς νά λογοδοτεῖ σέ κανένα.

Τήν πρώτη χρονιά, 15 Δεκεμβρίου 1918 ὡς τὰ τέλη τού 1919, ἐβγήκανε 55 δεκαεξαεπίδια φύλλα, ταχτικά κάθε Σάββατο, καί συνεργαστήκανε σ' αὐτά περισσότεροι ἀπό 200 πεζογράφοι καί ποιητές. Ἀπό τούς παλιούς ό Κωστής Παλαμάς, Ήλιος Βουτιερίδης, Γιάννης Περγιαλιτίης, Παῦλος Νιρβάνας (πού ἔγραφε κάθε Σάββατο στή σελίδα Ἀπό Βδομάδα σέ Βδομάδα τώ χρονογράφημα), Παῦλος Γνευτός, Γ. Σκληρός, Ν. Γιαννιός, Μήτσος Καλαμάς, Ι. Σταμνιόπουλος, καί ἀπό τούς νεώτερους, πού ἀρχίσανε νά πρωτοδημοσιεύουνε στό Νουμά (συνεργάτες μερικοί πρωτότερα τού «Πυρσοῦ», πού σταμάτησε τήν ἐκδόσή του τέσσερις μῆνες μετὰ τώ ξαναζωντανεμα τού Νουμά, τόν Ἀπρίλη τού 1919 καί ὄχι τόν Ἀπρίλη τού 1928 (!) ὅπως ἀναγράφτηκε ἀπό τυπογραφική ἀβλεψία στό προηγούμενο τεῦχος), οί Γιάννης Οἰκονομίδης, Ἀγής Λεβέντης, Κωστής Βελμύρας (πού τού βραβεύτηκε μάλιστα μιὰ σειρά παιδικῶν τραγουδιῶν στό σχετικό διαγωνισμό τού «Νουμά»), ό μακαρίτης Καρυωτάκης, ή Δώρα Μοάτσου, Κλεαρέτη Μαλάμου, Ἀθηνᾶ Σαραντιδῆ, Σπύρος Παναγιωτόπουλος, Βασίλης Ρώτας, Πολύδωρος Παπαχριστοδούλου, ό ζωγράφος Μαλέας, Σταῦρος Κανονίδης, Ἀριστείδης Καράβας, ό Φῶτος Γιουφύλλης, Χρ. Ἐσπέρας, Ἀγής καί Αὔρα Θέρου κ.τ.λ. Ὁ κ. Ν. Πετιμεζᾶς, νομάρχης τότε Κυκλάδων, ἀρχισε νά πρωτογράφει καί νά πρωτοδημοσιεύει στίχους

στό «Νουμά» μέ τὰ ἀρχικά του Ν. Π. καί μέ τώ ψευδώνυμο Λαύρας.

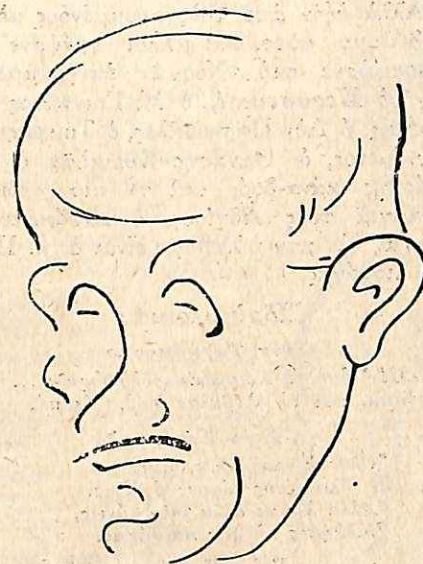
Ἀπό τούς παλιούς, τούς μεγάλοσχημους, νά ποῦμε, δημοτικιστάδες, πού ὀδηγήσανε μέ τήν ταχτική τους καί τὰ ὠραία τους φερσίματα στό προσωρινό νέκρωμα τώ Νουμά, πολλοί—τήν πρώτη ἰδίως χρονιά—λάμπανε «διά τῆς ἀπουσίαςτων», βλέποντας, βέβαια, κάθε ἄλλο παρὰ μέ εὐχάριστο μάτι τώ ξαναζωντανεμά του.

Ἐδῶ ὅμως δέν πρόκειται ν' ἀπαριθμήσουμε οὔτε τίς ὑπηρεσίες πού προσέφερε ό καθένας τήν καινούρια αὐτή περίοδο στό «Νουμά» οὔτε τὰ ἐμπόδια πού τυχόν ἐσήκωσε ἀπέναντί του. Ἀν οἱ τόμοι τῶν πρώτων δεκαπέντε χρόνων εἶναι δυσεῦρετοι, καί ἀπό τὰ 1903 ὡς τὰ 1910 δέ σώζεται οὔτε ἓνα φύλλο—ἐκτός ἀπό τή σειρά πού ἔχουνε οἱ δυό Βιβλιοθήκες καί μερικοί ἰδιῶτες στά χέρια τους—οἱ τέσσερις πέντε τελευταῖοι τόμοι ὡς τὰ 1924 εἶναι εὐκολο νά βρεθοῦνε καί ὅποιος ἔχει διάθεση μπορεῖ νά τούς ξεφυλλίσει καί νά παρακολουθήσῃ ὅλη τήν κίνηση τού περιοδικοῦ. Ἀλλωστε τὰ χρόνια αὐτά οἱ περισσότεροι ἀπό τούς νέους φίλους τῶν Γραμμάτων τὰ ζήσανε, τὰ ξαίρουνε, εἶναι τόσο κοντά μας. Κ' εἶναι γνωστοί οἱ καυγάδες πού εἶχανε στόχο τώ «Νουμά», ὅπως τού Στρατήγη μέ τόν Ταγκόπουλο λ.χ. πού τόν κατηγοροῦσε καί τότε φώναζε, καθῶς θά δοῦμε, μέσα στήν ὁδὸ Σταδίου **Μπολσεβίκο***, τού μανιασμένου ἀκόμα Χατζόπουλου, γιατί δέν τού ἀναγνωρίζανε τούς «**Ἀπλοὺς τρόπους**», ποιητικό ἀριστούργημα τῶν Αἰώνων! καί αὐτοῦ ἀκόμα—δυστυχῶς καί ἀλλοίμονο!—τού Ἀρχηγοῦ, τού Ψυχάρη!...

Ὁ Στρατήγης, πού εἶχε κυκλοφορήσει τότε, στά τέλη τού 1918, μιὰ συλλογή στίχων: **«Τί λέν τὰ κύματα»** καί πήγαινε γιά τ' **Ἀριστεῖο**, εἶχε χολωθεῖ ἀπό μιὰ κριτική τού Ρήγα Γκόλφη, ὅπου σ' αὐτήν τού ἔλεγε «**πῶς τόσα χρόνια στιχουργῶντας καί μέ τόσα ἔργα δέ μᾶς ἐδῶσε τήν εὐκαιρία νά ξεχωρίσουμε στήν Τέχνη χαρίσματα ἀληθινὰ καί πῶς, σάν τόν Πολέμη, λαχταρᾷ τή σύντομη**

* Ὁ Στρατήγης εἶχε παρεξηγήσει τόν τρόπο πού κοιτοῦσε ό «Νουμάς» τὰ διάφορα κοινωνικά προβλήματα ὑστερ' ἀπό τώ φοβερό μακελειό τού Πανερωπαικοῦ πολέμου. Ἦθελε—ό ποιητής!—τόν κοινά νά πετσοκόβεται ἀκόμα γιά βασιληάδες καί Πατρίδες...

καί σίγουρη ἐπιτυχία. **Μέ μόνη τή διαφορὰ πῶς ἐνῶ ό δεύτερος δημοσιογραφεῖ τήν Ποίηση, αὐτός (ό Στρατήγης) στιχουργεῖ τή δημοσιογραφία.**

Κώστας Παρορίτης

Μπαρούτι ό ποιητής τού γέρω-Ματρόζου, Ρολάντος μαινόμενος, ὅταν διάβασε μάλιστα στό ἴδιο φύλλο τῆς κριτικῆς καί τώ παρακάτω ἐπίγραμμα:

Σέ μνηστῆρα τού Ἀριστείου

Ρολάντος ό μαινόμενος γιά τ' Ἀριστεῖο τρέχεις.
καί γράφεις περισσότερα κι' ὅπ' ὅ,τι λέν

Μὰ ό πονηρός Ζακυνθιανός, πού δέν τότε προσέχεις
θά σοῦ τή φέρῃ τή χωσιά καί τότε πιά βλαστήματα.

—Πιάστε τον! Πιάστε τον! ἔβαλε τίς φωνές ό Στρατήγης ἓνα Κυριακάτικο πρωῒνό, πού ἀντίκρυσε γαλήνιο τόν Ταγκόπουλο ἔξω ἀπό τώ βιβλιοπωλεῖο τού Βασιλείου. Πιάστε τον, στρατιῶτες!... ἐγύρισε φωνάζοντας πρὸς τὰ ὄργανα τού Α'. Σώματος Στρατοῦ! Εἶναι ἀντιβενιζελικός καί Μπολσεβίκος. Πιάστε τώ μπολσεβίκο.

Ὁ ἄθλιος ό Ταγκόπουλος τόν παραφούσκωσε. δέν κρατιότανε πιά. Στό ἀμέσως ἐπόμενο φύλλο, τού εἶχε σκαρώσει καί δεύτερο ἐπίγραμμα, σατανικό, μέ τόν τίτλο:

Μιά διάψευση

Ἐρώτησα τὰ κύματα ἄν εἶναι αὐτά σωστά
πού εἶπαν στό Στρατήγη,
κι' ἐκεῖνα μ' ἀγριοκοίταξαν καί μ' ἐστρωσαν μπροστά
κι' ἐγώ ὅπου φύγει-φύγει....

Μετὰ τώ ἐπεισόδιο, ξαναδημοσιεύτηκε στό φύλλο τῆς 19 Ἰανουαρίου 1919 «**τό ἀθῶο ἐπίγραμμα πού τόσο ἐχόλιασε τόν κ. Στρατήγη, ὥστε ν' ἀπειλεῖ πῶς θά κινητοποιήσει ὅλους τούς Σπεισιῶτες κατὰ τού «Νουμά».**

Ἐνα-δυό μῆνες ἀργότερα, τὰ σιάξανε κι' ό Στρατήγης ἀρχισε νά δημοσιεύει κι' αὐτός ἐπιγράμματα στό «Νουμά»—«**Ἀρχιλόχεια**» τὰ βάφτιζε, μέ πόση ἀλήθεια μετριοφροσύνη!—ἐναντίον τού Πορφύρα, τῆς Συναίας Ἀκαδημίας κ.τ.λ.

Στά τέσσερα πέντε αὐτά χρόνια τώ ἐπίγραμμα καλλιεργήθηκε ὅσο παίρνει ἀπό τίς σελίδες τού «Νουμά», ἔγινε εἶδος φιλολογικό, ἐπῆρε ὅλη τή δροσεράδα τού ζωντανοῦ λόγου κι' ἡ σάτυρα, σέ πρόσωπα καί πράγματα σκουριασμένα, ἔπεφτε σίδηρο κάποτε ἀναμένο. Ἀντί γιά κάθε ἄλλη κριτική ἓνα ἐπίγραμμα τού **Πικραγκάθη** ἀρκοῦσε. Μ' αὐτό τώ ψευδώνυμο κρυβότανε κυρίως ό Ταγκόπουλος, ό Ρήγας Γκόλφης, κι' ἓνα-δυό ἄλλοι ἀπό τούς ταχτικούς συντάκτες τού «Νουμά».

Μεταφέρω μερικά ἐπιγράμματα, ἔτσι σάν λίγη δροσιά μέσα στήν ξεραῖλα καί τή σοβαροφάνεια τῆς σύγχρονης... λογοτεχνικῆς παραγωγῆς.

Ρήγας Γκόλφης

Σ' ἐπιτήδειο Ζωγράφο

Τόν πόλεμο ζωγράφισες χαρούμενο γιορτάσι
καί πονθενά δέν ἔβαλες, γιά σάλτσα, λίγο κλάμα.
Γαῖοιός τήν ἐξυνάδα σου μπορεῖ νά μὴ θανμάση
ἀφοῦ τήν τέχνη γύρισε πρὸς τή χοντρή ρεκλάμα.

Σὲ ποιητὴ τῆς Φυλακῆς

Ἄδικα φυλακίστηκες ἀφοῦ δὲν ἐκακούρησες.
Ὑστερὰ τὸ μετάνιωσες κ' ἐπιάσες κ' ἐστιχοῦρησες.

Ἡ μέρα τῆς Κοίσης

(Τοῦ Ἀριστείου 1918 ποῦ δὲν ἐδόθηκε
σὲ κανένα Ποιητὴ καὶ Πεζογράφου)

Μαζεῦντ' ἢ Ἐπιτροπὴ· Τοῦ πνεύματος τὴ βράχος!
Σουρῆς, Δροσίνης, Ἀννίνος, Πολέμης, Πάτερ Βλάχος!
Ὁ πονηρὸς Ξενοπούλου μεγάλ' εἶχε ὑποψία
κ' ἐτοίμαζε τὸ ρόλο του γιὰ τὴ λιποψυχία.
Μὰ ὁ Στρατήγης· βέβαιος αὐτὸς γιὰ τ' Ἀριστεῖο
Ἐντάταινε τοὺς φίλους του στὸ Ζαχαροπλαστεῖο.

Σὲ νέο Ποιητὴ

Τὰ μέτρα σου ὅλα ἀμέτρητα, μήτε ρυθμὸς σωστός.
Θὰ σὲ παιέσῃ, γράφοντας γιὰ σένα, ὁ Τυμφορηστός.

Σὲ ἀστὸ Λόγιο

Πῆρες τὸ μέρος τῶν ἀστῶν καὶ τῆς ιδιοκτησίας
ἐσὺ, ποῦ δὲν σὲ ξαίραμε μίαν γνώμης ιδιοκτητή.
Δίκιο ὅμως ἔχεις νὰ μιλᾷς κ' ἐσὺ σὰν κτηματίας
ἀφοῦ εἶναι ιδιοκτησία σου «Τὸ χαλασμένο σπῆτι».

Στὸ Χατζηδάκη

Σ' ἔχουνε γιὰ καθηγητὴ, καὶ ἀπάνω ἀπὸ τὴν ἐδρα
τ' ἔνεις γιὰ τὴ Δημοτικὴ κατηγορίας ἐνέδρα.
Καὶ γιὰ νὰ σὲ πιστέψουνε — ὦ! πονηριὰ μεγάλη
μὲ κόθορνο δημοτικὸ τὸ βῆμα σου προβάλλει.

Ἀντικειμενικὰ μαθήματα

Στὸν τόπο τῆς ισαρλατανιάς καὶ τῆς ἀρλουμπρίας
«Ἐφαρμοσμένη αἰσθητικὴ», διδάσκει ὁ Ζαχαρίας.

Σὲ Ζακυνθινὸ

Λύσσαξες γιὰ νὰ τὸ πάρεις,
μὰ τὸ πῆρεν ὁ Γουπάρος.
Τώρα πιά μὴν τὸ κυλάρεις,
καὶ ἄλλο δῶμα μὴ φομάρεις...
Γιὰ τὸν ἄδην μὴ σαλπάρεις
καὶ ἀπὸ ξούλια μὴ σαλπάρεις.
Πάψε νὰ τὸ κορτεζάρεις,
πάψε νὰ μπαρτζολετάρεις,
πάψε πιά νάσαι μουρντάρης.
Τὸ Δροσίνη μὴ ὀνοράρεις.
Τοὺς μυχτοὺς καὶ ἂν κορσουλετάρεις,
ὄχι, ἐσὺ δὲ θὰ τὸ πάρεις.

Στὸν ἴδιο

Στὰ οὐράνια πέρασες ἀνέβασες τὸν πονηρὸ Δροσίνη
μὰ κείνος τὸ χρυσὸ λίλι, καθόλου δὲ στὸ δίνει.
Φέτος ποῦ τότε χτύπησες, δὲν ἄλλαξ' ὁ ντορός.
Τὴν πονηριὰ μὲ πονηριὰ πληρώνει ὁ πονηρὸς.

Σὲ μετρολόγιο

Τὰ μέτρα ὅλο σπουδάζοντας, ἐγέρασε ὁ Γεράσιμος
χωρὶς νὰ γίνῃ ποιητῆς μέτριος κὰν ἢ ἄσμος.

Τὰ Εἰρηνικά

Ὅλα μισὰ καὶ ἀνάποδα καὶ ὑπότα τὰ δόλακερα...
Συγκαρινὸς ὁ Παλαμᾶς τυπώνει τὰ «Παράκαιρα»...
Κι' ἕνας πολὺ παρόμοιος ποῦ τὸν ἀκούεις καὶ τρέμεις
φουρνίζει τὰ «Εἰρηνικά» καὶ ἄς λέγεται Πολέμης.

Αὐτὰ εἶναι μερικὰ ἀπὸ τὰ ἐπιγράμματα
τοῦ Πικραγκάθη, ποῦ ἔχουνε κοντὰ

στὴ χάρη καὶ τὴν τσαχπινιά τους κ' ἕνα
φαρμακερὸ ἀληθινὰ κεντρί

νὰ τοὺς κεντρώει καὶ μιὰ στάλα
στον κόσμο αὐτὸ νὰ μὴ θαρροῦν
πὼς ὅλα εἶναι μέλι γάλα...

Ἀλλὰ ἐξὸν ἀπὸ τοὺς κρυμμένους μὲ τὸ
ψευδώνυμο αὐτό, καὶ ἄλλοι γράφανε καὶ
δημοσιέψανε στὸ «Νουμᾶ» ἐπιγράμματα,
ἕνα-δυὸ **Περαστικοί**, ὁ Μ. Γιαννάτος Ἀ-
θηνέλης, ὁ Δὸν-Πασκουάλης, ὁ Τυμφορηστός
ἀμυνόμενος, ὁ Θανάσης Κυριαζῆς, ὁ Με-
λικέρτης κάνα-δυὸ, καὶ τὰ πῶ χαριτω-
μένα γιὰ τοὺς Λογίους, ὁ **Ἀπόκαυκος**,
πού, ἂν δὲν κάνω λάθος, εἶναι ὁ κ. Παῦ-
λος Νιρβάνας.

Ἰδὸν μερικά:

Στὸν Ταγκόπουλο

Τὰ «Πο» ἀπὸ τὰ Κάγκελα· πολλὴ ὥραϊα... Μά,
Τὶ κοῖμα, ποῦ δὲ σ' ἐβαλαν ἰσόβια δεσμά.

Στὸν Ξενοπούλου

Ὅλο τὴ γραφίδα σπάσεις
Κι' ὅλο νέους τόμους βγάξεις.
Ἄλλα λὲς καὶ ἄλλα μὰς κάνεις,
Βάλθηκες νὰ μὰς παιδάνεις.

Στὸν Νιρβάνα

Δὲν ἄφισες ἀπάτητο χωράφι κανενός.
Φοβᾶμαι πὼς κατάντησες... ὀλίγο μαῖντανός.

Μαλακάσης

Κατακαῦμενε Μπαταριά, τῆς λεβεντιάς καμάρι,
Καῦμε τῆς Λιμνοθάλασσας, τοῦ πόθου πυροφάνι.
Ὁ Μίλτος σὲ τραγούδησε μὲς τὸ γοργὸ πριόρι.
...Κι' ὁ Μωρεᾶς σὰν τ' ἀκούσε πολλὴ τοῦ κακοφάνη.

Ἡ Νέα Σχολή

Περίεργον! Ἡ Νέα Σχολὴ τῶν Καθαροκollάρων,
Ἐκδότη, ποῦ τῆς ἐπρεπε, δὲν ἔχει τὸν Κολλάρων.

Ἡ Ἐταιρεία «Τύπος» (Κίμων Ι. Θεοδο-
ρόπουλος καὶ Σια) ἐκράτησε τὴν ἐκδοση
τοῦ «Νουμᾶ» ὡς τὸ Σ)βριο τοῦ 1920 καὶ
μετὰ τὸν παράδωσε στὸ Χρυσὸ Γανιάρη
ὡς ἐκδοση τοῦ Ἀθηναϊκοῦ Βιβλιοπωλείου.
Στὸ διάστημα ποῦ τὸν εἶχε ὁ «Τύπος»
ἡ κυκλοφορία του εἶχε ἀνεβεῖ καὶ ἡ ἐκδοσὴ
του γινότανε ταχτικὰ κάθε Σάββατο.
Στὸ πρῶτο εἶχανε συντελέσει, ἐξὸν ἀπὸ
τὴν πρωτότυπη συνεργασία, καὶ οἱ διαλε-
χτὲς μεταφράσεις ποῦ ἔβαζε ὁ «Νουμᾶς»
καὶ μάλιστα ὁ Δὸν-Κιχώτης, μεταφρασμέ-
νος ἀπὸ τὰ Ἰσπανικά, ποῦ τράβηξε ἀρκε-
τοὺς ἀναγνώστες. Τὸ ἀριστούργημα τοῦ
Θερβαντὲς εἶτανε γνωστὸ μόνο στοὺς πα-
λιότερους ἀπὸ μιὰ μετάφραση τοῦ μαχα-
ρίτη Σκυλίτση, ψαλλιδισμένο καὶ πετσο-
κομμένο ἄγρια, σὲ γλῶσσα καθαρεύουσα.

Ὁ διανοούμενος κόσμος βρῆκε στὴ μετά-
φραση τοῦ Νουμᾶ, κανωμένη μ' εὐσυνει-
δησία ἀπὸ τὸν Καρθαῖο, ὅλη τὴν ὁμορφιά,
τὴ χάρη, καὶ τὸ σπιρτόζικο πνεῦμα τοῦ
πρωτότυπου. Ὁ καθημερι-
νὸς τύπος πρόσθεξε καὶ χει-
ροκρότησε τὴν ἐργασία αὐτὴ
ποῦ εἶναι μιὰ ἀπὸ τὶς ση-
μαντικώτερες καὶ ἀληθινὰ
εἶναι δουλειὰ μετρημένη καὶ
δημιουργική. Ἀρχισε στὶς
2 Νοεμβρίου 1919 καὶ τε-
λείωσε στὶς 30 τοῦ Γενάρη
1921. Σύγχρονα τραβή-
χτηκε ὁ «Δὸν-Κιχώτης»
καὶ σὲ βιβλίο.

Στὰ τέσσερα—πέντε αὐ-
τὰ χρόνια τοῦ Νουμᾶ, ποῦ
εἶναι καὶ τὰ τελευταῖα του,
ἡ Λυρικὴ ποίηση ἀνάβλυσε
μέσ' ἀπὸ τὶς σελίδες του
σὰν μιὰ καθάρια νερομάννα,
ὁ στίχος, ἀντίθετα μὲ τὴν
πρόζα ποῦ ἔμενε περιορι-
σμένη σὲ χέρια παλιῶν πε-
ζογράφων, ἄρχισε νὰ προσέ-
χεται περισσότερο ἀπὸ τοὺς
νεώτερος, νὰ παίρῃ κα-
νονικὸ περπάτημα καὶ ξε-
τύλιγμα, νὰ γίνεταί πλα-
στικώτερος, μουσικώτερος,
ἐντελέστερος, ἡ φόρμα ν' ἀ-
πασχολεῖ ὅσο καὶ ἡ οὐσία,
κ' ἡ σκέψη νάσαι κατακά-
θαρη σὰν τὸ γάργαρο τὸ
τρεχούμενο νερό, συνταιρια-
σμένη μὲ ὅλα τῆς Τέχνης
τὰ χαρίσματα. Ἀπὸ τὴν
Ποιητικὴ αὐτὴ ἀντίση, βγή-
κανε ἀρκετοὶ νεώτεροι Ποιη-
τὲς ποῦ καὶ σήμερα τιμᾶνε
τὰ Γράμματα, ἄλλοι ὁλοένα
Συγχρονιζόμενοι, καθὼς
τοὺς ἀρέσει νὰ λέγονται,
ἄλλοι ἄς ποῦμε **καθυστε-
ρημένοι**, νεοκλασσικοί, ἂν
θέλετε, ποῦ βλέπουνε καὶ ὡς
τώρα «τὶ τρόμος εἶνε τοῦ
**Παλατιοῦ τῆς Ποίησης ἡ
δουλειά!**». Χαρακτηρι-
στικὸ σημεῖο τοῦ ὁργανισμοῦ ἐκείνου, εἶναι
οἱ τέσσερες Ποιητικὲς συλλογὲς ποῦ κυκλο-
φορήσανε ἀπὸ τὸ Ἀθηναϊκὸ Βιβλιοπωλεῖο

τὴν ἀνοιξή τοῦ 1921, χωρὶς νὰ ξεχνᾶμε
ν' ἀναφέρουμε κοντὰ σ' αὐτὲς τὶς **Στιγ-
μὲς ποῦ ζῶ...** τοῦ Κυριαζῆ καὶ τοὺς
Δρόμους καὶ μονοπάτια τοῦ Θρασύ-
βουλου Σταύρου-Μελικέρτη.

Ἀντὶ γιὰ κάθε ἄλλη...
βαθυστόχαστη Κριτικὴ (καὶ
γραφτήκανε τότε ἀρκετές,
μεταφέρουμε ἐδῶ ἕνα ἐπί-
γραμμα τοῦ Νουμᾶ (δρά-
στης ὁ Θανάσης Κυριαζῆς)
ποῦ δείχνεται μ' αὐτὸ πὼς
κ' ἐμεῖς οἱ ἴδιοι σατυρίζαμε
συχνὰ τοὺς ἐαυτοὺς μας:

... **Κριτικὴ καὶ Ποίηση**
Τὰ «Λυρικά» εἶναι βάσανο καὶ
[τ' «Ἀπλὰ Λόγια» ζάλη.
Κ' οἱ «Ὑμνοί», Ρήγα Γκόλφη
[μου, παραξενιὰ μεγάλη.
Καὶ τὰ «Τραγούδια τοῦ νηιοῦ»
[Σοφία μὲ τὸ δρόμι.
Τοῦτα μονάχα ὁ Θεὸς... τρα-
[γούδια νὰ τὰ κάμει.

Ὁ «Νουμᾶς» κοντὰ στὴ
δική μας παραγωγή, ποῦ
τὴν παρακολουθοῦσε στὴ
σελίδα **«Νεοελληνικὴ Φι-
λολογία»**, παρακολουθοῦσε
καὶ τὴν ξένη κίνηση, ποῦ
τὴν ἔγραφε ἡ Graziella
(Βιβὴ Σκούρχ), ὁ Καρθαῖος
κ. ἄ. Ἀπὸ τὰ 1921 ἄρχισε
νὰ στέλνει μαζὶ μὲ ὥραιες
μεταφράσεις ἀπὸ τὰ Γερ-
μανικά καὶ Γράμματα φι-
λολογικὰ ἀπὸ τὸ Μόναχο ὁ
παλιὸς καὶ ἀπὸ τοὺς πρῶ-
τους—πρώτους φίλος τοῦ
Νουμᾶ καὶ δημοτικιστῆς
Ἀλέξανδρος Σταίμνετζ.

Σ' ἕνα του γράμμα στὸν
ἀριθμὸ 723 (12 Φλεβάρη
1921) ὁ Σταίμνετζ ἔκρινε
τὴ μεταπολεμικὴ κατά-
σταση καὶ ἀνάμεσα σ' ἄλλες
ἔγραφε τὰ ἑξῆς:

«Οἱ Σαυλόκοι τοῦ Πα-
ρισιοῦ βγάλανε τὸ φιομάνε
τους. Ὁ γερμανικὸς λαὸς
καταδικάστηκε νὰ δουλέψῃ
42 χρόνια γιὰ τὴν ἀνταν-

τικὴ κεφαλαιοκρατία. Θὰ πληρώσει μὲ
τὸν ἱδρωτὰ του τὶς ἀμαρτίες τοῦ Γου-
λιέλμου, τοῦ Λούντερτοφ, τοῦ Τίρπιτς,

Ὁ ἀετιδεὺς τοῦ Νουμᾶ

Κίμων ὁ Τύπος
Κ. Θεοδορόπουλος

«Αλλά να είναι μονάχα ο Γερμανικός μιλιταρισμός ή αιτία του πολέμου; Και ο μακαρίτης Τσαρισμός, που άπειλούσε τις 'Ινδίες και την Πόλη; ο εγγλέζικος ιμπεριαλισμός, ο γαλλικός σωβινισμός, να μη φταίνε και τούτοι λιγούλακι;...»

Το άρθρο αυτό του Στάϊνμετζ επείραξε τον Ψυχάρη, που είχε χάσει δυο παιδιά του στον πόλεμο, τον έκανε να το δει σά Γάλλος Σωβινιστής, κι' όχι σάν πλατύτερα, όπως έπρεπε, άνθρωπιστής, κι' ενώ δημοσίευσε τότε στο «Νουμά» ένα έρωτικό του ξεχείλισμα, τὰ «**Δυο Τριαντάφυλλα του χάρου**», έστειλε στον Ταγκόπουλο μιὰ δήλωση που σ' αυτήν έλεγε πως μετά το τέλος του ρομάντζου του, λυπάται, μὰ σταματάει τή συνεργασία του στο Νουμά γιατί «του είναι τών αδυνάτων το αδύνατο να γράφει σέ μιὰ φημερίδα όπου ένας Γερμανός βγαίνει από τή μιὰ μεριά να μᾶς βρίση Σαηλόκους κι' από τήν ἄλλη μεριά ο ἴδιος ο Γερμανός μιλάει γιά τούς τίμιους μπολσεβίκους...».

Ο Ταγκόπουλος, καλὰ ἢ κακὰ δὲν ἐξετάζω, μὰ γιά τὰ υπερασπίσει, όπως έλεγε, τὸν Ψυχάρη ἀπὸ μιὰ δίκαια ἐναντίον του ἀγανάκτισή τῶν προοδευτικῶν στοιχείων τοῦ τόπου, αὐτῶν ἀκόμα ἀπὸ τούς παλιούς του συνεργάτες, πὸ εἶχανε ρίξει νερό στο κρασί τοῦ ἄκρτου πατριωτισμοῦ, δὲν τύπωσε τή δήλωσή του στο Νουμά, γράφοντας του ξεχωριστὰ τούς λόγους. Ἀντὶ γιὰ κάθε ἄλλη ἀπάντηση ἐδέχτηκε ἀπὸ τις στήλες τῆς «Πατρίδας» καὶ τοῦ Πολίτικου «Λόγου» ἕναν τρομερὸ καταιγισμὸ ὕβρεων καταπάνω του, ἕνα συχαμερὸ ὕβρεολόγιο μὲ φραστικούς τρόπους πὸ μόνον χασισοπότες μεταχειρίζονται. Ἀνθρωπος δὲν ἐβρίστηκε στὴν Ἑλλάδα μὲ τέτοια πρωτόφαντη ἀγριάδα. Σὲ μιὰ στιγμή ο μπαρουτομεθησμένος πατριώτης, ο Ψυχάρης, τὰ ξέχασε ὅλα. Τὶ χρωστοῦσε στο Νουμά καὶ σὸν Ταγκόπουλο, τὸν «βρωμοβράκωτο» Ταγκόπουλο, καθὼς τὸν ἔλεγε αὐτὸς ο πεντακάθαρος κι' ο μοσκοπεριχυμένος. Κι' ὅμως ο ἄνθρωπος Ταγκόπουλος, ο συνειδησμένος σὲ παλληκαρίσιους ἀγῶνες, ὅχι ἀπὸ τὰ Παρίσια μὰ μέσα στοὺς δρόμους τῆς Ἀθήνας, δὲν ἔβγαλε ἄχνα, δὲν ἤθελε πληρώνοντας τὰ «τοῦ Καίσαρος τῷ Καίσαρι» νὰ θίξει αὐτὸ τὸ πρόσωπο τοῦ Ἀρχηγοῦ τοῦ Ἀγῶνα. Ἐνα μου ἄρθρο πὸ τοῦ ἔστειλα τότες ἀπὸ τὴ Σμύρνη, μὸ το

γύρισε πίσω συσταίνοντας καὶ σ' ἐμένα νὰ καλᾶρω τὰ νεῦρα μου.

Σήμερα πὸν περάσανε τόσα χρόνια, καὶ πὸν ἔχουμε μπροστὰ μας τὴν ταχτική τοῦ Ψυχάρη νὰ τὰ βάζει μὲ τούς πιστότερους φίλους του, (τὴ φυλλάδα του κατὰ τοῦ Παλαμά, μιὰ ἐπίθεσή του ἐναντίον τοῦ Φιλήντα, ἕνα ἄρθρο τοῦ σὸν «Ἐλεύθερο Τύπο» πὸν τᾶβαζε μαζί μου καὶ γνωστοποιοῦσε σὸ «νοῆμον κοινόν» νὰ φυλάγεται ἀπὸ τὸ Σιὸρ-Πάνο γιὰτὶ εἶναι καὶ λόγου του Μπολσεβίκος), σήμερα βλέπουμε πόσο εἶχε δίκιο τότε ο Ταγκόπουλος καὶ πόσο κάποτε ἀληθινὰ «ἡ σιγὴ πλοῦτον φέρει». Ὁ Ψυχάρης τῶχει σὸ αἷμα του νὰ καυγαλάντζει, ὅπως ἕνας χαμάλης τῶχει σὸ σκαρί του νὰ βρίζει καὶ νὰ πιάνεται δίχως λόγο. Ποιὸς ὅμως βγαίνει ζημιωμένος σὸ τέλος; Καὶ ποιὸν θάρθεῖ μιὰ μέρα νὰ διακαίωσει ἡ Ἱστορία;

Ἀπὸ τὸν 8)βρη τοῦ 1921 ὡς τὸ τέλος τοῦ 1922 ἐσυνέχισε τὴν ἐκδοσὴ τοῦ Νουμά μόνος του ο Δ. Ταγκόπουλος, χωρὶς κανένα ἄλλο βοήθημα καὶ καμμιά ἡθικὴ ἀμοιβή, ἐκτὸς ἀπ' αὐτὴν πὸν τόσο πλουσιοπάροχα τοῦ χάρισε ο συγγραφέας τοῦ «Ταξιδιοῦ».

Στις 18 Δ)βρίου 1922 οἱ φίλοι τοῦ «Νουμά» γιορτάσανε στὴν αἴθουσα τοῦ Ἑλληνικοῦ Ὁδείου, καταπλημμυρισμένη ἀπὸ κόσμο, τὴ συμπλήρωση μιᾶς εἰκοσαετίας τοῦ Περιοδικοῦ, 1903—1922. Στὴν ἱστορικὴ αὐτὴ γιορτὴ μιλήσανε ο Ἡλίας Βουτιερίδης, Ρήγας Γκόλφης, Κώστας Παρορίτης, Πάνος Ταγκόπουλος, Δ. Γληνός, Θ. Συναδινός, Πέτρος Χάρης καὶ Δ. Π. Ταγκόπουλος μὲ θέματα σχετικὰ πᾶνω σὸ ἔργο τοῦ «Νουμά» ὅπως λ. χ. ἡ Σάτυρα τοῦ Νουμά, ο Νουμάς καὶ οἱ Νέοι, τὰ πρῶτα του χρόνια, ο Νουμάς κι' οἱ Καινούριες ἰδέες κ.τ.λ. καὶ διαβάστηκε ἀπὸ τὸ Χρῆσο Γανιάρη στὴν ἀρχὴ τιμητικὸ γράμμα τοῦ Παλαμά πὸν σ' αὐτὸ ἔλεγε πὸς «ξεχωριστὰ ἐπιβάλλεται τὸ σφίξιμο τοῦ χεριοῦ καὶ τὸ φιλὶ τῆς συμπάθειας καὶ τῆς τιμῆς πρὸς τὸ διευθυντὴ τοῦ «Νουμά», πρὸς τὸν πατέρα Ταγκόπουλο, πὸν ὠδήγησε, μ' ἐμπόδια πόσα, καὶ μὲ τὴ δύναμή του, καὶ τις ἀδυναμίες του, τὸ ἔργο τοῦ Νουμά πρὸς τὸ εἰκοσάχρονο τοῦτο λιμάνι...»

Οἱ ὁμιλίες πὸν γίνανε, καθὼς καὶ μερικὲς γνώμες δημοτικιστῶν καὶ ἄρθρα μερικὰ ἐφημερίδων, βγήκανε σὲ Πανηγυρικὸ Τεῦ-

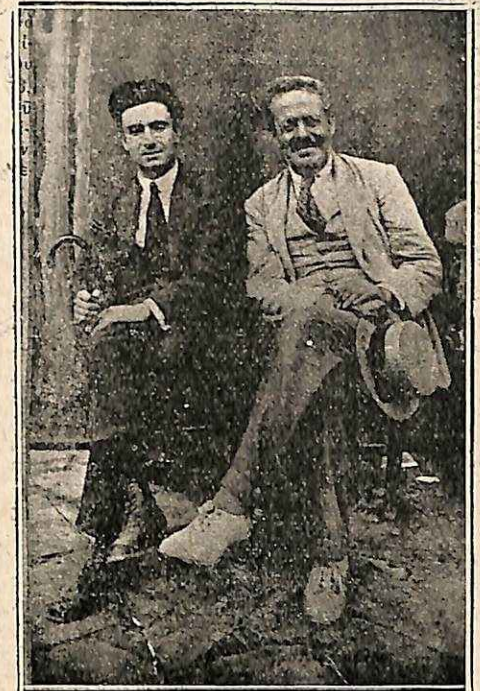
χος μὲ τὸ γενικὸ τίτλο: «**Τὰ Εἰκοσάχρονα τοῦ Νουμά**». Δὲν εἶναι δύσκολο νὰ τὸ πετύχει κανεὶς.

Μετὰ τὴ γιορτὴ παράδωσε πιά τὴ συνέχεια τοῦ Νουμά στὰ χέρια μου, ὡς ἐκδοσὴ τῆς νέας ἐκδοτικῆς Ἑταιρίας Δ. Π. Ταγκόπουλος καὶ Σία.

Τὸ «Νουμά» σὲ καινούριο σχῆμα, ὅπως τοῦ «Mercure de France», μονόστηλο καὶ μὲ ὀγδόντα σελίδες κάθε μῆνα, τὸν ἔβγαλα δυὸ κατὰ συνέχεια χρόνια, 1923—1924, καὶ τὸν σταμάτησα τέλος ὀριστικά, ἀηδιασμένος νὰ τόνε μεταφέρω ἀπὸ ἐκδότῃ σὲ ἐκδότῃ (ἡ Ἑταιρεία πὸν ἀνέλαβε τὴν ἐκδοσὴ τοῦ στάθηκε λιγοζώητη) καὶ ν' ἀκούω τις τετράσσοφες γνώμες τοῦ κάθε σοβαροῦ βιβλιοκάπηλου. Ἀλλὰ κι αὐτὸς ο λόγος νὰ μὴν εἴτανε, πάλι θὰ τόνε σταματοῦσα τὸ «Νουμά» μετὰ τὸ θάνατο τοῦ Πατέρα μου, πρῶτα γιὰτὶ θὰ μὸ ἔλειπε ἡ δικιά του ζωογόνα πνοή—ἔστω κι ἀλαργινὰ νὰ τήνε νοιώθω—κ' ὕστερα γιὰτὶ **Νουμάς** ἐσήμαινε **Δημήτριος Ταγκόπουλος**, εἴτανε ἔργο δικὸ του ἀναφαίρετο, ἔργο πὸν τοῦ ἀνῆκε ὀλότελα καὶ δὲν μπορούσε κανένας ἄλλος ἀπὸ μᾶς νὰ τὸν ἀναστήση.

(Τὸ τέλος σὸ ἐρχόμενο)

ΠΑΝΟΣ Δ. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

Ὁ μακαρίτης Ταγκόπουλος μὲ τὸν κ. Κ. Μπαστιά στὰ 1918

ΑΝΟΙΞΗ

Ἀσπρὴ νυφοῦλα, ἀγνή μου ἀμυγδαλιά
γιὰτὶ ἀπ' τις ἄλλες κοπελιές μου ξεχωρίζεις;
λούζεις μὲ χιόνι τ' ἄσπρα σου μαλλιά
καὶ μόνη ἐσὺ μέσ' τὸ χεῖμῶνα ἀνθίζεις.

Γύρω σου ἐρμιά καὶ νέκρα ὀλοῦθε ἀπλώνει
ξηρὰ κλαδιά, γυμνὰ δευτῶν κουφάρια
κοιμάται ἡ γῆ κάτω ἀπὸ κάτωσπρο σεντόνι
βορριάς φνυσάει καὶ σπάζει τὰ κλωνάρια.

Ὅπου σιραφῇ ἡ ματιά μου, παγωνιά,
ἡ εἰκόνα τοῦ θανάτου μὲ κυκλώνει
μὰ ὅταν σὲ ἰδῶ ν' ἀνθεῖς μέσ' στὴν ἐρμιά
κάνω τὴ σκέψη: ἡ ἀνοιξὴ ζυγώνει!...

ΧΡ. ΞΥΔΙΣ

Λόγια καὶ Πράγματα

Τὰ ονευματικά Βαλκάνια

Ἡ Ἑταιρεία Συγγραφέων

ΠΡΟ δύο ἐτῶν, στὰ πρῶτα τους φύλλα τὰ «Ἑλληνικά Γράμματα» εἶχαν δηλώσει ὅτι ἡ ἔρευνα τῆς πνευματικῆς ζωῆς τῶν γειτόνων μας καὶ ἰδίως τῶν Βουλγάρων καὶ τῶν Σέρβων ἀπετέλει ἓνα μέρος σοβαρῶ τοῦ προγράμματος τοῦ περιοδικοῦ. Οἱ ἀναγνώστες μας, βλέποντας σὲ πόσο ἀραιὰ διαστήματα φιλοξενήσαμε ἔργα βαλκανικῶν συγγραφέων, θὰ ἐνόμισαν ὅτι ἡ δηλωσὴ μας ἐκείνη δὲν ἦταν παρὰ μιά πρόχειρη ὑπόσχεση ἀπ' αὐτὲς πού λησμονοῦνται πολὺ εὐκόλα. Ὅσοι δὲν ἐσκέφθησαν τίς δυσκολίες πού παρουσιάζει παρομοίᾳ ἔρευνα θὰ ἔχουν κάθε δικαίωμα νὰ μᾶς κατηγορήσουν. Ἄν σκεφθοῦν ὅμως πόσο δύσκολο εἶναι νὰ βρεθῇ ἓνας καλὸς Βουλγαρομαθὴς ἢ Σερβομαθὴς ἱκανὸς ἐπὶ πλέον νὰ ἀποδώσῃ ἐπιτυχῶς στὴ γλῶσσα μας ἓνα προϊόν τῆς ἀγνωστῆς Βαλκανικῆς λογοτεχνίας καὶ πόση ἀγάπη γιὰ τὰ Βαλκανικὰ πρέπει νὰ ὑπάρχῃ μέσα στὸν ἄνθρωπο αὐτὸν γιὰ ν' ἀποφασίσῃ νὰ μελετήσῃ μιά ὁποσδήποτε μέτρια λογοτεχνία, σχετικὰ βεβαίᾳ μὲ τίς μεγάλες Εὐρωπαϊκὲς, θ' ἀντιληφθοῦν τί σημασία ἔχει μιά καλὴ μετάφραση ἀπ' εὐθείας ἀπὸ τὸ Βουλγαρικὸ ἐνὸς διηγήματος τοῦ Ἑλίν Πελίν ἢ μιά μελέτη γιὰ πνευματικὲς μορφὲς τῆς Βουλγαρίας ὅπως αὐτὴ πού δημοσιεύομε στὸ σημερινό μας φύλλο. Ὁ κ. Τ. Βαφειάδης πού τόσο ὠραία μετέφρασε τὰ διηγήματα τοῦ Ἑλίν Πελίν, στὴ σημερινή του μελέτη μᾶς φανερώνει ἀντίληψη κριτικὴ καὶ ἀσυνείθιστη εἰλικρίνεια στὴν ἐκλογὴ καὶ τὸ χειρισμὸ τῶν θεμάτων του. Ὅσοι ἀπὸ τοὺς ἀναγνώστες μας δὲν ἔχουν οὔτε τὴν παραμικρότερη ἰδέα τῆς πνευματικῆς ζωῆς στὴ Βουλγαρία θὰ σχηματίσουν μιά καλὴ ὅπως δὴποτε εἰκόνα τῆς ἐκεῖ καταστάσεως. Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως αὐτῆς ὁ κ. Βαφειάδης παρέχοντας τέτοιες πρωτότυπες ἐργασίες προσφέρει μιά ὑπηρεσία σημαντικὴ στοὺς πνευματικὸς ἀνθρώπους τοῦ τόπου μας κατατοπίζοντάς τους γιὰ ὅτι συμβαίνει ἔξω ἀκριβῶς ἀπὸ τὴν πόρτα μας δίχως νὰ τὰ ὑποπευόμεθα κἀν.

ΣΤΗΝ Ἑταιρεία τῶν Ἑλλήνων θεατρικῶν συγγραφέων συνέβησαν περιεργότατα πράγματα πού δὲν ἐπιτρέπεται νὰ περάσουν ἀπαράτηρητα. Στις 19 περασμένου πολλὰ μέλη τῆς ἑταιρείας ἔλαβαν πρόσκληση νὰ προσέλθουν στὰ γραφεῖα τῆς ἑταιρείας γιὰ νὰ λάβουν μέρος σὲ μιά προσύσκεψη ἢ ὁποία θὰ προηγεῖτο τῆς γενικῆς συνελεύσεως ἢ ὁποία εἶχε ὁρισθῇ γιὰ τὴν ἐπομένη. Τὸ θέμα πού ἐπρόκειτο νὰ συζητηθῇ καὶ κατὰ τὰς δύο συνεδριάσεις ἦταν ἡ ἐκλογὴ προέδρου, ἐπειδὴ ὁ κ. Ν. Λάσκαρης εἶχε παραιτηθῇ τῆς προεδρίας γιὰ λόγους ὑγείας ὅπως ἔλεγε στὴ σχετικὴ ἐπιστολὴ πού ἔστειλε πρὸς τὸ διοικητικὸ συμβούλιο. Κατὰ τὴν προσύσκεψη ὅμως τὰ μέλη τῆς ἑταιρείας ἐπληροφόρηθησαν κατὰπληκτα τὰ ἑξῆς:

Ὅτι ὁ κ. Ν. Λάσκαρης δὲν εἶχε παραιτηθῇ γιὰ λόγους ὑγείας ἀλλὰ γιὰ ἐθεώρησε ὅτι ἡ ἐπανεπιμένη ἀρνηση τοῦ θιάσου Κυβέλης ν' ἀναγνωρίσῃ τίς δύο θέσεις στοὺς ἀντιπροσώπους τῆς ἑταιρείας στὶς διάφορες ἐπαρχίες ἀπέτελε σαφὴ ἐκδήλωση περιφρονησεως πρὸς τὴν ἑταιρείαν, περιφρονησεως γιὰ τὴν ὁποία ἡ ἑταιρεία ἐδικαιοῦτο ν' ἀπαιτήσῃ ἱκανοποίησιν. Κατόπιν συζητήσεως ἀπεφασίσθη νὰ σταλῇ αὐστηρὸ ἐγγράφο διαμαρτυρίας πρὸς τὴν κ. Κυβέλη καὶ τόσο τὸ συμβούλιο ὅσο καὶ ὁ πρόεδρος ἔμειναν σύμφωνοι καὶ τὸ ἐγγράφο συντάχῃ. Ἐπειδὴ ὅμως ἡ σύνταξη καὶ ἡ ἀποστολὴ τοῦ ἐγγράφου ἐβράδυναν ὁ κ. Λάσκαρης ἐθεώρησε ὅτι μερικοὶ σύμβουλοι καὶ εἰδικῶς οἱ κ. κ. Χόρν καὶ Δαραλέξης κωλυσιεργοῦν σκοπίμως μὲ πρόθεσιν νὰ ματαιώσουν τὴν ἀποστολὴ τοῦ ἐγγράφου καὶ γι' αὐτὸ παρητήθη. Ὡς εὐρισκόμενος ὑπὸ παραίτησιν ἠρνήθη νὰ ὑπογράψῃ τὸ ἐγγράφον τὸ ὁποῖον ὑπέγραψε ὁ κ. Δαραλέξης. Μετὰ τὰς ἐξηγήσεις τοῦ συμβουλίου ὅτι ἡ βραδύτης ἦτο τυχαία οἱ λόγοι ἐμμονῆς στὴν παραίτησιν δὲν ὑπῆρχαν, ἂν ἡ διαφωνία εἶχε ὡς ἀφορμὴ μόνον τὴν ἀρρωπία τῆς ἀποστολῆς τοῦ ἐγγράφου. Κατὰ τὴν προσύσκεψη ὅμως καθαρὸ-

τατα τόσον ἀπὸ μέρος τοῦ κ. Δαραλέξη, τοῦ κ. Λιδωρίκη, τοῦ κ. Μωραϊτίνῃ κ. ἄ. ὅσον καὶ τοῦ κ. Λάσκαρη ἐδηλώθη ὅτι ἡ διαφωνία ἦτο βαθύτερα, ὅτι τὸ συμβούλιον ἦτο ἀδύνατον νὰ συνεργασθῇ πλέον μὲ τὸν πρόεδρο καὶ οἱ ἂν ἐξελέγετο ὁ κ. Λάσκαρης καὶ πάλιν τὸ συμβούλιο ἦτο ὑποχρεωμένον νὰ παραιτηθῇ. Κατὰ τὴν προσύσκεψη ἦτο τόση ἡ ἀντίθεση ὥστε κάθε προσπάθεια συμβιβασμοῦ ἀπέτυχε. Ἐφυγαν ὅλα τὰ μέλη μὲ τὴν ἐντύπωσιν ὅτι τὴν ἐπομένη ὁ κ. Λάσκαρης θὰ ἐξέθετε τὰς ἀπόψεις του, τὸ συμβούλιον τῆς ἰδικῆς του καὶ ἡ συνέλευσις θὰ ἔκρινε ἂν ἔπρεπε νὰ δικαιώσῃ τὸν πρόεδρο ἢ τὸ συμβούλιο. Τὴν ἐπομένη ὅμως ἀντὶ νὰ γίνῃ ἡ συζήτηση αὐτὴ πού ὁριστικὰ θὰ ἐξεκαθάριζε τὴν κατάστασιν ἐδιαβάζθη μιά κοθαρὰς τυπικὴ ἐπιστολὴ τοῦ κ. Λάσκαρη πού δὲν εἶχε καμιά σχέση μὲ τὴν πραγματικότητα καὶ ἔγινε ἄμεσως ἡ ψηφοφορία. Τὸ πρᾶγμα ὅμως ἔχει τὴ μορφή σκανδάλου γιὰ τὴ συνέλευσιν ἐδικαιοῦτο νὰ μάθῃ τί συμβαίνει καθόσον ἡ ἑταιρεία δὲν εἶναι κτήμα οὔτε τοῦ συμβουλίου οὔτε τοῦ κ. Λάσκαρη. Ὁ κ. Λάσκαρης ἐξελέγη καὶ πάλιν πρόεδρος καὶ ἔπρεπε νὰ ἐκλεγῇ ἂν οἱ λόγοι τῆς προσωρινῆς ἀποχῆς του ἦσαν λόγοι ὑγείας. Ἄν ὅμως ἡ διαφωνία τοῦ συμβουλίου εἶχε ὡς ἀφορμὴ λάθη καὶ κακὴν πολιτείαν τοῦ προέδρου ἔπρεπε ἡ δὲν ἔπρεπε τὸν ἐκλέξῃ καὶ πάλιν. Καὶ τὸ ἀντίθετο, ἂν τὸ συμβούλιον ἦτο ἀνάξιον δὲν ἔπρεπε ἐκλέγοντας ἐκ νέου τὸν κ. Λάσκαρη νὰ τοῦ δώσῃ καὶ ἓνα νέο συμβούλιον ἱκανότερο τοῦ ὁποίου οἱ σκέψεις νὰ μὴν βρίσκονται σὲ ἀντίθεση μὲ τίς σκέψεις τοῦ προέδρου; Μᾶς ἐνδιαφέρει ἡ πρόοδος τῆς ἑταιρείας καὶ διὰ αὐτὸ εἰμαστέ ὑποχρεωμένοι νὰ δηλώσωμε ὅτι ἡ τελευταία κωμωδία πρέπει νὰ διορθωθῇ ὅπως δὴποτε γιὰ νὰ ἀντιληφθοῦν καὶ τὰ μέλη ὅτι κατὰ κάποιον τρόπο μετέχουν στὴ ζωὴ αὐτοῦ τοῦ ὀργανισμοῦ καὶ δὲν εἶναι ἀπλὰ νοῦμερα πού ἐπιστρατεύονται μιά φορὰ τὸ χρόνον γιὰ νὰ διεξαχθῇ μιά τυπικὴ ἐκλογὴ.

Οἱ censores

ΕΙΝΑΙ ἀνάγκη βέβαια νὰ τεθῇ φήμη ὅτι καποία μικρόλογα ἐντυπα, πού ὀχυρωμένα πίσω ἀπὸ τὴν ἐλευθερίαν τοῦ τύπου, ὀργιάζουν σὲ σημείον πού νὰ καταπτοῦν κυριολεκτικὰ δημόσιοι κίνδυνοι. Ἡ ἐλευθερία ἀποβαίνει εὐεργετικὴ στὰ χεῖρα ἀνθρώπων οἱ ὅποιοι βρίσκον-

ται στὸ ὕψος πού ἀπαιτεῖ τὸ ἀνώτερον αὐτὸ δῶρον, ἐνῷ ἀντιθέτως στὰ χεῖρα ἀρλεκινῶν, πού τὸ μόνον ἐφόδιόν των εἶναι ἡ ἀδιαντροπία καὶ τὸ μόνον βάθρον των ἡ ἴδια τους ὑποπὴ ὑπόληψη, ἡ ἐλευθερία αὐτὴ γίνεται μέσον χρηματισμοῦ. Τὸ νὰ ἐκτίθενται δημοσίᾳ διάφορες ἀσχημίες καὶ σκάνδαλα ἰδιωτικῆς φύσεως, μὲ τὸ πρόσχημα τῆς στηλιτεύσεως πρὸς σοφρωνισμὸν, δὲν ὀφελεῖ κανένα, οὔτε τὴν κοινωνίαν, οὔτε τοὺς διαπομπευομένους. Ἐὰν ὅλα τα ἐντυπα τοῦ τόπου μας π. χ. εἴτανε ὅλα τοῦ ἴδιου ἀποκαλυπτικοῦ καὶ δυσφημιστικοῦ αὐτοῦ τύπου, θὰ ἐβασίλευεν ἀπ' ἄκρου ἡ ἀρετὴ: Ἐμεῖς ἀμφιβάλλομε. Πόσο ἀποτελεσματικὸ εἶναι αὐτὸ τὸ σύστημα πορεῖ νὰ κρίνῃ κανεὶς ὅταν ἰδῇ ὅτι πηγαίνουν παράλληλα ἡ ἐκδοὺς λαθροβίων φυλλαδίων ἐκ μέρους διαφόρων ἱεζεκιήλ διαρρηγνόντων τὰ ἱμάτιά των, καὶ ἡ ἐπὶ μᾶλλον γενικὴ ἐξαχρεώσεις. Ὑπάρχει ὅμως ἀμφιβολία ὅτι οἱ διαπύσιοι οὗτοι κήρυκες τῆς ἀκεραιότητος θὰ εἴτανε πεῖδ ὠφέλμοι ἂν πιάνανε τὸ τσαπὶ καὶ καλλιεργούσανε τὸ χωράφι, παρὰ τώρα πού καλλιεργοῦν τὴ μικρολογία καὶ τὴν ξετοπωσιά;

Ἡ Ἀλβανικὴ ἀνταρσία

ΟΧΙ πιά οἱ ἐκκλησίες ἀλλὰ αὐτὸ τοῦτο τὸ θρησκευτικὸ συναίσθημα περνᾷ μιά κρίσιν δυνατὴ σὲ ὅλο τὸν κόσμον. Ὁ καθένας πρέπει νὰ νοιάζεται γιὰ τὸ σπῆτι του. Γι' αὐτὸ δὲν θὰ ἐπὶ φτε λόγους σὲ μᾶς νὰ σχολιάσωμε τὰ θλιβερά γεγονότα τῆς Ἀλβανικῆς ἐκκλησίας. Ἐπειδὴ ὅμως ἡ αὐθαιρεσία τῆς Ἀλβανικῆς Κυβερνήσεως στρέφεται οὐσιαστικὰ ἐναντίον τοῦ πατριαρχείου ὡς ὑπάτης πνευματικῆς ἀρχῆς τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας καὶ ἐπειδὴ κάθε στοιχειώδης τίμιος ἄνθρωπος δὲν ποτε νὰ ἐγκρίνῃ αὐθαιρέσεις καὶ ἀνταρσίες πού διηγούν τὴν ἱεραρχικὴν παράδοσιν ἀπαράγματοι στοιχεῖο συντηρήσεως τῆς ἐκκλησίας γιὰ τοῦτο αἰσθανόμεθα τὴν ὑποχρέωσιν ν' ἀποκρυφώσωμε πέντε τυχοδιώκτες, ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ὁποίων βρίσκεται ἓνας γνωστὸς τύπος ἀρριβιστοῦ ὁ περίφημος Βησαρίων Τζοβάνι καὶ νὰ θεωρήσωμε τὴν στάσιν τῆς Ἀλβανικῆς Κυβερνήσεως ὡς στρεφόμενη ὅχι μόνον ἐναντίον μιᾶς πνευματικῆς ἀρχῆς ὅπως εἶναι τὸ πατριαρχεῖον ἀλλὰ ἐναντίον τοῦ θρησκευτικοῦ αἰσθηματος ἐνὸς λαοῦ πού δὲν πορεῖ νὰ ἔχῃ ἐκτίμησιν καὶ σεβασμὸν σὲ τέτοια ἱεραρχία του.

ALPHONSE DAUDET

Τ' ΑΣΤΕΡΙΑ

Τὸν καιρὸ πὺν βόσκαγα τὰ ζωντανὰ ἀπάνου στὸ Λουμπερόν, περνούσανε βδομάδες δλάκερες δίχως νὰ δῶ ψυχὴ, δλομόναχος στὸ βουνὸ μαζί μὲ τὸ σκύλο μου τὸ Λαμπρὸ καὶ μὲ τὰ βιτούλια μου. Ἀπὸ καιρὸ σὲ καιρὸ πέρναγε ἀπὸ κεὶ ὁ ἀσκητὴς πὺν καθότανε στὸ βουνὸ Οὐρ, καὶ καμμιὰ φορὰ τὰ μάτια μου βλέπανε τὸ μαῦρο μοῦτρο κανενὸς καρβουνιάρη ἀπ' τὸ Πιεμόν. Μὰ αὐτοὶ εἴτανε ἀνθρώποι βουνίσιοι, ποῦχανε καταντήσει πειὰ ἀμίλητοι μέσα στη μοναξιά, μὴν ἀγαπώντας τὴν κουβέντα καὶ μὴ ξαίροντας τίποτα ἀπ' ὅσα γινόντανε κάτω στὰ χωριά καὶ στὶς πολιτεῖες. Γιὰ τοῦτο σὰν ἀκούγα, κάθε δεπαπέντε μέρες, ἀπάνω στὸ δρόμο π' ἀνηφόριζε, τὸ κουδοῦνι τοῦ μουλαριοῦ πὺν μοῦφερνε τὴν κουμπάνια τῆς δεκαπενταμερίας, κ' ἔβλεπα νὰ φανερώνεται λίγο-λίγο, ἀπάνω ἀπὸ τὸ πεζούλι, τὸ ἔξυπνο κεφάλι τοῦ μικροῦ **μιάρρο** (ἔτσι λένε σ' αὐτὰ τὰ μέρη τὸν παραγνὺδ), ἢ τὸ κίτρινο τσεμπέρι τῆς θεῖας Νοράντας, εἰμouna στἀλήθεια εὐτυχισμένος. Τοὺς ρώταγα καὶ κείνοι μοῦ δηγόντανε νέα ἀπὸ τὴ χώρα κάτω, τὰ βαφτίσια, τοὺς γάμους. Μὰ κείνο πὺν μὲ διέφερνε πειότερο ἀπ' ὅλα, εἴτανε νὰ μάθω τί γινόντανε τὸ κορίτσι τῶν ἀφεντικῶν μου, ἢ ντεμουναζέλλα μας ἢ Στεφανέττα, ἢ πειὸ ὁμορφη κοπέλλα πὺν βρισκόντανε στὴν περιφέρεια, δέκα μίλια στὴ γύρα. Δίχως νὰ δεῖξω πὼς ἔδινα καὶ μεγάλη σημασία, ρώταγα ἂν πηγαίνη συχνὰ στὰ πανηγύρια, στὶς βεγκέρες, κ' ἂν τῆς κάνανε τὰ γλυκὰ μάτια τὰ παλληκαρόπουλα. Σὲ κείνον πὺν θὰ μὲ ρωτήση τί μ' ἔμελλε γιὰ ὅλα αὐτὰ τὰ καθέκαστα. ἔμενανε, ἕναν φτωχὸ βοσκὸ τοῦ βουνοῦ, θὰ τ' ἀπαντοῦσα πὼς εἰμouna εἴκοσι χρονῶ καὶ πὼς ἢ Στεφανέττα εἴτανε τὸ πειὸ ὠραῖο πρᾶγμα ἀπ' ὅσα εἶδα στὴ ζωὴ μου.

Μιὰ Κεριακή, περίμενα νὰ μοῦ φέρουνε τὴν κουμπάνια μου, μὰ δὲν εἶδα κανέναν. Τὸ πρωτὶ σὰν ξύπνησα, εἶπα μέσα μου: «Θὰ μποδιστήκανε ἀπὸ τὴ λειτουργία». Κατὰ τὸ μεσημέρι, σηκώθηκε ἕνα γερό μπουρίνι, καὶ συλλογίσθηκα πὼς τὸ μουλάρι δὲ θὰ μπόρεσε νάρθη, ἀπ' τὸ κακὸ χάλι ποῦχανε οἱ δρόμοι. Τέλος κατὰ τίς τρεῖς, σὰν ξάνοιξε ὁ καιρός, κ' ὁ οὐρανὸς ἀστράψε κατακάθαρος, καὶ τὸ βουνὸ λαμποκόπαγε ἀπ' τὰ νερά κ' ἀπὸ τὸν ἥλιο, ἀκουσα, ἀνάμεσα στὶς στάλες πὺν στάζανε ἀπ' τὰ φύλλα καὶ στὸ γάργαρο μουρμουρητὸ πὺν βγάζανε τὰ ξεχειλισμένα ποτάμια, τὸ κουδοῦνισμα τοῦ μουλαριοῦ, τόσο πρόσχαρο, τόσο ἀνοιχτόκαρδο, πὺν λὲς καὶ χτυποῦσανε οἱ καμπάνες τῆς Λαμπρῆς. Μὰ δὲν εἴτανε ὁ μικρὸς ὁ **μιάρρος**, μήτε ἡ θεῖα Νοράντα καβάλλα στὸ μουλάρι. Εἴτανε γιὰ μαντέψτε το, ποιὸς εἴτανε! Εἴτανε ἡ κοπέλλα μας, βρὲ παιδιά, ἢ ντεμουναζέλλα μας δλάκερη, καθισμένη λεθόντικα ἀνάμεσα στὰ κοφίνια, κατακόκκινη ἀπ' τὸ βουνίσιο ἀγέρι κ' ἀπὸ τὴ δροσιὰ τῆς βροχῆς.

Ὁ μικρὸς εἶχ' ἀρρωστήσει, ἢ θεῖα Νοράντα πῆγε γιὰ λίγες μέρες κοντὰ στὰ παιδιά. Ὅλα τοῦτα μοῦ τᾶλεγε ἢ ὁμορφη Στεφανέττα, κεί πὺν ξεπέζεγε ἀπ' τὸ μουλάρι, κ' ἀκόμα πὼς ἦρθε ἀργὰ γιὰτὶ ἔχασε τὸ δρόμο· μὰ βλέποντάς τὴν ἔτσι ὁμορφα στολισμένη, μὲ τὴν κορδέλλα τῆς, μὲ τὴν κατακάθαρη φοῦστα τῆς καὶ μὲ τίς ταντέλες τῆς, θᾶλεγε κανεὶς πὼς εἶχε ἀργήσει γιὰτὶ ξεχάστηκε σὲ κανένα χορὸ, παρὰ πὼς γύριζε ναῦρη τὸ δρόμο τῆς ἀνάμεσα στὰ χαμόκαλα. Ἀχ, τὸ χαριτωμένο πλάσμα! Τὰ ματάκια μου δὲ χορταίνανε νὰ τὴν κοιτοῦν. Ἡ ἀλήθεια εἶναι πὼς δὲν τὴν εἶχα δεῖ ποτές ἀπὸ τόσο κοντὰ. Καμμιὰ φορὰ τὸ χειμῶνα, τίς μέ-

ρες πὺν κατεβάσαμε τὰ ζωντανὰ στὸν κάμπο, καὶ πῆγαῖνα τὸ βράδυ στὸ ὑποστατικό γιὰ νὰ δειπνήσω, πέρναγε γρήγορη καὶ ξεπεταχτὴ μεσ' ἀπ' τὴ μεγάλη κάμαρα, χωρὶς νὰ μιλήσῃ στοὺς παραγνιούς, πάντα στολισμένη καὶ λιγάκι περήφανη. . . . Καὶ τώρα τὴν εἶχα μπροστὰ μου, ὁλότελα δική μου· δὲν εἴτανε μαθὲς νὰ χάσω τὸ νοῦ μου!

Ἀφοῦ βγάλαμε τὰ πράγματα ἀπ' τὸ κοφίνι, ἢ Στεφανέττα ἄρχισε νὰ κοιτάζῃ ὁλόγυρά τῆς μὲ περιέργεια. Ἀνεσήκωσε λιγάκι τὸ ὠραῖο κεριακάτικο φουστάνι τῆς γιὰ νὰ μὴν τὸ λερώσῃ, κ' ἔμπηκε μέσα στὸ καλῦβι μου· ἤθελε νὰ δῇ τὴ γωνιά πὺν κοιμώμouna, μ' ἄλλα λόγια ἕνα παχνὶ στρωμένο μ' ἄχρεα καὶ μὲ μιὰ προβιά, τὴ βαρεῖα κάπα μου πὺν κρεμότανε στὸν τοῖχο, τὶ γκλίστα μου, τὸ πιστόλι μου μὲ τὴν τσακουμακόπετρα. Ὅλα τοῦτα τὴ διασκεδάζανε.

— Ὡστε λοιπόν, ἐδῶ μέσα ζεῖς, φτωχέ μου βασκέ; Πόσο θὰ στενοχωριέσαι πὺνσαι πάντα μονάχος. Σὲ τί καταγίνεσαι; Τὶ συλλογιέσαι;

Μοῦρθε νὰ τῆς πῶ. «Ἐσένα, κυρά μου», καὶ δὲ θᾶλεγα ψέμματα· μὰ τᾶχα χάσει ὁλότελα καὶ δὲν μποροῦσα νὰ μιλήσω καλὰ - καλὰ. Εἶμαι σίγουρος πὼς τᾶχε καταλάβει καὶ φχαριστιότανε νὰ μὲ κἀνῃ νὰ μερδεῦομαι ἀκόμα πειὸ πολὺ μὲ τὰ πειράγματά τῆς:

— Κ' ἢ καλή σου ἢ φιλινάδα, βοσκέ μου, ἔρχεται νὰ σὲ δῇ καμμιὰ φορὰ; . . . Θᾶνε χωρὶς ἄλλο ἢ **Χρυσὴ κασίκα**, ἢ ἐκείνη ἢ νεράϊδα **Ἑστερέλλα**, πὺν πηδᾶ ἀπὸ κορφὴ σὲ κορφὴ.

Ἐτσι πὺν μοῦ μιλοῦσε, ἢ ἴδια εἴτανε ὁμοῖα μὲ τὴ νεράϊδα Ἑστερέλλα, ὅπως γέλαγε γλυκὰ μὲ τὸ κεφάλι οἰχμένο καταπίσω, κ' ὅπως βιαζότανε νὰ φύγῃ μόλις μοῦ φανερώθηκε.

— Ἀντίο, βοσκέ.

— Γεῖά σου, κυρά,

Πάει ἔφυγε, μαζί μὲ τὰ δειὰ τῆς κοφίνια. Σὰν χάθηκε ἀπὸ μπρὸς μου κατηφορίζοντας στὸ μονοπάτι, μοῦ φάνηκε πὼς τὰ λιθάρια πὺν ροβολοῦσανε μὲ τὸ περτάπημα τοῦ μουλαριοῦ, πέφτανε ἕνα-ἕνα ἀπάνω στὴν καρδιά μου. Τ' ἀκούγα κἀμποση ὥρα, ἀφογκράζομoun κάμποση ὥρα. Κ' ἴσαμε τὸ βράδυ καθόμouna σὰν ἀποκοιμισμένος, μὴν κοιτώντάς νὰ σα-

λέψω, ἀπὸ φόβο μπάς καὶ χαθῇ τὸνειρό μου. Κατὰ τὸ σούρουπο, τὴν ὥρα πὺν οἱ βαθιεῖς λαγκαδιὲς ἀρχίζανε νὰ γίνονται μαβιὲς καὶ τὰ πρόδατα στριμωγόντανε βελάζοντας γιὰ νὰ μᾶπουνε μέσα στὸ μαντρί, ἀκουσα κάποιον νὰ μὲ φωνάζῃ κάτω στὴν κατηφοριά, κ' εἶδα ἄξαφνα μπροστὰ μου τὸ κορίτσι μας, μὰ ὄχι γελαστὸ ὅπως πρωτύτερα, μὰ τρεμάμενο ἀπ' τὸ κρῦο, καταμουσκεμένο. Φαίνεται πὼς ἐκεῖνάτω εἶχε φουσκώσει τὸ ποτάμι ἀπ' τὴ βροχὴ καὶ θέλοντας νὰ τὸ περάσῃ κόντεψε νὰ πνιγῇ. Ἐκεῖνο πὺν τὴ στενοχώραγε εἴτανε πὼς εἶχε νυχτώσει καὶ δὲ μποροῦσε πειὰ νὰ γυρίσῃ στὸ ὑποστατικό, γιὰτὶ μονάχη τῆς θὰν ἔχανε τὸ δρόμο, κ' ἐγὼ δὲν εἴτανε τρόπος νὰ φήσω τὸ κοπάδι μου. Τοῦτῃ ἢ ἰδέα, πὼς ἔπρεπε νὰ περάσῃ τὴ νύχτα ἀπάνω στὸ βουνό, τὴ στεναχωροῦσε πολὺ, τὸ πειὸ πολὺ, γιὰτὶ θὰ νοιαζότανε οἱ δικοὶ τῆς. Ἐγὼ τὴν ἡσύχασα ὅπως μπόρεσα:

— Τὸν Ἰούνιο, οἱ νύχτες, εἶναι μικρές, κυρά. . . . Θὰ περάσῃ κ' αὐτὸ.

Κ' εὐτὺς ἄναῖφα γλήγορα-γλήγορα μιὰ μεγάλη φωτιά γιὰ νὰ ζεστάνῃ τὰ πόδια τῆς καὶ νὰ στεγνώσῃ τὴ ρόμπα τῆς πὺν εἴτανε μούσκεμμα. Ὑστερα τῆς ἔβαλα μπροστὰ τῆς γάλα καὶ μυτζίδρες· μὰ ἢ καυμένη ἢ μικρὴ δὲν κοιτάζε μήτε νὰ ξεσταθῇ μήτε νὰ φάγῃ, καὶ βλέποντας τὰ δάκρυα πὺν κυλοῦσανε ἀπὸ τὰ μάτια τῆς, μούρχότανε νὰ κλάψω κ' ἐγὼ μαζί τῆς.

Στὸ μεταξὺ εἶχε νυχτώσει ὁλότελα. Μονάχα οἱ κορφὲς εἴτανε ἀκόμα πασπαλισμένες μὲ μιὰ χρυσὴ σκόνῃ, κ' ἕνα γλυκὸ φῶς σὰν ἀχνὸς φαινότανε κατὰ τὸ βασιλεμα. Ἐμπασα τὴν κοπέλλα μέσα στὸ μαντρί γιὰ νὰ γύρῃ νὰ ξεκουράστῃ. Τῆς ἔστρωσα ἀπάνω στὸ καθαρὸ ἄχυρό μιὰ μαλακὴ προβιά, τὴν καληνύχτησα κ' ὕστερα πῆγα καὶ κάθησα μπροστὰ στὴν πόρτα. Μάρτυς μου ὁ Θεός, μ' ὅλη τὴν ἔρωτική φλόγα πὺν μοῦκαίγε τὸ αἶμα, δὲ μὲ πέρασε καμμιὰ κακὴ ἰδέα, μονάχα καταλάβαινα κάποια μεγάλη περηφάνεια σὰν συλλογίζομouna πὼς σὲ μιὰ γωνιά τῆς στάνης, κοντὰ στὸ κοπάδι πὺν τὴν κοιτάζε μὲ περιέργεια, κοιμώτανε τὸ κορίτσι τῶν ἀφεντικῶν μου, — σὰν ἕνα ἀρνὶ πειὸ ἀκριβὸ καὶ πειὸ ἀσπρὸ ἀπ' ὅλα τὰ ἄλλα, — ξεκουραζότανε, μπιστεμένη στὴ φύλαξή μου. Ποτές ὁ οὐρανὸς δὲ μοῦ

φάνηκε πειὸ βαθύς, τ' ἀστέρια πειὸ λαμπερά... Ἀξαφνα, ἀνοίξε ἡ πόρτα τῆς στάνης καὶ φανερώθηκε ἡ ὁμορφη Στεφανέττα. Δὲ μπορούσε νὰ κοιμηθῇ. Τὰ ζωντανὰ σαλεύανε κάπου κάπου κι' ἀκούγótανε κανένα κουδούνι, ἢ βελάζανε κεῖ πὺν ὄνειρευόντανε. Ἡ Στεφανέττα ἤθελε καλύτερα νὰ ῥθῃ κοντὰ στὴ φωτιά. Βλέποντας ἔτσι, τῆς ἔρριξε τὴν κάπα μου στὶς πλάτες, σὺδαύλισα τὴ φωτιά, καὶ καθήσαμε ὁ ἕνας κοντὰ στὸν ἄλλον χωρὶς νὰ μιλοῦμε. Ἄν ἔχετε περάσει καμμιὰ φορὰ τὴ νύχτα ὅζω στὸν ἀνοιχτὸν ἀγέρα, θὰ ξέρετε πὺς τὴν ὥρα πὺν ἐμεῖς κοιμώμαστε, ξυπνᾷ ἕνας κόσμος μυστηριώδης. Τότες οἱ ἀνδρες τραγουδᾶνε πειὸ καθαρά, τὰ μαμούδια ἀνάβουνε τὶς μικρὲς φωτιές τους. Ὅλα τὰ στοιχεῖα τοῦ βουνοῦ πηγαινοέρχονται ἐλεύτερα μέσα στὸν ἀέρα, σὰν νὰ περνᾶνε κάτι θροῖσματα πὺν δὲ μπορεῖ νὰ τὰ πιάσῃ τὸ αὐτί, πὺν λὲς κι' ἀκούει κανεὶς τὰ κλωνιὰ πὺν μεγαλώνουν, τὸ χορτάρι πὺν φυτρώνει. Τὴ μέρα ζοῦνε ὅλα τὰ πλάσματα τὴ νύχτα ὅμως ζοῦνε ὅλα τὰ πράγματα. Σὰν δὲν εἶναι κανένας συνειθισμένος, καταλαβαίνει κάποιον φόβο... Ἔτσι καὶ τὸ κορίτσι μας ἔτρεμε καὶ σφιγγότανε ἀπάνω μου, μόλις ἀκούγótανε κανένα τρεῖσιμο.

Ἀξαφνα, μιὰ φωνὴ μελαγχολικὴ καὶ ξεσυρμένη βγήκε ἀπὸ τὸ βάλτο πὺν γιὰ λίξε ἐκεῖ κάτω, κι' ἀνέθηκε ὡς ἐμᾶς. Τὴν ἴδια στιγμή ἕνα ὠραῖο ἄστρο γλύστρησε ἀπάνω ἀπ' τὰ κεφάλια μας καὶ τραβήξε κατὰ τὸ μέρος πὺν ἀκούστηκε ἡ φωνή, σὰν νὰ βγαίνει κάποιον φῶς μεσ' ἀπὸ κείνο τὸ παράπονον πὺν σκίσει τὸν ἀέρα.

— Τί εἶν' αὐτό; με' ρώτησε ἡ Στεφανέττα σιγὰ-σιγὰ.

— Μιὰ ψυχὴ πὺν μπαίνει στὸν Παράδεισον, κυρά· κ' ἔκανα τὸ σταυρό μου.

Σταυροκοπήθηκε καὶ κείνη, καὶ στάθηκε γιὰ μιὰ στιγμή με' τὰ μάτια ψηλά, σὰν νὰ προσευχότανε. Ὑστερα μοῦπε:

— Εἶναι λοιπὸν ἀλήθεια πὺς ἐσεῖς οἱ βοσκοὶ εἴσατε μάγοι;

— Ὁχι, κυρά. Μόνο πὺν ἐμεῖς ἐδῶ ζοῦμε πειὸ κοντὰ στὰ ἄστρο, καὶ ξαίρουμε καλύτερα τί γίνεται κεῖ ἀπάνου, παρὰ οἱ ἀνθρώποι τοῦ κάμπου.

Κοίταξε ὁλοένα ψηλά, ἀκουμπώντας

τὸ κεφάλι στὰ χέρια τῆς, τυλιγμένη μέσα στὴν προβιά, σὰν νάτανε κανένας βοσκὸς τοῦ οὐρανοῦ.

— Ἀχ, πόσα ἄστρο εἶναι στὸν οὐρανό; Τί ὠραῖα ποῦναι! Ποτές δὲν εἶδα τόσα πολλά... Ξαίρεις τὰ ὀνόματά τους;

— Ναί, κυρά... Κοίτα δὼ! Ἰσα Ἰσα ἀπὸ πάνω μας εἶναι ὁ **Δρόμος τ' ἄη Γιάκωβου** *). Τραβᾷ ἀπὸ τὴ Γαλλία Ἰσα γιὰ τὴν Ἰσπανία. Τὸν χάραξε ὁ Ἄη Γιάκωβος τῆς Γαλικίας γιὰ νὰ δείξῃ τὸ δρόμον στὸν ἀντρεωμένο Καρλομάγνον, τότες πῶ- κανε πόλεμον με' τοὺς Σαρακηνοὺς. Πα- ραπέρα βλέπεις τ' **Ἀμάξι τῶν ψυχῶν** (Μεγάλη Ἀρχὸς) με' τὰ τέσσερα ἄξονια του π' ἀστράφτουνε. Τὰ τρία ἄστροια πὺν πᾶνε μπροστὰ εἶναι τὰ **Τρία ἀλόγατα**, καὶ κείνο τὸ ψιλούτσικο ποῦναι πλάγι στὸ τρίτον εἶναι ὁ **Ἀμαξᾶς**. Βλέπεις ὁλο- τρόγυρα αὐτὰ τὰ πολλὰ ἄστροια πὺν πέ- φτουνε σὰ βροχή; εἶναι οἱ ψυχὲς πὺν δὲν τίς θέλει ὁ καλὸς Θεός... Λίγον χαμη- λότερα, εἶναι τὸ **Δίκρανον** ἢ οἱ **Τρεῖς Βασιλιάδες** (Ῥοίον).

Αὐτὸ ἔχουμε γιὰ ρωλόγι, ἐμεῖς οἱ βου- νίσιοι. Φτάνει νὰ τὸ κοιτάξω, καὶ ξαίρω τούτῃ τὴν ὥρα πὺς εἶναι μεσάνυχτα πε- ρασμένα. Λίγον παρακάτου, κατὰ τὴν νο- τιά, λάμπει ὁ **Γιάννης τοῦ Μιλάνου**, τὸ πειὸ ἀστραφτερὸ ἀνάμεσα στὰ ἄστρο (Σείριος). Γι' αὐτὸ τὸ ἄστρο, οἱ τσομπα- ναραῖοι λένε τούτῃ τὴν ἱστορία: Μιὰ φορὰ ὁ **Γιάννης τοῦ Μιλάνου** μαζί με' τοὺς **Τρεῖς Βασιλιάδες** καὶ με' τὴν **Πούλια** (Πλειάς), εἴτανε προσκαλεσμένοι στὸ γάμον ἐνοῦ ἀστεριοῦ. Ἡ **Πούλια**, σὰν πειὸ βια- στική, λένε πὺς ἔφυγε πρώτῃ ἀπ' τὸ γάμον καὶ πήρε τὸν ἀπάνω δρόμον. Κοίταξέ τηνε, κεῖ-πάνου, στὸ βάθος τοῦ οὐρανοῦ. Οἱ **Τρεῖς Βασιλιάδες** κόψανε δρόμον πειὸ χαμηλὰ καὶ τὴν πιάσανε· με' ὁ τεμπέλης ὁ **Γιάν- νης τοῦ Μιλάνου**, πᾶργησε νὰ κοιμηθῇ, ἔτρεξε νὰ τὴ γλυτώσῃ, με' κείνοι τὸν ἀφήσανε πίσω. Τότες σφεντόνισε κατὰ πάνω τους τὸ ραβδί του. Γιὰ τοῦτο οἱ **Τρεῖς Βασιλιάδες** λέγονται καὶ **Ραβδι τοῦ Γιάννη τοῦ Μιλάνου**... Με' τὸ πειὸ ὁμορφο ἀνάμεσα σ' ὅλα τ' ἄστροια, κυρά, εἶναι τὸ δικό μας, τ' **Ἀστέρι τοῦ Βο- σκοῦ**, πὺν μᾶς φέγγει τὴν αὐγὴ σὰν βγά-

*) Ὁ Γαλαξίας· οἱ δικοὶ μας ἀπλοῖκοι τὸν λένε *Γορδάνη Ποταμό*. Σ. Μ.

ζουμε τὸ κοπάδι, καὶ τὸ βράδν σὰν τὸ μπαζοῦμε μέσα στὸ μαντρί. Τὸ λέμε κι' ἄλλῳ, τὸ λέμε **Μαγκελόνα**, ἢ ὁμορφη **Μαγκελόνα** πὺν τρέχει πίσω ἀπ' τὸν **Πέτρο τῆς Προβέντσας** (Κρόνος) καὶ παντρεύε- ται μαζί του, κάθε ἑφτὰ χρόνια.

— Τί εἶπες; παντρεύονται λοιπὸν καὶ τὰστέρια;

— Μὰ βέβαια, κυρά.

Κεῖ πὺν πάσκιζα νὰ τῆς δώσω νὰ καταλάβῃ τί λογῆς παντρεύονται τ' ἄστέ- ρια, κατάλαβα ἕνα πρᾶγμα ἀπαλὸ νά- κουμπᾷ ἀπάνου στὸν ὄμο μου. Εἴτανε τὸ κεφάλι τῆς πὺν τὸ βάραινε ὁ ὕπνος κ' εἶχε γύρω ἀπάνω μου με' τὴν ὠραῖα κορδέλλα, με' τίς ὠραῖες ταντέλλες καὶ με' τὰ ὠραῖα σγουρὰ μαλλιά. Ἀπόμεινε ἔτσι

δίχως νὰ σαλέψῃ, ὡς τὴ στιγμή πὺν τὰ- στέρια ἀρχίσανε νὰ τρεμοσβύνουνε μπρο- στὰ στὸ φῶς τῆς μέρας πὺν γλυκοχά- ραζε. Κ' ἐγώ, τὴν κοιτάζα ὅπως κοιμώ- τανε, λιγάκι ταραγμένος μέσα μου, με' γιομάτος ἀγνὰ αἰσθήματα κάτω ἀπὸ κείνη τὴν ἀστροφεγγιὰ πὺν μοῦφερνε πάντα ὠραῖες σκέψεις. Ὁλόγυρά μας τὰστέρια τραβᾶνε τὸ σιωπηλὸ δρόμον τοῦς, ὑπά- κυνα σὰν κανένα μεγάλο κοπάδι κι' ὄρες-ὄρες μοῦ φαινότανε πὺς ἕνα ἀπ' αὐτὰ τὰστέρια, τὸ πειὸ φῖνο, τὸ πειὸ λαμ- περό, ἔχασε τὸ δρόμον του κ' ἤρθε κι' ἀκού- μπησε ἀπάνω στὸν ὄμο μου γιὰ νὰ κοιμηθῇ...

Παράφραση Φ. ΚΟΝΤΟΓΛΟΥ

Α Ν Ο Ι Ε Η

Φούντωσ' ὁ πεῦκος, ἄνθισε, κι' ὁ σκῖνος μπουμπουκιάζει.
Καλοκερίσα πλουμιστὴ τὸν κάμπο ξελογιάζει.
Ψηλὰ τὸ λέει ὁ κορδαλὸς καὶ χάμω τὸ τρυζόνι,
Χίλιες ζωοῦλες φτέρωσαν κ' ἡ ἀγάπη βαλαντώνει.

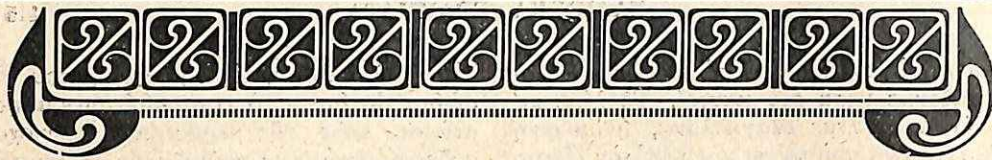
Τὸ λέει τὸ τσελιγγόπουλο, τὸ κουνδουνᾶν τὰ γίδια,
Τὸ λέει στ' ἁλῶνι ὁ κλαριντέης καὶ τὸ βαροῦν παιγνίδια.
Τὸ λὲν οἱ κεντηστὲς ποδιές, τὰ κλαρωτὰ μαντήλια,
Τὸ λένε οἱ περδικόστηθες με' κερασένια χέλια.

Τὸ λὲν στῆς ροῦγες, στῆς πλαγιές στὸ χλοῖσμένο ἁλῶνι
Πὺν σέρνουν τσάμικο χορὸ κι' ἡ λεβεντιά φουντάνει.
Καὶ μένα σὰν τριαντάφυλλο ἀνοίγεται ἡ καρδιά μου
Μελίσσια πᾶνε κ' ἔρχονται ἀπ' τὴ τριανταφυλλιά μου.

Στάζει μέλι τὰ χεῖλη μου, κερήθρα εἶνε ἡ ψυχὴ μου
Κι' ἀχοῦνε τὰ τραγούδια μου στὴν ἀνθισμένη αἰθὴ μου.
Τρελλὴ παιδοῦλα γίνουμαι, δὲ θέλω σπῖτι νάμπω.
Ὡς ἦταν νάτετρα ἀγκαλιὰ ψηλὰ βουνὰ καὶ κάμπο.

Ἄς ἦταν στὰ ὄρη νὰ βρεθῶ πὺν ὁ ἔλατος φουντάνει,
Ὅπου τὸ λέει ἡ πέρδικα καὶ τὸ λαλεῖ τ' ἀηδόνι.
Λάλα το ἀηδόνι λάλα το καὶ μερακώθῃ ἡ πλάση
Καὶ μιὰ καρδιά λαχτάρισε νὰ λιγωθῇ νὰ σπάσῃ.

ΦΡΟΣΩ Ν. ΣΑΝΤΟΡΙΝΑΙΟΥ

GEORGE COURTELIN

Ο ΑΣΤΥΝΟΜΟΣ ΤΟ ΚΑΛΟ ΠΑΙΔΙ

Ἡ σκηνὴ παριστάνει ἀστυνομικὸ γραφεῖο. Δεξιὰ, παράθυρο πὸν ἀνοίγει. Ἀριστερά, μικρὴ πόρτα πὸν φέρνει σὲ μιὰ ἀποθήκη μὲ κάρβουνα καὶ ξύλα. Στὸ βάθος πόρτα μὲ δυὸ φύλλα. Λίγο πῦρ ἀριστερά, τζάκι ἀναμμένο.

ΣΚΗΝΗ Γ'.

Ο ἀστυνόμος, ἓνας κύριος.

Ἀστυν. (καθιστὸς στὸ γραφεῖο). Μὴν ἐπιμένετε λοιπόν, πὸν νὰ πάω ἢ ὁργή! Ἐσᾶς θ' ἀκούω τώρα.

Ο κύριος. Μπορεῖτε νὰ μοῦ δώσετε ἄδεια ὁλοφορίας!

Ἀστυν. Ὁχι!

Ο κύριος. Γιὰ ποῖδ λόγῳ;

Ἀστυν. Ἐτσι, δὲ θέλω.

Ο κύριος. Στὴ συνοικία πὸν κάθομαι δὲν ὑπάρχει ἀσφάλεια. Εἶναι γεμάτη ἀπὸ ἀγαπητικούς πὸν τσακώνονται μεταξὺ τους ὅλη τὴ νύχτα καὶ πιάνουν τοὺς διαβάτες γιὰ νὰ τοὺς κλέψουν. Εἶμαι ὑποχρεωμένος λοιπόν ἀπ' τὸ ἐπάγγελμά μου νὰ γυρίσω ἀργὰ στὸ σπίτι μου.

Ἀστυν. Ἀλλάξτε ἐπάγγελμα.

Ο κύριος. Μήπως δὲν τὸ θέλω κι' ἐγώ. Βρέστε μου ἓνα ἄλλο.

Ἀστυν. Μοῦ φαίνεται πὼς θέλετε νὰ μὲ κοροϊδέψετε. Μήπως νομίζετε πὼς βροισκόσατε σὲ μεσιτικὸ γραφεῖο;

Ο κύριος. Κι' ἂν μοῦ ἐπιτεθοῦν ἀπόψε!

Ἀστυν. Θαῤῥητε τὸ πρωῒ νὰ μοῦ τὸ πῆτε.

Ο κύριος. Καὶ τότε;

Ἀστυν. Τότε, ἀλλὰ μόνον τότε, θὰ σᾶς δώσω ἄδεια ὁλοφορίας.

Ο κύριος. Κι' ἔτσι θάχω τὸ δικαίωμα νὰ ὑπερασπίσω τὸ τομάρι μου ἀφοῦ μὲ γδάρουν;

Ἀστυν. Μάλιστα.

Ο κύριος. Ἐξοχα!

Ἀστυν. Ἀρκετά. Σύμφωνα μὲ τὶς διαταγὲς τῆς Κυβερνήσεως τὴν ὁποῖαν ἔχω τὴν τιμὴν νὰ ὑπηρετῶ, εὐρίσκομαι ἔδῳ γιὰ νὰ ἐφαρμόζω τοὺς νόμους καὶ ὄχι γιὰ νὰ τοὺς συζητῶ, ὅπως φαίνεται νὰ πιστεύετε. Ἄν δὲν εἴσαστε εὐχαριστημένος, ἀλλάξτε τοὺς.

Ο κύριος. Ἄν ἦτανε στὸ χέρι μου!..

Ἀστυν. Πῶς; Τί; Μιὰ λέξη παραπάνω καὶ διατάσσω νὰ σᾶς συλλάβουν! Ὅριστε μας! Ποῦ ξανακούστηκε αὐτό, νᾶρχεται ἓνας γελοῖος ἐκεῖ πέρα, νὰ φέρνει τὴν ἀναστάτωση καὶ νὰ κάνει τὸν ἐπανάστατὴ μέσα στὸ ἀστυνομικὸ τμήμα. Ἐχετε χάρη πὸν εἶμαι καλός. (Ο κύριος θέλει νὰ μιλήσει). Φτάνει σᾶς λέω! Ἀδειῦστε μου τὴ γωνιά καὶ νὰ μὴν ἐξακολουθήσει αὐτό, ἀλλιῶτικα θὰ σᾶς δείξω ποῖδς εἶμαι! Ἐμπρός, πηγαίνετε! (Ο κύριος φεύγει βιαστικά καὶ κατατρομαγμένος).

Ἀστυν. Θὰ βάλω νὰ τὸν παρακολουθοῦν αὐτὸ τὸν ἀναρχικό. (Πάει στὸ γραφεῖο καὶ ξανακάθεται στὴ θέση του, τραβάει κοντά του ἓνα σωρὸ χαρτιά, τὴν πρωῒνὴ ἀλληλογραφία καὶ τοὺς ρίχνει μιὰ γρήγορη ματιά.

ΣΚΗΝΗ II'.

Ο ἀστυνόμος, ἓνας ἀστυφύλακας, μιὰ κυρία.

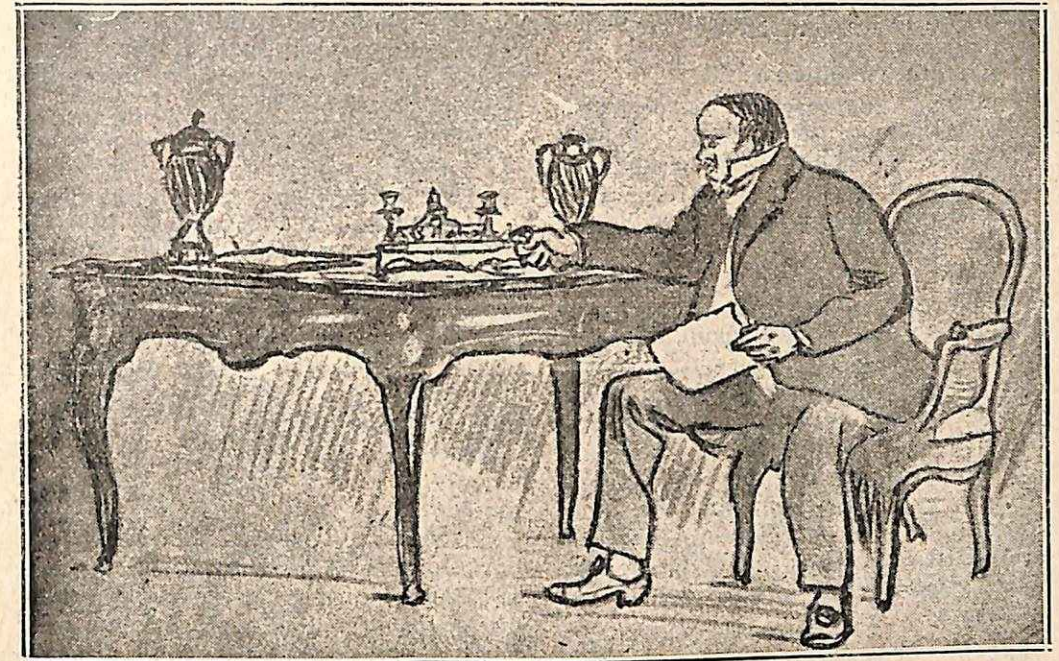
(Ἐπειτα χτυπάει τὸ κουδούνι. Παρουσιάζεται ἓνας ἀστυφύλακας).

Ἀστυν. Ἄς περάσει ἄλλος (Ο ἀστυφύλακας φεύγει).

Ἀστυν. (σηκώνεται). Αὐτὸ τὸ τζάκι δὲ ξεσταίνει καθόλου. Ἐδῶ μέσα εἶναι Σιβηρία! (Πηγαίνει στὴν ἀποθήκη, παίρνει μιὰ φτυαριὰ κάρβουνα καὶ τὰ ρίχνει στὸ τζάκι. Τὴ στιγμὴ αὐτὴ μπαίνει μιὰ κυρία).

Ἡ κυρία. Ο κύριος ἀστυνόμος;

Ἀστυν. Ο κύριος ἀστυνόμος;

Ἐσᾶς θ' ἀκούω τώρα.

Ἀστυν. (Μὲ τὸ φτυαριὸ στὰ χέρια). Ὅριστε!

Ἡ κυρία. Ἐρχομαι νὰ παραπονεθῶ.

Ἀστυν. Γιὰ τὸν ἄντρα σας.

Ἡ κυρία. Ἀκριβῶς.

Ἀστυν. Βλέπετε, τὸ πέτυχα. Λοιπόν, κυρία μου, δὲ μπορῶ νὰ σᾶς κάνω τίποτα. Λυπᾶμαι πολὺ πὸν σᾶς τὸ λέω, αὐτὸ ὅμως εἶναι καθήκον μου.

Ἡ κυρία. Κύριε... (πάει νὰ καθίση).

Ἀστυν. Μὴν καθόσατε, κυρία μου. Δὲν ὑπάρχει λόγος. Θὰ χάσετε τὸν καιρὸ σας καὶ θὰ μὲ κάνετε νὰ χάσω κι' ἐγὼ τὸν δικό μου. Εἶναι περίεργο. Τὰ τρία τέταρτα τῶν γυναικῶν ἔχουν τὴν ἔμμονη ιδέα πὼς ὁ ἀστυνόμος πρέπει νὰ τοὺς συμβιβάζη τὶς οἰκογενειακὰς τοὺς διαφορὰς! Τὰ ἰδιαίτερα μικροκαυγάκια, κυρία μου, δὲν ὑπάρχουν στὴν ἀστυνομία. Ὁ ἀστυνόμος, ἐκτὸς τῶν ἐπ' αὐτοφῶρῳ ἀδικημάτων, δὲν μπορεῖ, δὲν ἐπιτρέπεται νὰ ἐπεμβαίνει παρὰ μονάχα εἰς τὰς περιπτώσεις μοιχείας. Εἶναι αὐτὴ ἡ περίπτωσις τοῦ συζύγου σας.

Ἡ κυρία. Κύριε...

Ἀστυν. ὦ! σᾶς παρακαλῶ, ὄχι περὶ τὰ λόγια! Ναι ἢ ὄχι.

Ἡ κυρία. Μὰ...

Ἀστυν. Ἄν ναι, τότε ὑποβάλετε μήνυση στὴν εἰσαγγελία κι' αὐτὴ θὰ μοῦ διαβιβάσει σχετικὰς ὁδηγίες. Ἄν ὄχι, τὸ διάβημά σας δὲν ἔχει κανένα λόγο καὶ μπορεῖτε ν' ἀποσυρθεῖτε.

Ἡ κυρία. Ὁ ἄντρας μου δὲν, μὲ ἀπατάει.

Ἀστυν. Τότε λοιπόν; Σᾶς δέρνει; Στὴν περίπτωση αὐτὴ, κυρία μου, ἀποδείξτε τὸ περιπτῶσις αὐτὴ, κυρία μου, ἀποδείξτε τὸ διὰ μαρτύρων, ὑποβάλετε αἴτησιν διαζυγίου καὶ τὸ δικαστήριον θὰ σᾶς δώσει δίκιο. Σᾶς ἐπαναλαμβάνω πὼς οἱ γυναῖκες ἔχουν τὴν ἰσχυρὰ νὰ τρέχουν στὸν ἀστυνομικὸν νόμον καὶ νὰ τὸν ἀνακατάνουν σ' ὅλες τὶς ὑποθέσεις τοὺς. Τί διαβόλο, ἂς εἶμαστε λογικοί! Ἄν ἔπρεπε νὰ ἐπεμβαίνω, σ' ὅλα τὰ σπῖτια πὸν μαλλώνουν, μὲ ἓνα κλαρὶ ἐλίας στὸ χέρι, θὰ χρειαζόμουν ἐξήντα μέρες τὸ μῆνα καὶ σαράντα ὥρες τὴν ἡμέρα.

Ἡ κυρία. Μὰ, κύριε ἀστυνόμῃ, δὲν πρόκειται γι' αὐτό. Ὁ ἄντρας δὲ μὲ δέρνει, οὔτε μὲ ἀπατάει.

Ἀστυν. Ὅχι; Τότε στοιχηματίζω πὼς εἶναι τρελλός!

Ἡ κυρία. Ἀκριβῶς.

Ἀστυν. (χαμογελώντας). Θὰ ἀναγνωρίσετε, κυρία μου, πὼς ἔχω τὸ ὕψος ἀνθρώπου πὺν ξαίρει καλὰ τὰ πράματα γιὰ τὰ ὁποῖα μιλάει.

Ἡ κυρία. Πὼς μπορέσατε νὰ μαντέψετε;

Ἀστυν. Ἐχω συνηθίσει τόσο πολὺ σ' αὐτοῦ τοῦ εἵδους τὰ πράματα!. Τὴν ἰστορία σας, ἀγαπητῇ μου κυρία, τὴν ξαίρω ἀπ' τὸ ἄλφα ὥς τὸ ὦμέγα. Ἐπισκέψαι, σὰν τὴ δική σας δέχομαι τοῦλάχιστον δέκα τὴν ἡμέραν: Θέλετε μιὰ συμβουλή;... μιὰ καλὴ συμβουλή; (Ἡ κυρία κάνει ναι μὲ τὸ κεφάλι καὶ κάθεται). Λοιπὸν, γυρίσετε ἡσυχὴ σπῖτι σας, ἐτοιμάστε τὸ φαγητό σας. Ὅσο τρελλός εἶμαι ἐγώ, ἄλλο τόσο εἶναι κι' ὁ ἄντρας σας.

Ἡ κυρία. Εἶναι τρελλός γιὰ δέσιμο.

Ἀστυν. Ὅχι.

Ἡ κυρία. Ναί.

Ἀστυν. Ὅχι. Μήπως μεθάει ὁ ἄντρας σας;

Ἡ κυρία. Καθόλου.

Ἀστυν. Μήπως ξαίρετε ἂν ἔπαθε ποτὲ ἀπὸ τύφο ἢ ἀπὸ ἡλίαση;

Ἡ κυρία. Δὲ θυμᾶμαι τέτοιο πράμα.

Ἀστυν. Μήπως ἀνήκει σὲ οἰκογένεια ἀλκοολικῶν, ἐπιληπτικῶν ἢ φρενοβλαβῶν;

Ἡ κυρία. Δὲν πιστεύω.

Ἀστυν. Τότε;

Ἡ κυρία. Τότε τί; Μὰ εἶναι λόγος αὐτός, ἐπειδὴ δὲν ὑπάρχει τρελλός στὴν οἰκογένειά του, νὰ μὴν ὑπάρχει καὶ στὴ δική μου;

Ἀστυν. Σὰς παρακαλῶ!

Ἡ κυρία. Δὲν πίνει!... Κι' ὕστερα; Αὐτὸ τὸν ἐμποδίζει νὰ κάνει ὅ,τι δὲν κάνουν οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι, νὰ λέει κατὶ κουβέντες πὺν δὲν καταλαβαίνει τίποτα, καὶ νὰ κάνει κατὶ πράματα πὺν εἶναι ἄνω ποταμῶν;

Ἀστυν. Τί λέει; τί κάνει;

Ἡ κυρία. Πὼς, τί κάνει!... Καὶ τίς νύχτες, τίς νύχτες πὺν τις περνᾶω ξάγρυπνη καὶ τὸν ἀκούω νὰ μιλάει μὲ τὸν ἑαυτό του, νὰ φκιάνει ποιὸς ξαίρει τί σχέδια, νὰ φοβερίζει ποιὸς ξαίρει ποιὸν καὶ νὰ κάθεται συλλογισμένος ὥρες ὁλόκληρες!... Χωρὶς νὰ μιλήσω γιὰ τίς στιγμὲς πὺν πηδαίει ἀπ' τὸ κρεβάτι μὲ

τὸ πουνάμισο, μὲ τὸ πιστόλι στὰ χέρια, ξεφωνίζοντας: «Τὴν ἀναψα στὸν πρῶτο πὺν θ' ἀγγίξει τὴ γυναῖκα μου!» Τὸ βρίσκετε φυσικὸ αὐτό;

Ἀστυν. Εἶναι ζηλιάρης.

Ἡ κυρία. Ζηλιάρης!

Ἀστυν. Μάλιστα.

Ἡ κυρία. Εὐκόλο νὰ τὸ λέει κανένας. Θάθελα πολὺ νὰ μάθω ἂν εἶναι ἀπὸ ζήλεια πὺν κλείνεται δυὸ καὶ τρεῖς ὥρες στὸ ἀποχωρητήριο καὶ νὰ φωνάζει δυνατὰ ἐναντίον τῆς κοινωνίας, νὰ οὐρλιάζει πὼς τὸ σύμπαν ἔχει μιὰν ἀράχνη στὸ ταβάνι, ἔναν κοργιὸ στὸ κρεβάτι καὶ ἓνα ποντικὸ στὸ κοντραμπάσο.

Ἀστυν. (Διασκεδάζοντας). Λέει πὼς τὸ σύμπαν ἔχει ἓνα κοργιὸ στὸ κοντραμπάσο;

Ἡ κυρία. Ἀκριβῶς. Παντοῦ, κύριε ἀστυνόμε, βλέπει τρελλούς!... Ἐκτὸς αὐτοῦ, σημειῶστε πὼς δὲν κάνει βῆμα χωρὶς νὰ γκαρῖζει μ' ὅλη τὴ δύναμη «ἔν, δυὸ» γιὰ νὰ δυναμώσει, λέει, τὰ πνευμόνια του. Ἐχει γίνεи ρεζίλι σ' ὅλη τὴ γειτονιά, καὶ τὰ παιδιὰ τὸν πέρνουν ἀπὸ πίσω φωνάζοντας. «Νὰ ὁ τρελλός!»....

Ἀστυν. Εἴσαστε ὑπερβολικῇ.

Ἡ κυρία. (Τρώγωντας τὰ νύχια τῆς). Καθόλου.

Ἀστυν. (Σηκώνοντας τοὺς ὤμους). Ἐλάτε τώρα! Μὰ ἂν εἴτανε ὅπως λέτε, οἱ ἀστυφύλακες θὰ τὸν εἶχανε πιάσει πρὸ πολλοῦ καὶ θὰ τὸν εἶχανε φέρεи στὸ τμήμα ἐπὶ διαταράξει τῆς κοινῆς ἡσυχίας.

Ἡ κυρία. Οἱ ἀστυφύλακες δὲν κάνουν ἄλλη δουλειὰ παρὰ νὰ καταγγέλουν αὐτοὺς πὺν γυρίζουν μὲ τὰ καροτσάκια.

Ἀστυν. Οἱ ἀστυφύλακες εἶναι καθὼς πρέπει παιδιὰ, πὺν συμμορφώνονται ὅσο μποροῦν καλλίτερα σὲ τίς ὑποχρεώσεις τῆς ὑπηρεσίας τους. Ἄν ἤρθατε ἐδῶ πέρα γιὰ νὰ μᾶς δείξετε τὸ καυστικὸ σας πνεῦμα, κάνατε λάθος στὴ διεύθυνση!... Ἐκτὸς αὐτοῦ, μὴ φαντασθῆτε πὼς θ' ἀνεχθῶ τίς αὐθάδειές σας. Καὶ γιὰ νὰ ἐπανέλθουμε στὸν ἄντρα σας, θέλετε νὰ εἶναι τρελλός; Θέλετε καὶ σῶνει καλὰ νὰ εἶναι τρελλός; Ὁραῖα, εἶμαστε σύμφωνοι. Εἶναι τρελλός. Κι' ὕστερα;

Ἡ κυρία. Κι' ὕστερα;

Ἀστυν. Μάλιστα, κι' ὕστερα; Τί θέλετε νὰ κάνω ἐγώ;

Ἡ κυρία. Νόμιζα.

ΣΚΗΝΗ ΙΙΙ

Ἀστυνόμος, Μπρελόκ.

(Τὴ στιγμὴ πὺν χάνεται ἡ κυρία).

Μιὰ φωνή (Στὰ παρασκήνια). Κύριε ἀστυνόμε!

Ἀστυν. Τί θέλετε;

Ἡ φωνή. Μιὰ ἀκρόαση, μιὰ μικρὴ ἀκρόαση.

Ἀστυν. Πολὺ μικρὴ;

Ἡ φωνή. Ἐνα λεπτὸ μονάχα.

Ἀστυν. Ὅχι, περισσότερο;

Ἡ φωνή. Ὅχι, κύριε ἀστυνόμε.

Ἀστυν. Ἄν εἶναι ἔτσι... (Στὸ κατώφλι παρουσιάζεται ὁ Μπρελόκ. Μπαίρει, βγάζει τὸ καπέλλο του καὶ κατεβαίνει στὴ μέση τῆς σκηνῆς).

Ἀστυν. Ἐξηγηθῆτε σὰς παρακαλῶ.

Μπρελόκ. Εἶναι πολὺ ἀπλό, κύριε ἀστυνόμε. Ἐρχομαι νὰ παραδώσω στὰ χέρια σας ἓνα ρολοῖ πὺν τὸ βοήκα χθὲς τὸ βράδυ στὴ γωνιά τῆς Λεωφόρου Saint-Michel καὶ τῆς οδοῦ Monsieur le-Prince.

Ἀστυν. Ἐνα ρολοῖ!

Μπρελόκ. Ἐνα ρολοῖ:

Ἀστυν. Γιὰ νὰ τὸ δῶ.

Μπρελόκ. Ὁρίστε. (Βγάζει ἀπ' τὸ τσεπάκι τοῦ παντελονιοῦ του ἓνα ρολοῖ πὺν ὁ ἀστυνόμεος τὸ ἐξετάζει πολλὴν ὥρα. Τέλος:)

Ἀστυν. Πραγματικὰ, ρολοῖ εἶναι.

Μπρελόκ. Ὡ! δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία.

Ἀστυν. Σὰς εὐχαριστῶ. (Πηγαίνει στὸ γραφεῖο του, ἀνοίγει ἓνα συστάρι καὶ βάζει μέσα τὸ ρολοῖ).

Μπρελόκ. Μπορῶ νὰ φύγω;

Ἀστυν. (Τὸν σταματᾷ μὲ κίνημα). Ὅχι ἀκόμα.

Μπρελόκ. Εἶμαι, ξαίρετε, λίγο βιαστικός.

Ἀστυν. Λυπάμαι.

Μπρελόκ. Μὲ περιμένουν.

Ἀστυν. (Ξερά). Ἄς σὰς περιμένουν.

Μπρελόκ. (Λιγὰ ἐκπληκτός). Ὡ!

Ἀστυν. Μάλιστα.

Μπρελόκ. Μά...

Ἀστυν. Μιὰ στιγμὴ. Δὲν υποθέτετε, βέβαια, πὼς θὰ δεχθῶ ἀπὸ σὰς αὐτὸ τὸ ρολοῖ, χωρὶς νὰ μοῦ πῆτε πὼς ἔπεσε στὰ χέρια σας.

Μπρελόκ. Εἶχα τὴν τιμὴ νὰ σὰς ἐξηγήσω πρὸ ὀλίγου, πὼς τὸ βοήκα χθὲς τὸ βράδυ, στὴ γωνιά τῆς οδοῦ Monsieur-le-Prince καὶ τῆς λεωφόρου Saint-Michel.

Ἀστυν. Γελαστήκατε. Μήπως εἶμαι φρενολόγος καὶ μπορῶ νὰ τὸν γιαιτρέψω; Ὅχι. Τότε;... Γιατὶ πρέπει ἐπὶ τέλους νὰ ἀποφασίσουμε νὰ εἶμαστε λογικοὶ καὶ νὰ λέμε τὰ πράματα ὅπως εἶναι. (Κίνημα τῆς κυρίας). Κυρία, ἡ περίπτωσις τοῦ συζύγου σας—ἀφοῦ πρόκειται περὶ περιπτώσεως, καθὼς λέτε—δὲν ὑπάγεται στὴν ἀρμοδιότητα τοῦ ἀστυνόμου, ἀλλὰ τῆς Δημοσίας Ἀντιλήψεως. Ὅχι λοιπὸν σὲ μένα, ἀλλὰ σ' αὐτὴν ὀφείλετε νὰ κάνετε τὰ παράπονά σας καὶ νὰ ὑποβάλετε τὴν αἴτησή σας. Σπεῦδω ὅμως νὰ προσθέσω πὼς δὲν πρέπει νὰ περιμένετε τίποτα, ἐκτὸς ἂν ἂν γίνεи κανένα θαῦμα... πράμα ὅμως ἐντελῶς ἀπίθανο.

Ἡ κυρία. Γιατί;

Ἀστυν. Μονάχα οἱ γυναῖκες μποροῦν νὰ κάνουν τέτοιες ἐρωτήσεις! Γιατὶ ἡ Δημοσία Ἀντιλήψις δὲν εἶναι αὐτὸ πὺν φαντάζεται ὁ κουτόκοσμος. Τὰ μέσα πὺν διαθέτει δὲν ἀνταποκρίνονται καθόλου σὲ τίς ὑποχρεώσεις καὶ γι' αὐτὸ δὲν εἶναι σὲ θέση νὰ τὰ βγάλει πέρα.

Ἡ κυρία. Καλὰ, κύριε ἀστυνόμε. Τότε πρέπει νὰ σὰς εἰδοποιήσω γιὰ ἓνα πράμα. Ὁ ἄντρας μου εἶναι ἐπικίνδυνος μονάχα γιὰ μένα, δὲ θ' ἀρρήσει ὅμως νάρθει ἡ στιγμὴ πὺν θὰ γίνεи ἐπικίνδυνος γιὰ ὅλο τὸν κόσμο.

Ἀστυν. Ὅταν ἔρθεи ἐκεῖνη ἡ στιγμὴ, κυρία μου, θὰ σκεφθοῦμε. Ἐν τῷ μεταξύ, ἐπειδὴ τὰ ἄστυλα εἶναι πλημμυρισμένα ἀπὸ τροφίμους καὶ ἀπὸ αἰτήσεις εἰσαγωγῆς νέων, ἐπειδὴ δὲν μπορῶ νὰ προβῶ αὐτεπαγγέλτως στὴ φυλάκιση ἐνὸς ἀνθρώπου πὺν ἡ διανοητικὴ του διατάραξις δὲν ὑφίσταται καθὼς φαίνεται παρὰ μονάχα στὴ φαντασία τῆς γυναίκας του καὶ ἐπειδὴ δὲν μπορῶ τέλος πάντων, μ' ὅλη τὴν καλὴ θέληση πὺν ἔχω, νὰ χάσω ἓνα ὁλόκληρο πρωὶ γιὰ νὰ ἀναμασσῶ τὰ ἴδια καὶ τὰ ἴδια, χωρὶς νὰ κατορθώσω νὰ μὲ καταλάβουν, θὰ συμφωνήσετε πὼς πρέπει νὰ σταματήσουμε ὡς ἐδῶ (σηκώνεται).

Ἡ κυρία. Τέλος πάντων, κύριε ἀστυνόμε...

Ἀστυν. Ἡ συνομιλία σας εἶναι χαριτωμένη, γεμάτη ἐνδιαφέρον, δυστυχῶς τὸ καθῆκον μὲ καλεῖ, ὅπως λένε καὶ στὰ μελοδράματα. Κυρία μου, σὰς προσκυνῶ. Συστήστε στὸν ἄντρα σας bromure, περίπατο καὶ ὑδροθεραπεία. Ἐχω τὴν τιμὴ.

Ἀστυν. Κατάλαβα πολύ καλά, ἀλλὰ ποῦ **Μπρελόκ.** Ποῦ; Χάμου.

Ἀστυν. Στὸ πεζοδρόμιο;

Μπρελόκ. Στὸ πεζοδρόμιο.

Ἀστυν. Νὰ ποῖο εἶναι τὸ περίεργο. Τὸ πεζοδρόμιο δὲν εἶναι μέρος γιὰ νὰ βάλει κανένας τὸ ρολοῖ του.

Μπρελόκ. Θὰ σὰς παρατηρήσω.....

Ἀστυν. Σὰς ἀπαλλάσσω ἀπὸ κάθε παρατήρηση. Ἐχῶ τὴν ἰδέα πὼς ξαίρω καλὰ τὴν ὑπηρεσία μου. Ἀντὶ νὰ μοῦ δίνετε συμβουλές, δώστε μου τὴν κοινωνική σας κατάσταση.

Μπρελόκ. (Ἀρχὴ ἀνυπομονησίας στὴ φωνή του). Ὀνομάζομαι Μπρελόκ (Ἰωάννης-Εὐστάθιος). Γεννήθηκα στὸ Ποντουάζ, στὶς 29 Δεκεμβρίου 1861, ἀπ' τὸν Πέτρο-Τιμολέοντα-Ἀλφόνσο-Ἰωάννη-Ἰάκωβο-Ὀσκά-Μπρελόκ καὶ τῇ Σελεστίνα Μουσερόλ, γυναικα του.

Ἀστυν. Ποῦ κατοικεῖτε;

Μπρελόκ. Ὁδὸς Πετρέλ, 47, τρίτο πάτωμα.

Ἀστυν. (Ἀφοῦ σημειώσει). Τὶ εἰσοδήματα ἔχετε;

Μπρελόκ. (Ποῦ σιγά-σιγά ἀνάβει). Ἐχῶ εἴκοσι πέντε χιλιάδες φράγκα εἰσόδημα, ἓνα ὑποστατικὸ στὴν Τουραίν, ἓνα κτήμα στὴ Μπός, ἕξη σκυλιά, τρεῖς γάττες, μιὰ γαϊδάρα, ἑντεκα κουνέλια καὶ ἓνα ἰνδιάνικο γουρουῖνι.

Ἀστυν. Φτάνει! Τὶ ὥρα ἦτανε ὅταν βρήκατε αὐτὸ τὸ ρολοῖ;

Μπρελόκ. Τρεῖς τὸ πρωῒ.

Ἀστυν. (Εἰρωνικά). Ὅχι περισσότερο;

Μπρελόκ. Ὅχι.

Ἀστυν. Μοῦ κάνετε τὴν ἐντύπωση πὼς ζῆτε κάπως περίεργα.

Μπρελόκ. Ζῶ ὅπως μ' ἀρέσει.

Ἀστυν. Δυνατόν. Μονάχα ποῦ ἐγὼ ἔχῶ τὸ δικαίωμα νὰ ρωτήσω, τί δουλειὰ μποροῦσατε νὰ ἔχετε στὶς τρεῖς τὸ πρωῒ στὴ γωνία τῆς ὁδοῦ Monsieur-le-prince, σεῖς ποὺ «λέτε» πὼς καθόσαστε στὴν ὁδὸ Πετρέλ, 47.

Μπρελόκ. Πῶς, «λέω»;

Ἀστυν. Μάλιστα, τὸ λέτε.

Μπρελόκ. Τὸ λέω γιατί ἔτσι εἶναι.

Ἀστυν. Αὐτὸ ἀκριβὸς πρέπει νὰ ξεκαθαρίσουμε. Ὡστόσο, κάντε μου τὴ χάρη νὰ μοῦ ἀπαντήσετε μὲ εὐγένεια στὶς ἐρωτήσεις ποὺ τὸ καθήκον μου μοῦ ἐπιβάλλει νὰ σὰς ὑποβάλω. Σὰς ρωτᾶω τί κά-

νατε σὲ μιὰ τόσο προχωρημένη ὥρα, σὲ μιὰ συνοικία ποὺ δὲν εἶναι ἡ δική σας;

Μπρελόκ. Γύριζα ἀπ' τὴν ἐρωμένη μου.

Ἀστυν. Τί δουλειὰ κάνει ἡ ἐρωμένη σας;

Μπρελόκ. Εἶναι παντρεμένη.

Ἀστυν. Μὲ ποιόν;

Μπρελόκ. Μὲ ἓνα φαρμακοποιό.

Ἀστυν. Ποῦ τὸν λένε;

Μπρελόκ. Αὐτὸ δὲν σὰς ἐνδιαφέρει.

Ἀστυν. Σὲ μένα μιλάτε ἔτσι;

Μπρελόκ. Ἐτσι φαίνεται.

Ἀστυν. Ἀ! μὰ γιὰ πέστε μου, φιλαρᾶκο μου, θ' ἀλλάξετε γλῶσσα; Μοῦ μιλάτε σὲ ἓνα τόνο ποὺ δὲ μ' ἀρέσει καθόλου. Ἀλλὰ ἡ φυσιογνωμία σας μοῦ φαίνεται σὰ γνωστή.

Μπρελόκ. Ἀ, μπά!

Ἀστυν. Μάλιστα. Σὰν κάποιον νὰ σὰς ἔχω δεῖ. Δὲν καταδικασθήκατε ποτέ;

Μπρελόκ (κατάπληκτος). Καὶ σεῖς;

Ἀστυν. (ἀναπνεύοντας). Εἴσθε αὐθάδης!

Μπρελόκ. Εἴστε κτήνος!

Ἀστυν. Πάρτε πίσω αὐτὸ τὸ λόγο!

Μπρελόκ. Δὲ μὲ λογαριάζετε καθόλου. Μήπως μὲ περνάτε γιὰ κανένα λωποδύτη;

Μπρελόκ.

Καὶ στὸ κάτω κάτω τῆς γραφῆς μὲ παραφορτωθήκατε. Μὲ σκοτίσατε μὲ τὴν ἀνάκρισή σας. Ποῦ ξανακούστηκε αὐτὸ τὸ πράμα! Βρίσκω στὸ δρόμο ἓνα ρολοῖ, ἀφήνω τὴ δουλειά μου γιὰ νὰ σὰς τὸ φέρω καὶ νὰ πὼς μὲ ὑποδεχόσαστε. Αὐτὸ ὅμως θὰ μοῦ βάλει γνώση. Θὰ μὲ μάθει ἄλλη φορὰ νὰ ἐξυπηρετῶ τὴν ἀρχὴ καὶ νὰ φέρομαι τίμια.

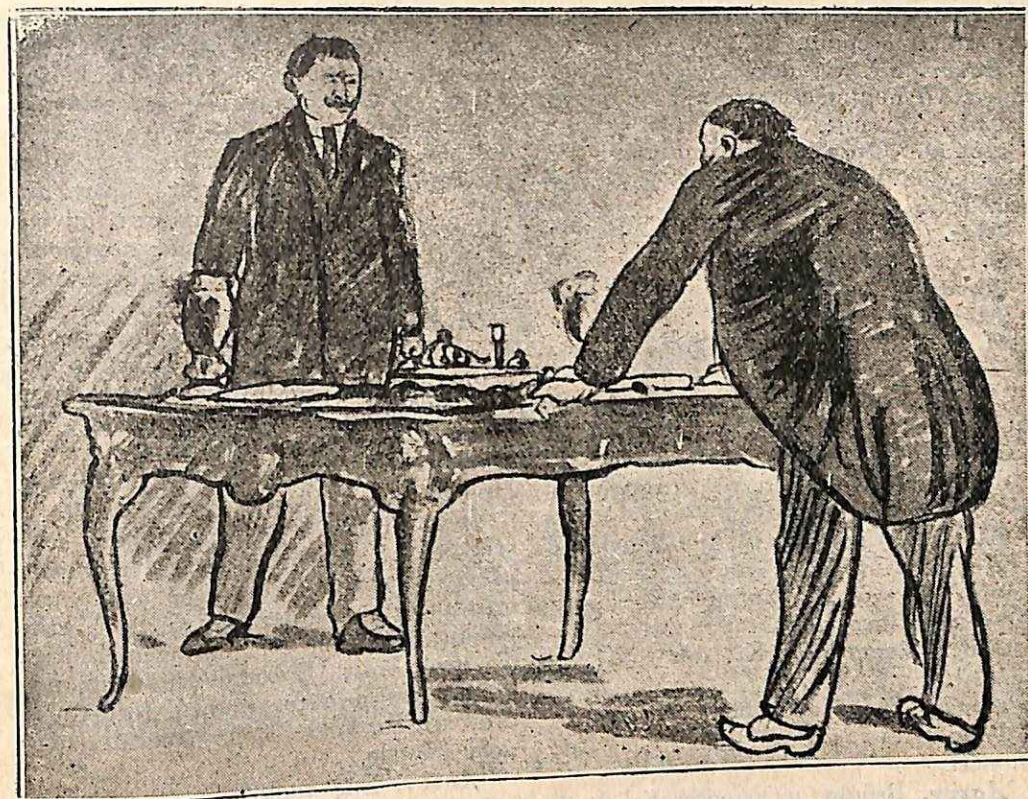
Ἀστυνόμος.

Ἀ! ὦστε ἔτσι λοιπόν; Ὁραῖα! Περίμενε φιλαρᾶκο μου, θὰ σὲ μάθω ἐγὼ νὰ μοῦ μιλᾷς μὲ τὸ σεβασμὸ ποὺ μοῦ πρέπει! Ὁρίστε μας, ἓνα παλιόπαιδο ἐκεῖ πέρα! Καὶ ποῦ σὲ ξαίρω, ἐγὼ. Ποῦ ξαίρω ἀπὸ ποῦ κρατάει ἡ σκούφια σου; Δὲς πὼς κάθεται στὴν ὁδὸ Πετρέλ. Καὶ ποῖός μοῦ τὸ βεβαιώνει! Δὲς πὼς ὀνομάζεσαι Μπρελόκ. Καὶ ποῦ τὸ ξαίρω. Τί κάθομαι ὅμως καὶ πονοκεφαλᾶω, ἡ ὑπόθεση θὰ τελειώσει ἀμέσως. (Τρέχει κι' ἀνοίγει τὴν πόρτα).

Ἀστυν. Πιάστε τὸν αὐτὸν ἐδῶ καὶ χῶστε τὸν μέσα!

Μπρελόκ. Αὐτὸ εἶναι ἔξω φρενῶν!

Ἀστυν. Ἐμπρός! Ἐμπρός! Στὸ κρα-

Ἀστυν. Πάρτε πίσω τὸ λόγο σας

τητήριο! Καὶ μὴ φέρνεῖς καμμιά ἀντίσταση!

Μπρελόκ. (Τὸν πέρνουν σχεδὸν διὰ τῆς βίας). Καλὰ, δὲ θὰ ξανάβρω κανένα ρολοῖ! Δὲ θὰ ξανάβρω κανένα ἄλλο ρολοῖ.

ΣΚΗΝΗ IV

Ἀστυνόμος, κατόπιν Φλὸς καὶ δυὸ ἀστυφύλακες.

Ἀστυν. Μπρελόκ! Μπρελόκ! Καὶ ποῦ ξαίρω ἐγὼ ἀν τὸν λένε Μπρελόκ! Τὸ ἴδιό κι' ἐγὼ θὰ μποροῦσα νὰ λεγόμενα Μπρελόκ! Ἀν τοὺς ἀκουγε κανένας ὅλοι τους θὰ λεγόντουσαν Μπρελόκ! Νὰ πάρ' ἡ (Πηγαίνοντας στὸ παράθυρο). Νὰ ἀπορρή, τί ἀέρα ποὺ μπάζει αὐτὸ τὸ παρᾶθυρο! (Τῇ στιγμῇ αὐτῇ θόρυβος στὰ παρασκήνια. Ἡ πόρτα ἀνοίγει ἀπὸτομα καὶ φαίνεται ὁ Φλὸς ποὺ παλαίβει μὲ δυὸ ἀστυφύλακες).

Φλὸς. Ὁ ἀστυνόμος! Ποῦ εἶναι ὁ ἀστυνόμος. Θέλω νὰ μιλήσω στὸν ἀστυνόμο.

Ἀστυν. (Στοὺς ἀστυφύλακες). Τί τρέχει; **Φλὸς.** Σεῖς εἴσατε ὁ ἀστυνόμος;

Ἀστυν. Ὡ, σὰς παρακαλῶ, μὴν κάνετε τέτοιο θόρυβο. Θὰ μιλήσετε ὅταν σὰς καλέσω.—Τί συμβαίνει, Λαγκρενάιγ.

Λαγκ. Ὁ κύριος αὐτὸς ἔκανε φασαρία στὴ γωνία τῆς ὁδοῦ Dunkerque καὶ Πουασουνιέρ, κακολογώντας τὴ Δημοκρατία. Ἐπειδὴ οἱ διαβάτες ποὺ εἶχαν μαζευτεῖ εἶχαν ἀναστατώσει τὸ δρόμο, τρέξαμε ἐγὼ κι' ὁ συνάδελφός μου καὶ εἴπαμε στὸν κύριο νὰ μὴν ἐμποδίζει τὴν κυκλοφορία. Ἐπειδὴ ἀσπνήθηκε, τὸν πιάσαμε ἀπ' τὸ χεῖρ, χωρὶς νὰ μεταχειριστοῦμε βία καὶ τὸν φέραμε στὸ τμήμα.

Ἀστυν. Ἐφανε ἀντίσταση;

Λαγκ. Ὅχι, κύριε ἀστυνόμε.

Ἀστυν. Σὰς ἔβρισε;

Λαγκρ. Καθόλου.

Φλὸς. Δὲν εἶχα λόγο νὰ εἶμαι ἀγενής σὲ καθὼς πρέπει ἀστυφύλακες. Ὅσο γιὰ τὴν

ἀντίσταση, ἀγαπάω πολὺ τὴν ἐξουσία καὶ γι' αὐτὸ τὴ σέβουμαι.

Ἀστυν. Μὲ τίς ἀρχές σας αὐτὲς θὰ ἔπρεπε νὰ συμμορφωθῆτε πιὸ μπροστὰ **Φλός.** Δηλαδή;

Ἀστυν. Ὅταν οἱ ἀστυφύλακες σὰς παρακαλέσανε νὰ μὴν ἐμποδίζετε τὴν κυκλοφορία.

Φλός. (Ζιακριτικά ἀλλὰ εἰρωνικά) ὦ! αὐτό.

Ἀστυν. Τί, ὦ, αὐτό;

Φλός. Εἶπα ὦ, αὐτό, !... Μοῦ φαίνεται πὼς εἶναι δικαίωμα τοῦ κάθενοῦ νὰ λέει: «ὦ αὐτό!»

Ἀστυν. Ναί, ἀλλὰ αὐτὸ πὺν δὲν εἶναι δικαίωμα κανενός, εἶναι νὰ προβαίῃ δημοσίᾳ, ὅπως κάνατε, σὲ ἐπαναστατικές ἐκδηλώσεις καὶ νὰ καταφέρεται ἐναντίον τῆς Δημοκρατίας.

Φλός. Συχαίνουμαι τῇ Δημοκρατίᾳ.

Ἀστυν. Αὐτὸ δὲν εἶναι ἀρκετὴ δικαιολογία γιὰ νὰ προσπαθῆτε νὰ κάνετε καὶ τοὺς ἄλλους νὰ τὴ συχαθοῦν.

Φλός. (λακωνικά). Κι' αὐτὸ δά!... (γελάει).

Ἀστυν. Τί, κι' αὐτὸ δά;

Φλός. Εἶπα «κι' αὐτὸ δά!...» Σὰς πειράζει.

Ἀστυν. Βέβαια, μὲ πειράζει. Κι' ἀφοῦ τὸ θέλετε ἔτσι, θ' ἀλλάξουμε ὕφος. (Στοὺς ἀστυφύλακες) Σὰς εὐχαριστῶ.

(Οἱ ἀστυφύλακες φεύγουν. Παύση.)

Ἀστυν. (Μέσα ἀπ' τὰ δόντια του) «Κι' αὐτὸ δά!...» (Σηκώνει τοὺς ὤμους... Παίρνει μιὰ κόλλα χαρτί, βουτάει τὴν πένα στὸ μελάνι καὶ εἰσιμάζει νὰ γράφει). Πὼς ὀναμάζεσθε;

Φλός. Φλός.

Ἀστυν. Τὸ ἐπώνυμόν σας;

Φλός. Ἰωάννης Ἐδουάρδος Κατοικία: ὁδὸς des Vieilles-Haudriettes, 129.

Ἀστυν. Τὶ ἐπάγγελμα κάνετε;

Φλός. Δὲν κάνω κανένα ἀπάγγελμα. Ἔχω ἓνα μικρὸ κεφάλαιο πὺν δουλεύει γιὰ μένα.

Ἀστυν. Ἔχετε παράσημο;

Φλός. Ποιός; Ἐγώ; Ὁχι.

Ἀστυν. Τότε αὐτό; (Δείχνει μιὰ φαρδεῖα κόκκινη κορδέλα πὺν στολίζει τὴν μπουτονιέρα τοῦ Φλός).

Φλός. Αὐτό; Τόχω γιὰ νὰ θυμᾶμαι. (Γελάει)!. Ἔχω τὴ μνήμη πολὺ ἀνυπόκοη. Θὰ σὰς ἐξηγήσω. Πολεμᾷ διαρκῶς

νὰ μοῦ τὸ στρίψει, γι' αὐτὸ εἶμαι ἀναγκασμένος νὰ τῆς βάλω χαλινάρι. Ἡ κορδέλλα λοιπὸν αὐτὴ τὴν ἀνακαλεῖ, ὅταν παρουσιαστῇ ἀνάγκη, στὴν ὑπηρεσία της. Εἶναι καινούργιο καὶ μεγαλοφυές, ἀνώτερο ἀπ' τὸν κόμπο στὸ μαντήλι, πὺν χάνει τὴν ἀξία του ἂν δὲν εἴσατε συναχωμένος κι' ἀπ' τὴν καρφίτσα στὸ μανίκι, πὺν ἔχει τὸ ἐλάττωμα νὰ σὰς παρουσιάζει γιὰ ἐλαφρό, καὶ νὰ σὰς ἐκθέτει στὴν κοροϊδία τῶν ἡλιθίων.

Ἀστυν. Ὁραία! ἀλλὰ ἂν αὐτὴ ἡ κορδέλλα δὲν σὰς ἐκθέτει στὴν κοροϊδία τῶν ἡλιθίων, μπορεῖ νὰ κινήσει τὴν προσοχὴ τῶν δικαστῶν καὶ νὰ σὰς στοιχίσει ἔξη μῆνες φυλακή. Βγάλτε τὴν ἀπὸ κεῖ! Ὁρίστε μας! (ὁ Φλός βγάζει τὴν κορδέλλα). Πόσων ἐτῶν εἴσθε;

Φλός. (Ἐνῶ κάθετα). Ἔχετε ἰδέα ἐνὸς ποιητῆ πὺν φκιάνει μιὰ τραγωδία σὲ ἓνα δωμάτιο ὅπου ἓνας καθηγητῆς πιάνου παίζει γκάμες ἀπ' τὸ πρωτὶ ὡς τὸ βράδυ; (ἐκπληξη τοῦ ἀστυνόμου). Ὁχι, δὲν εἶναι ἔτσι; Ἐ λοιπὸν, ἡ μνήμη μου μοιάζει μ' αὐτὸ τὸν ποιητῆ. Κάθετα σὲ ἓνα κεφάλι, ὅπου ἡ μεγαλοφυΐα κάνει πολὺ θόρυβο.

Ἀστυν. Σὰς παρακαλῶ νὰ κρατήσετε γιὰ τὸν ἑαυτὸ σας τίς μεγάλες αὐτὲς φράσεις καὶ ν' ἀπαντήσετε στὶς ἐρωτήσεις μου. Σὰς ρωτᾶω τί ἡλικία ἔχετε;

Φλός. Εἴκοσι πέντε ἐτῶν.

Ἀστυν. Πὼς εἶπατε;

Φλός. Εἴκοσι πέντε ἐτῶν.

Ἀστυν. Πὼς, εἴκοσι πέντε!—Εἴσατε

εἴκοσι πέντε ἐτῶν;

Φλός. Μάλιστα.

Ἀστυν. (Διορθώνοντας). Δηλαδή εἴ-

σατε μιὰ φορὰ.

Φλός. Γι' αὐτὸ ἀκριβῶς τὸ λόγο κι'

ἔμεινα ἐκεῖ.

Ἀστυν. Ἀστεῖος συλλογισμός!

Φλός. Ἀστεῖος; σὲ τί; Εἶναι λογικὸς σὰν ἀλγεβρικὴ ἀπόδειξις, φωτεινὸς σὰν τὸ φῶς τῆς σελήνης καὶ ἀπλὸς σὰν ψυχὴ μικροῦ παιδιοῦ. Ἡμουν εἴκοσι πέντε ἐτῶν! Μάλιστα, πὺν νὰ πάρ' ἡ ὀργή! Τὴν ἡμέρα ὅμως πὺν πάτησα τὰ εἴκοσι πέντε, εἶπα ἀπὸ μέσα μου: «Ὁμορφὴ ἡλικία! Ἀς σταθοῦμε ἐδῶ πέρα!» Στάθηκα λοιπὸν σ' αὐτὴ, ἐξακολουθῶ νὰ στέκομαι καὶ θὰ στέκομαι ὡς τὴν ἡμέρα πὺν θὰ πεθάνω, μὲ τὴν ἀδειά σας (Παύση).

Ἀστυν. Δὲν θέλω, δὲν θέλω. (σελ. 425)

Ἀστυν. Μιὰ λέξη. Εἶναι βέβαιο πὺς δὲν μὲ κοροϊδεύετε;

Φλός. Δὲ βλέπω τίποτα στὸ φέροσιμό μου, στὸ ντύσιμό μου καὶ στὴ γλῶσσα μου, πὺν νὰ μὴ μπορεῖ νὰ σὰς ἐπιτρέψει μιὰ τέτοια ὑπόθεση.

Ἀστυν. Εἶναι, ξαίρετε, ἐπειδὴ...

Φλός. Τὴν περίμενα αὐτὴ τὴν ἀντίορηση. Ἦταν μοιραία τὴν ἐποχὴ πὺν τὸ λογικὸ περπατοῦσε σοβαρὰ στοὺς δρόμους μὲ τὸ κεφάλι κάτω καὶ τὰ πόδια ψηλά, κι' ἔτσι φτάσαμε σιγά-σιγά στὸ σημεῖο νὰ μὴ διακρίνουμε καθαρὰ τὴν ἀλήθεια ἀπ' τὸ ψέμμα, νὰ παίρνουμε τὸ ψέμμα γιὰ ἀλήθεια, τὴ σκιά γιὰ φῶς, τὸν ἥλιο γιὰ σελήνη καὶ τὴν ὀρθὴ κρίση γιὰ τρέλλα. Ἔτσι καὶ ἡ γυναῖκα μου, πὺν ἔγινε τρελλὴ στὴν ἐπαφὴ ἀέρος κεκορεσμένου τρέλλας, καταστρώνει σχέδια νὰ μὲ κλείσει στὸ φρενοκομεῖο. (Γελάει).

Ἀστυν. (Κάνει πὺς παραξενεύεται). Εἶναι δυνατόν!... Θὰ εἶχε ἓνα κοργίο στὸ ξύλο τοῦ κρεββατιοῦ;

Φλός. Κι' ἓνα ποντικὸ στὸ κόντραμπάσο!...

Ἀστυν. (Ἰδιαιτέρως.) Τώρα κατάλαβα! (Δυνατά). Κύριε!

Φλός. Ἡ περίπτωση τῆς δυστυχισμένης αὐτῆς, ἡ ὁποία εἶναι περίπου καὶ ἡ περίπτωση οὐλοκλήρου τοῦ πλήθους, ὥφειλε φυσικὰ νὰ ἐμβάλει εἰς πειρασμὸν τὸ πνεῦμα τῆς λογικῆς καὶ τῆς ἀναλύσεως ἐνὸς ἰσορροπημένου ἠθικολόγου. Συνέλαβα λοιπὸν καὶ ἐγὼ τὸ σχέδιον νὰ τὴν μελετήσω κατὰ βάθος μὲ τὰ ἀποτελέσματα καὶ τὰς ἀφορμὰς της, εἰς ἓνα ἔργον τὸ ὁποῖον θὰ τιτλοφορεῖται: ὁ διανοητικὸς δαλτονισμός...

Ἀστυν. Κύριε...

Φλός.... ἔργον μεγάλης φιλοσοφικῆς ἀξίας.

Ἀστυν. Χωρὶς ἄλλο, ἀλλά...

Φλός.... καρπὸν τῶν σκέψεών μου, θυγατέρων καὶ αὐτῶν τῶν μακρῶν μου ἀγρουπνιῶν.

Ἀστυν. ὦ Θεέ μου...

Φλός. ... καὶ τοῦ ὁποίου θὰ λάβω τὸ θάρρος νὰ σᾶς ἐξηγήσω τὰς γενικὰς γραμμάς, Κύριε.. (σταματάει). Μὲ συγχωρεῖτε. (Σηκώνεται καὶ πάει στὸ βάζος).

Ἀστυν. (Λίγο ἀνήσυχος, ἰδιαιτέρως). Ἀ! μὲ παρασκοτίζει αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος... ὦ! τί κάνει ἐκεῖ! κλείνει τὴν πόρτα! (Τρέχει, μὰ ὁ Φλός ἔχει ξανακατέβει. Στὰ χεῖλια του σκάζει ἐλαφρὸ χαμόγελο).

Φλός. Βλέπετε, κάνω ὅπως στὸ σπῖτι μου.

Ἀστυν. Πραγματικὰ καὶ κάνετε ἄσχημα... Τὸ κλειδί μου.

Φλός. Τὸ κλειδί σας;

Ἀστυν. Μάλιστα, τὸ κλειδί μου.

Φλός. Ποιὸ κλειδί;

Ἀστυν. Τὸ κλειδί αὐτῆς τῆς πόρτας.

Φλός. Ἐ λοιπόν;

Ἀστυν. Δόστε τό μου.

Φλός. (Πολὺ σιγὰ) Ὁχι.

Ἀστυν. Ὁχι;

Φλός. Ὁχι.

Ἀστυν. Γιατί;

Φλός. Γιατὶ προτιμᾶω νὰ τὸ φυλάξω στὴν τσέπη μου. Δὲν ἔχετε κανένα συμφέρον νὰ εἶναι ἀνοιχτὴ αὐτὴ ἡ πόρτα, ἐνῷ ἐγὼ ἔχω μεγάλο συμφέρον νὰναι κλειστή. Θέλω σᾶς τὸν ἐπίσημο ὑπάλληλο, νὰ σᾶς εἰσαγάγω στὸ μυστικὸ τῶν Θεῶν. Μὰ νὰ πάω νὰ τὸ ἐμπιστευθῶ στὴν τύχη μιᾶς πόρτας ποὺ μπορεῖ νὰ μισανοίξει χωρὶς θόρυβο, καὶ νὰ τὸ πάρει τὸ ἀδιάκριτο αὐτὶ τοῦ πρώτου παλιομασκαρά ποὺ θὰ τύχει νὰ περάσει, αὐτὸ διαφέρει. Κύριε, ὁ ἄνεμος τῆς τρέλλας ὁ ὁποῖος πνέει ἀπὸ παντοῦ παράγεται ἔξ ἐνὸς quíproquo. Ἐκ τῆς παρεξηγήσεως ἡ ὁποία συμβαίνει μεταξὺ τῆς φύσεως ἡ ὁποία προστάζει καὶ τοῦ ἀνθρώπου ὁ ὁποῖος δὲν ἐκτελεῖ, μεταξὺ τῶν σταθερῶν σκοπῶν τῆς μιᾶς καὶ τῆς κακῆς ἐρμηνείας τοῦ ἄλλου.

Ἀστυν. (Μὲ τὸ θάρρος τῶν δειλῶν ποὺ πέφτουν στὴ θάλασσα). Ἄν δὲν μοῦ δώσετε τὸ κλειδί μου ἀμέσως αὐτὴ τὴ στιγμή, φωνάζω βοήθεια, σπάζω τὴν πόρτα καὶ σᾶς στέλνω πισθάγκωνα δεμένο στὴ φυλακή. Καταλάβετε;

Φλός. (Βάζει τὸ χέρι του στὴν τσέπη, βγάζει ἕνα ρεβόλβερ καὶ γυρίζει τὴν κάννη ἀπάνω στὸν Ἀστυν). Ἄν βγάλης λέξη, ἂν κουνηθεῖς καθόλου, ἂν πᾶψεις καὶ γιὰ μιὰ στιγμή νὰ μὲ κοιτάξεις στὰ μά-

τια, σοῦ σκάζω ἔξη σφαῖρες καὶ σοῦ πετάω τὰ μυαλὰ στὸν ἀέρα: Ποιὸς διάλογος μοῦφερε ἐδῶ αὐτὸν τὸν τρελλό.

Ἀστυν. Ἀ, ἐγὼ εἶμαι ὁ...

Φλός. Σώπα! γιατί θὰ τὸ γυρίσω ἀλλιώτικα τὸ φύλλο. Εἶμαι καλός, ἀλλὰ δὲν μ' ἀρέσουν οἱ τρελλοί...!

Ἀστυν. (Κατατρομαγμένος). Τὸ καταλαβαίνω!

Φλός. Ὁ τρελλὸς εἶναι ὁ ἐχθρὸς μου, καταλαβαίνει; Τὸν μισῶ, τὸν ἔχω ἄχτι! Φιάνει μονάχα νὰ ἰδῶ ἕναν τρελλό γιὰ νὰ γίνω ἔξω φρενῶν κι' ὅταν πιάσω στὰ χέρια μου ἕναν τρελλό, δὲν ξαίρω πιά, ὄχι, δὲν ξαίρω πιά τί θάμουννα ἄξιος νὰ κάνω!

Ἀστυν. (Ἰδιαιτέρως). Εἶναι ἡ κρίσις! Καλὰ τὴν ἔχω. (Οἱ δυὸ ἄντρες κοιτάζονται στὰ μάτια. Ὁ Ἀστυνόμος τὰ ἔχει ἐντελῶς χαμένα. Μὰ τὴ στιγμή ποὺ πάει νὰ τὰ παραδώσει:)

Φλός. (Ξεσπώντας σὲ δυνατὰ γέλια), Τὸ ξαίρετε πὼς δὲν ταιριάζει σ' ἕναν Ἀστυνόμο νὰ φοβᾶται τόσο πολὺ;

Ἀστυν. (Ποὺ δὲν καταλαβαίνει τίποτα πιά). Ποιός; Ἐγώ;

Φλός. Σᾶς ἔπιασε τέτοια τρομάρα!

Ἀστυν. Σᾶς βεβαιώνω...

Φλός. Ἐλάτε τώρα, ἀφήστε τὴ μετριοφροσύνη. Τρέμετε ἀκόμα σὰν τὸ ψάρι! (Διγὰκι εἰρωνικά). Πῶς, δὲν τὸ καταλάβετε πὼς σᾶς ἔπαιξα φάρσα; Ἡ φυσιογνωμία μου λοιπὸν δείχνει ἄνθρωπο ποὺ τρέφει κακὰ σχέδια;

Ἀστυν. Ἀ μπά, τί λέτε καλέ! Ἀλλὰ, ξέρετε εἶναι ἀπὸ...

Φλός. Ἀπὸ τί;

Ἀστυν. Νά, αὐτὸ τὸ ρεβόλβερ. Δὲν ἀργεῖ νὰ γείνει τὸ κακό, ὅπως λένε.

Φλός. Κουταμάρες. Ἐνα ὅπλο εἶναι ἐπικίνδυνον μονάχα στὰ χέρια ἐνὸς ἀδέξιου, ἐνῷ ἐγὼ εἶμαι κύριος τοῦ δικοῦ μου ὅπως ἕνας καλὸς συγγραφέας εἶναι κύριος τῆς γλώσσας του. Φαντασθῆτε πὼς πετυχαίνω ἕνα εἰκοσαράκι ἀπὸ ἀπόσταση εἰκοσι βημάτων καὶ ἀποκεφαλίζω μιὰ πίπα ὥσπου νὰ πῆς τρία.

Ἀστυν. (Κάνοντας πὼς ἐνδιαφέρεται). Ἀλήθεια;

Φλός. Ἀλήθεια! — Ἄλλως τε θὰ τὸ δῆτε καὶ μόνος σας.

Ἀστυν. Τί; Πῶς; Τί θὰ κάνετε;

Φλός. Θὰ δῆτε. (Πάει λίγο πίσω καὶ σηκώνει τὸ ρεβόλβερ).

Ἀστυν. (Ποὺ δὲ θέλει νὰ ξαίρει τίποτα). Ὁχι! Ὁχι!

Φλός. Μὴν κουνίσατε λοιπὸν, ποὺ νὰ πάρει ὁ διάλογος! Σᾶς λέω πὼς δὲν ἔχετε νὰ φοβηθῆτε τίποτα. Ἡ σφαῖρα θὰ περάσει ξυστὰ ἀπ' τ' ἀριστερό σας αὐτί. Θὰ τὴν ἀκούσετε νὰ σφυρίζει. Εἶναι πολὺ περιέργω. Προσοχή! Ἐνα!.. Δύο!..

Ἀστυν. (Πηδώντας σὰν κατσίκι). Δὲ θέλω! Δὲ θέλω!

Φλός. (Ξαναπέφτοντας ἀπ' τὴν ἡρεμία στὴν μανία). Ἀ! ποὺ νὰ σὲ πάρει ὁ διάλογος, ἡλίθιε! Ζῶν! Κτῆνος! Διγὰκι ἀκόμα καὶ θὰ πυροβολούσα. Θὰ σοῦ φύτευα μιὰ σφαῖρα στὸ κορμί! (Ἐξω φρενῶν τραβώντας τὸ μαχαῖρι ἀπ' τὸ μπαστούνι του). Δὲν ξαίρω τί μὲ κρατᾷ καὶ δὲ σοῦ μῆγγω αὐτὸ τὸ μαχαῖρι στὴν κοιλία γιὰ νὰ σὲ κολλήσω στὸν τοῖχο.

Ἀστυν. (Πάει πίσω ἀπ' τὸ γραφεῖο του). Ξαναρχίζε. Μετὰ τὸ πιστόλι τὸ μαχαῖρι... Ἀ, μὰ ἐπὶ τέλους. Εἶναι ἐνοχλητικό! Μὲ σᾶς δὲ μπορεῖ κανεὶς νὰ μείνει οὔτε στιγμή συχος.

Φλός. (Ἀφήνοντας τὸ μαχαῖρι νὰ πέσει). Τρελλέ!

Ἀστυν. Ἀ, ὄχι!

Φλός. Βλάκα! Κοκκορόμυαλε! Φοβισαίρη!

Ἀστυν. Σᾶς ὀρκίζομαι πὼς κάνετε λάθος. Ἐχετε σχηματίσει ἄσχημη ἰδέα γιὰ μένα.

Φλός. Ξαίρω! Εἶσαι ὁ ἐκ παραδόσεως τρελλός, ὁ κλασσικὸς ἐκεῖνος τρελλὸς ποὺ διδάσκει καὶ πουλάει τὴ σοφία. Ἀλλὰ, φτωχὲ ἡλίθιε, τὸ κάθε τι σὲ σένα προδίδει τὴν τρέλλα!... ἀπ' τὸ γελοῖο ντύσιμό σου, ὡς τὸ ἡλίθιο πρόσωπό σου.

Ἀστυν. Εἴσατε πολὺ εὐγενικός!

Φλός. (Ποὺ πῆγε στὸ γραφεῖο). Τί εἶναι ὅλα αὐτὰ τὰ χαρτιά; Δὲ χρειάζονται καθόλου.

Ἀστυν. Μὰ ναί!

Φλός. Ὁχι! Ἐτσι σοῦ φαίνεται στὸ τρελλὸ μυαλό σου! (Τ' ἀρπάζει τὰ διάφορα ἔγγραφα καὶ χαρτιά καὶ τὰ σκορπᾷ δεξιὰ κι' ἀριστερά).

Ἀστυν. ὦ, Θεέ μου!

Φλός. (Ξαφνικὰ βλέποντας τὴ φωτιά ποὺ καίει στὸ τζάκι). Κι' αὐτό;

Ἀστυν. Ποιὸ αὐτό;

Φλός (δείχνοντας τὴ φωτιά). Αὐτό!

Ἀστυν. Εἶναι φωτιά!

Φλός (στὸ κοινό). Εἶναι μπιτ ζῶν! Ὡστε λοιπὸν, δὲν καταλαβαίνεις πὼς δὲν πρέπει νὰ ἀνάβεις φωτιά παρὰ μονάχα στὶς μεγάλες ζέστες, ἐκτὸς ἂν εἶσαι θεο-τρελλος;

Ἀστυν. Γιὰ ποιὸ λόγο;

Φλός. (ἐπίσημα). Γιατὶ ἡ Φύσις—ἡ ὁποία μόνη καὶ πάντοτε ἔχει δίκιο—ἀπαιτεῖ ὁ ἄνθρωπος νὰ ζεσταίνεται τὸ καλοκαίρι, καὶ νὰ κρυώνει τὸν χειμῶνα! Σβύσε αὐτὴ τὴ φωτιά.

Ἀστυν. Ὁχι.

Φλός (μὲ ὕφος ἀνθρώπου ποὺ δὲν ἀστειεύεται). Δὲ θὲς νὰ τὴν σβύσεις;

Ἀστυν. Μάλιστα. (Πάει ἀργὰ στὸ τζάκι. Παύση.)

Φλός. Τροχάδην!

(ὁ Ἀστυνόμος πάει γρήγορα. Παίρνει μιὰ μπουίλια μὲ νερὸ ποὺ βρίσκεται πάνω στὸ τζάκι καὶ σβύνει τὴ φωτιά.)

Φλός. Ἡ φύσις διατάσσει ὅπως ὁ ἄνθρωπος τὸν χειμῶνα ἐκτίθεται γιὰ νὰ πεθαίνει ἀπὸ πνευμονικὴ συμφορὴ, ἀπὸ καλπάζουσα φθίση ἀπὸ πλευριτίδα, πνευμονία καὶ ἄλλες ἀρρώστειες. Ἀνοίξε αὐτὸ τὸ παράθυρο.

Ἀστυν. Ὁχι.

Φλός (τὸν φοβερίζει). Δὲ θὲς νὰ τ'ανοίξεις;

Ἀστυν. Μάλιστα. (Πάει μὲ μικρὰ βήματα στὸ παράθυρο).

Φλός. Ὁχι ἀγοπορίες. (ὁ Ἀστυνόμος τρομαγμένος πάει γρήγορα στὸ παράθυρο καὶ τὸ ἀνοίγει).

Φλός. Τέλος ἡ φύσις θέλει καὶ διατάσσει ὅπως τὸν χειμῶνα ὁ ἄνθρωπος ἔχει παγωμένα τὰ πόδια του. Βγάλε τὰ παπούτσια σου.

Ἀστυν. Ἀ! ὄχι!

Φλός (σηκώνει τὸ ρεβόλβερ). Δὲ θὲς νὰ τὰ βγάλεις;

Ἀστυν. Μάλιστα. (ἄφωνη σκηνή. Ὁ Ἀστυνόμος, καταλυπημένος, ἀποφασίζει νὰ βγάλει τὰ παπούτσια του: Ὁ Φλός ἀνπομονεῖ. Μόλις ὁ Ἀστυνόμος τὰ βγάλει καὶ τὰ βάλει πλάι του, ὁ τρελλὸς τ' ἀρπάζει καὶ τὰ πετάει ὀρμητικὰ ἀπ' τ' ἀνοιχτὸ παράθυρο.)

Φλός (Δείχνοντας τὴν καρβουναποθήκη). Τί εἶναι αὐτό;

Ἀστυν. Ἡ ἀποθήκη μὲ τὰ κάρβουνα.

Φλός. Ὁραῖα. Ἔμπα μέσα.

Ἄστυν. Τί εἶπατε;

Φλός. Εἶπα: «Ἔμπα μέσα»!

Ἄστυν. Μά.

Φλός (τρομερά). Δέ θές;

Ἄστυν. (Ὑπακούει). Αὐτὸ κάνω. (Ὁ κακομοῖρος ὁ ἀστυνόμος πάει στὴν ἀποθήκη μὲ βῆμα ἀνθρώπου καταδικασμένου σὲ θάνατο. Ὁ Φλός κρατάει τὴν πόρτα ἀνοιχτή. Μικρὸς δισταγμὸς τοῦ ἀστυνόμου. Ὁ Φλός τὸν πιάνει ἀπὸτομα ἀπ' τὸ πανταλόνι, τοῦ δίνει μιὰ σπρωξιὰ καὶ τὸν βάζει μέσα, ξανακλείνει τὴν πόρτα καὶ συρτώνει).

Ὑστερα πάει στὸ γραφεῖο τοῦ ἀστυνόμου, παίρνει τὸ ψηλὸ καπέλλο, τὸ ἀνοίγει καὶ τὸ σφραγίζει ἀπὸ μέσα. Φιλιάνει τὰ μαλλιά του. Ξεσκονίζει ἀπ' τὸ μανίκι του κάποιον ἴχνος σκόνης, ἔπειτα ξεκινάει φωνάζοντας: Ἔν, δυνό, ἔν, δυνό! Ἀνοίγει τὴν πόρτα, βλέπει τοὺς δυνὸ ἀστυφύλακες τοὺς χαιρετάει εὐγενικὰ καὶ φεύγει.)

ΣΚΗΝΗ V

Δυνὸ ἀστυφύλακες, ἀστυνόμος

(Παύση. Ξαφνικὰ ἀνοίγει ἡ πόρτα καὶ φαίνεται ἕνας ἀπ' τοὺς δυνὸ ἀστυφύλακες ποὺ φέρανε τὸν Φλός.)

Ἄστυν. (ἀφοῦ κοιτάξει). Λαγκρεναῖγ!

Λαγκρεναῖγ. Ἔ, τί τρέχει;

Ἄστυν. Ποῦ εἶναι ὁ κύριος Ἄστυνός;

Λαγκρ. Δὲν ξαίρω.

Ἄστυν. Ὁραῖο κι' αὐτό!

Λαγκρ. (Ποῦ βλέπει τὸ καπέλλο τοῦ ἀστυνόμου). Νὰ τὸ ψηλὸ του.

Ἄστυν. (Ποῦ βλέπει τὸ πανωφόρι). Νὰ τὸ πανωφόρι του.

Λαγκρ. (Δείχνοντας τὴν ὀμπρέλλα του). Ἡ ὀμπρέλλα του. (Παύση).

Ἄστυν. (Ποῦ ἔχει μείνει σὰν ἀποβλακωμένος). ὦ! Θεέ μου!

Λαγκρ. (Ἀπὸτομα). Τὸ παράθυρο. (Τρέχουν, κοιτᾶνε δεξιὰ κι' ἀριστερά).

Ἄστυν. Τίποτα.

Λαγκρ. Τίποτα.

Ἡ φωνὴ τοῦ ἀστυν. Λαγκρεναῖγ!

Λαγκρ. Γιά ἄκουσε νὰ δῆς.

Ἡ φωνὴ τοῦ ἀστυν. Γκαριγκού!

Ἄστυν. Μὲ φωνάζουν!

Ἡ φωνή. Ἐδῶ!

Λαγκρ. Εἶναι ὁ ἀστυνόμος.

Ἄστυν. Ὁ Θεὸς νὰ μὲ συγχωρέσῃ, ἀλλὰ μοῦ φαίνεται πὼς εἶναι μέσα στὴν καρβουναποθήκη! (Πάει κι' ἀνοίγει).

Ἄστυν. (Ξεπετιέται σὰν τὸν διάλογο, κατάμαυρος). Πιάστε τὸν τρελλό! Πιάστε τὸν τρελλό! Φέρετε σχοινιά, λουριά, ἀλυσίδες! Τηλεφωνήστε στὸ διευθυντὴ νὰ στείλει τοὺς πυροσβέστες καὶ τὴ δημοκρατικὴ φρουρά! Κινδυνεύει ἡ πόλις! Πιάστε τὸν τρελλό!

ΑΥΛΑΙΑ.

Η Ρ Θ Ε Σ

Ὅλοι σὲ καρτερούσαμε νερθῆς ἀργὰ τὸ βράδυ, φλόγα τὰ μάτια ἐφώτιζε γλυκειᾶς ἀναμονῆς, κι' ἂν μᾶς μεθοῦσε τὸ κρασί καὶ τοῦ βιολιοῦ τὸ χᾶδι, κλειστή ἡ καρδιά μας ἔμενε, ποὺ ἀργοῦσες νὰ φανῆς.

Ἡρθες! ἀγέρι τὰ δέντρα ποὺ ἔρχεται νὰ λυγίσῃ, ἦρθες σὰν ἄρια ἀπόκοσμη, καὶ κρήνων εὐωδιά, κι' ὅλη πικρία κι' ἡ θλίψη μας ἔγινε τώρα βρύση, ἀγάπης βρύση ἀστέρευτη καὶ πάθους στὴν καρδιά!

ΒΑΣΟΣ ΧΑΝΙΩΤΗΣ

ΤΑΣΟΥ ΒΑΦΕΙΑΔΗ

ΤΕΣΣΕΡΑ ΜΕΓΑΛΑ ΟΝΟΜΑΤΑ ΤΗΣ ΒΟΥΛΓΑΡΙΚΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ

Αὐτοί, γιὰ τοὺς ὁποίους γίνεται ἐδῶ λόγος, σημειώνουν τέσσαρες μεγάλους σταθμούς, ποὺ ἀπ' αὐτοὺς, μὲ τὴν τάση τους νὰ φτάσουν τὸ μεγάλο ἰδανικὸ τῆς πνευματικῆς τελείωσης, χρονολογεῖται ἡ ἐθνικὴ βουλγαρικὴ πνευματικὴ κίνησις. Τὸ ἔργο ποὺ δημιούργησαν, δεινὸ μὲ τὰ ἀτομά τους, εἶναι μαζὶ καὶ μιὰ ὠθησις πρὸς τὰ μπρός, γιὰ μιὰ λογοτεχνικὴ καὶ καλλιτεχνικὴ ἐξέλιξη πλατύτερη, γενικώτερη.

Στὴ λογοτεχνία, πρὶν ἀπ' ὅλα, πρέπει νὰ εἶναι κανένας Ἀργοναύτης γιὰ κάποια μακρυνὴ Κολχίδα. Μὰ αὐτὸ μονάχα δὲν εἶναι ἀρκετό. Δὲν φτάνει νὰ παίρνεις τὰ πράγματα διαφορετικὰ ἀπὸ τοὺς ἄλλους, ποὺ ἔζησαν πρὶν ἀπὸ σένα, νὰ βάζεις στὴν πνευματικῆς σου δημιουργία κάτι νέο, ἄγνωστο πρὶν ἀπὸ σένα. Δὲ φτάνει ἀκόμα νὰ ἔχεις καινούριες καὶ διαφορετικὲς ἰδέες καὶ ἀντιλήψεις. Εἶναι ἀνάγκη πρῶτα-πρῶτα νὰ ἔχεις μεγάλο ταλέντο, ἂν δὲν εἶσαι μεγαλοφυΐα, νὰ πασχίσεις νὰ βρεῖς γιὰ τὴν ψυχικὴ σου γαλήνη, ἀνάμεσα στὸ δημιούργημά σου ἔργο, κάποιο μονοπάτι πρὸς τὴν καρδιά τῶν συγχρόνων σου καὶ ἀπὸ τὴν

στὴς κατοπινὲς γενεές. Μ'ἕνα λόγο νὰ κἀνεις ἀληθινὴ τέχνη, γιὰ νὰ ξεχωρίζεις ἀπὸ τοὺς καλιώτερους, ποὺ συνύθως δὲν ἀντιπροσωπεύουν παρὰ μιὰ μονάχα γενιά, τὴ γενιά τους. Προτοῦ νάνηκει στὴ ἐποχὴ τῆς μιὰ τέτοια πνευματικῆς δημιουργίας, ἀνήκει, ἀπὸ τὴν ἀποψη αὐτῇ, στὸ χρόνο γενικὰ. Αὐτὸ εἶναι ποὺ κάνει ἀθάνατα τὰ πνευματικὰ προϊόντα καὶ τὰ τοποθετεῖ ὄξω ἀπὸ τῆς συνθῆκης τῆς ζωῆς, ὄξω ἀπὸ τὴν ὀργανικὴ σφαῖρα τῶν ἰδεῶν καὶ αὐτὸ εἶναι ποὺ τὰ θρέφει.

Καὶ πρὶν ἀπ' τοὺς ποιητὲς, ποὺ φέρνουν τὰ τέσσαρα αὐτὰ ὀνόματα, ὑπάρχουν στὴ Βουλγαρία ποιητὲς, ποὺ δὲν εἶναι μονάχα κοινοὶ στιχοῦργοι καὶ στιχοπλόκοι. Συγκρινόμενοι ὅμως μὲ τὸ Χρῆστο Μπότσεφ, τὸν Ἰβάν Βάζωφ, τὸν Πέντσο Σλαβεΐκωφ καὶ τὸν Τεοντόρ Τραγιάνωφ μένουν σὰ ζωντανὴ ἐθνικὴ κληρονομία, σὰν πνευματικὲς ὑπάρξεις αὐτὲς καθ' ἑαυτές. Κλεισμένοι στὸν ἑαυτό τους ἀφίνουν ὀνόματα καλῶν ἐργασιῶν τῆς ἱστορίας τῆς γενεθλίου φιλολογίας αὐτοῦ μόνο. Βρίσκονται μακριὰ ἀπὸ τὸ ἔργο τῶν πρώτων, ποὺ συμβολίζει τὴ στροφή τοῦ ἐθνικοῦ

Ὁ Ἰβάν Βάζωφ κατὰ γειογραφία τοῦ ζωγράφου Μπουζίνωφ.

βουλγαρικού πνεύματος: να πραγματοποιηθεί σάν πνευματική — μορφωτική υπαρέξη αυτή καθ' εαυτήν.

Με τὸ Χρήστο Μπότσεφ ¹⁾ χωρὶς ἀμφιβολία μπορούμε νὰ πούμε πὼς ἀρχίζει βουλγαρική λογοτεχνία, σὰ γεγονός, πὺν μπορεῖ νὰ γίνεταί λόγος γι αὐτὸ κι ὅξω ἀπὸ τὴ Ρουλιγαρία, ὅχι μόνο συγκαταβατικά καὶ ἀπὸ συνηθισμένη περιέργεια. Στὸ ἔργο βάλθηκαν τὰ αἰώνια στοιχεῖα, πὺν χαρακτηρίζουν κάθε ἀληθινὸ καλλιτεχνικὸ δημιούργημα.

Καὶ πρὶν ἀπ' αὐτὸν ὑπάρχουν, συγγραφεῖς καὶ ποιητές. Καὶ ὅχι χωρὶς ταλέντο καὶ ὅχι χωρὶς ἐπίγνωση τῆς λογοτεχνικῆς καὶ τῆς πνευματικῆς, γενικῆς, κατάστασης τῆς χώρας. Ἀναμεινὸ τους ξεχωρίζουν: ὁ **Π. Ρ. Σλαβεϊκωφ** ²⁾ ὁ **Ντόμπρη Τσιν-**

1. Ὁ Χρ. Μπότσεφ, ὁ μεγάλος τραγουδιστὴς τῶν χαϊντούκων, ὁ ἀμειλίχτος ἐχθρὸς τῶν τσορπατζήδων κα πιατὰ μορφωμένος, γιὰ τὴν ἐποχὴ του, ἀνθρωπιστής, γεννήθηκε στὸ Καλοφέρ τῆς νότιας Βουλγαρίας στὴς 25 Δεκεμβρίου 1847. Σάν τέλειωσε τὶς σπουδὲς στὴν πόλη πὺν γεννήθηκε, πῆγε στὸ κλασσικὸ γυμνάσιο τῆς Ὁδησσού. ἀπ' ὅπου βγῆκε δάσκαλος μετὰ δυὸ-τρὶα χρόνια. Ὄντας στὴ Ρουσία, ἡ νεαρή του ψυχὴ ὑπέστη τὴν ἐπίδραση τῆς πνευματικῆς ἀτμόσφαιρας τῆς ἐποχῆς, τοῦ ἀναρχικοῦ Μπακούνιν περισσότερο, πὺν στάθηκε τὸ πρῶτο σπέρμα γιὰ νὰ βλαστῇ ἀργότερα καὶ νὰ φουντώσει τὸ δέντρο τῶν ἐπαναστατικῶν τοῦ ἀγῶν. Στὰ 1866 γυρίζει στὴ Βουλγαρία, δάσκαλος, βοηθὸς τοῦ πατέρα του. Φεύγει κατόπι καὶ πάλι γιὰ τὴ Ρουσία· περνώντας ὅμως ἀπὸ τὴ Ρουμανία γνωρίζετε με τοὺς ἐκεῖ ἐκπατρισμένους Βουλγάρους ἐθνικοὺς ἀγωνιστὰς καὶ μένει πότε στὴ Βραβία, κέντρο τῶν ἐμιγρέδων, πότε στὸ Βουκουρέστι, σὰ φοιτητὴς τῆς λατρικῆς καὶ δάσκαλος στὰ βουλγάρικα σχολεῖα τῆς Ρουμανίας. Στὰ 1871 διευθύνει, στὴ Βραβία, τὸ πολιτικὸ φύλλο «Λόγος τῶν ἐκπατρισμένων Βουλγάρων», πὺν γιὰ τὰ ἐπαναστατικὰ του ἀρθρα πολλὰς φορὲς φυλακίστηκε. Στὰ 1873 τὸν βρ σκουε στὸ Βουκουρέστι, συντάχτη τῆς «Ἀνεξαρτησίας» τοῦ Α. Καραβελωφ, καὶ ὕστερα ἀπὸ τὴν παύση τῆς νὰ βγάξει τὸ σατυρικὸ φύλλο «Ξυπνή-τῆρι» κι' ἀργότερα τὴ περίφημη «Σημαία», φύλλο ἐπαναστατικὸ καὶ φιλολογικὸ. Στὰ τέλη τοῦ Μῆ-τος 1876, δταν μετὰ μὴ ὁμάδα ἐπαναστᾶτες θέλησε νὰ περάσει στὸ Βουλγαρικὸ ἔδαφος, σὲ μὴ του νὰ μάχη με τοὺς Τούρκους, ἔπεσε ἀπὸ Τούρκικη σφαῖρα, στὰ βουνὰ τῆς Βράτσας. Τὸ ποιητικὸ του ἔργο ἀπο-τελεῖται ἀπὸ ποιήματα με: 1^ο πατριωτικὸ μοτίβο, 2^ο με κοινωνικο-ἐπαναστατικὸ μοτίβο, 3^ο με κοινω-νικο-ἀναρχιστικὸ μοτίβο καὶ 4^ο με ἐσωτερικὸ ψυ-χικὸ μοτίβο.

2. 1827-1895. Συγγραφέας καὶ ποιητὴς. Ἐγραψε: Λυρικά, Ἐπικά, Δραματικά.

τούλωφ ¹⁾ ὁ **Βασίλ Ντροῦμεφ**. ²⁾ Ὑ-πάρχει φόρμα καὶ τέχνη, ὑπάρχουν μέσα ἐκφράσεως. Αὐτοὶ ὅμως εἶναι μόνο πρόδρο-μοι τοῦ μεγάλου, πὺν ἔπρεπε νὰ ἐκδηλω-θεῖ στὸ πρόσωπο τοῦ μεγαλοφυοῦς τους διαδόχου. Ἄς μὴ νομισθῇ πὼς ὁ τραγικός θάνατος ἀποθανάτισε τὸ λογοτεχνικὸ του ἔργο. Μόλιν τὴν ἀναμφισβήτητη ἐπίδραση πὺν μπορεῖ νὰ χεῖ τὸ γεγονός αὐτό, καμ-μὴ φρά, ὡς τόσο ἡ ἱστορία δὲ συνηγό-ρησε γιὰ τὴν ἀποθανάτιση μὴς ὁσοδήποτε μεγάλης θυσίας, ἂν καὶ τὸ ἔργο τοῦ θύ-ματος δὲν εἶναι ἐπίσης μεγάλο, ὅσο κ' ἡ ἴδια του ἡ θυσία. Πορόμοια ἐπιείκεια ἀπὸ μέρος τοῦ χρόνου ἀποκλείεται. Ὁ Χρήστο Μπότσεφ ἔχει τὴν ἴδια θέση στὴ γενικὴ πνευματικὴ καὶ λογοτεχνικὴ ἐξέλιξη τῆς Βουλγαρίας με τοὺς ὁμοίους του, ἀφοῦ κρατήσουμε τὶς ἀναλογίες, ὅλων τῶν ἄλλων λογοτεχνικῶν ἱστοριῶν, σάν τὸ Σίλλερ στὴ Γερμανικὴ λογοτεχνία, τὸ Μίτσελεβιτς στὴ Πολωνικὴ ἢ τὸν Πούσκιν στὴ Ρούσικη. Με τέτοιους ποιητὰς ἀρχίζει ἀληθινὴ λογοτε-χνικὴ ζωὴ, ἂν μετὰ τὴ λέξη λογοτεχνία, ἀπο-κλείοντας χωρὶς ἐξαίρεση κάθε ἄλλο πὺν ἔχει σχέση με τὸ βιβλίο, ἐννοήσουμε τὴν πὺν ὕψηλὴ δημιουργικὴ ἐκδήλωση τοῦ νοῦ.

Ὁ Χρ. Μπότσεφ δὲν εἶνε συγγραφεὺς μετὰ τὴν ἔννοια τοῦ κοινοῦ ἐθνικοῦ ἐργάτη. Εἶναι ποιητὴς-δημιουργὸς ἴσαμε τὶς πὺν λεπτὲς ἴνες τῆς ὑπαρξῆς του καὶ μετὰ μὴς, χαραχτηριστικὴ μονάχα στὶς μεγαλοφυῖες, δικίστηση, συγκεντρώνει, σὰ σὲ φακό, ὅλες τὶς ἀχτίνες πὺν συγκινοῦν τὴν ψυχὴ τοῦ ἔθνους του. Στὸ αὐθόρμητο τῆς ἐμπνευ-σῆς του καὶ τὴ δύναμη τοῦ λόγου του βγαίνει ὅξω ἀπὸ τὰ πλαίσια τῆς ἐποχῆς του καὶ στέκει πρότυπο καὶ σήμερ' ἀκόμα. Ἡ καθάρια κι ἀπλὴ ἐκφρασὴ του, ἡ μα-γικὴ δύναμη τῆς φόρμας κ' ἡ κρυσταλλέ-νια καθαρότητα τῆς γλώσσας του, δίνουν στὸ ποιητικὸ του ἔργο τὴν ἀνταύγεια ἐνὸς κλασσικοῦ δημιούργηματος.

Τόσο μεγάλος ἀπὸ κάθε ἄλλη ἀποψη, εἶναι καὶ ὁ πρῶτος σταθμὸς στὴ λο-γοτεχνικὴ καὶ καλλιτεχνικὴ ἐξέλιξη τῆς Βουλγαρίας. Σταθμὸς στὲς ἀντιλήψεις καὶ λογοτεχνικὲς ἰδέες, πὺν ἦταν ἀμφισβήτησι-

1. 1822-1890. Ποιητὴς πολλῶν λαϊκῶν ἐπανα-στατικῶν τραγουδιῶν.

2. 1841-1901. Ἀργότερα μητροπολίτης Κλήμενι. Ἐγραψε διηγήματα καὶ δράματα.

μες στὴν ἐποχὴ του καὶ πὺν αὐτὸς τὶς ἀποκαθιστᾷ σὰ μὴ πρῶτη παράδοση στὴ λογοτεχνία. Ἐπηρεασμένος ἀπὸ τὸ Ρούσικο ρεαλισμό, τὰ ποιήματα τοῦ Νεκράσωφ καὶ πλειάδας ἄλλων μικρότερων, ἀνάμεσα στοὺς ὁποίους ξεχωρίζει ὁ Ὁγγάρεφ, ἀφίνει ὁ Χρ. Μπότσεφ πρότυπα παρόμοιας λογοτε-χνικῆς τάσης. Ἀπὸ τὰ πρότυπα αὐτὰ ἐμ-πνέονται ὅχι μονάχα οἱ σύγχρονοί του, μετὰ ὡςτὰ σήμερα ἀκόμα, ἄνκαι, ὅχι σὲ μὴ συνεχῆ διαδοχὴ, εἶναι αἰσθητὴ μὴ ἰσχυρὴ ἐπίδραση. Κάτω ἀπὸ τὴν ἐπίδραση αὐτὴ βρίσκεται ὁ Βάζωφ στὸ πρῶτο τέταρτο τοῦ λογοτεχνικοῦ του ἔργου μετὰ τὸ «Καμ-ποι καὶ βουνά». Ἀρ-γότερα ἢ ἐπίδραση αὐτὴ φαίνεται στὸ ἔργο τοῦ Κυρ. Χρήσ-τωφ ¹⁾ καὶ ξεχωριστὰ τοῦ Π. Κ. Γιαβωρόφ ²⁾ πὺν πιάνει τὸ μισὸ τοῦ ἔργου καὶ σὲ μὴ σειρά ἀπὸ μικρότε-ρους καὶ πὺν ἀσημους ποιητὰς, πὺν μερικοὶ τους ὅχι καὶ χωρὶς ταλέντο.

Πρῶτος βούλγαρος ποιητὴς καὶ πρῶτος σταθμὸς στὴ λογο-τεχνικὴ ἐξέλιξη τῆς χώρας τοῦ ὁ Χρ. Μπό-τσεφ ἀνήκει στὸν εὐ-τυχισμένο ἀστερισμὸ ἐκείνων, πὺν ἀπὸ τὸ τίποτα δημιουργοῦν κατὶ καὶ πὺν τοὺς δίνεται ἡ ὑπεροχὴ κὴ ἡγεμονία πάνω σὺλους τοὺς ἄλλους. Νὰ γιὰ αὐτὸς εἶναι τόσο μεγάλος στὴ συνει-δηση τοῦ ἔθνους του.

Ὁ Ἰβάν Βάζωφ εἶναι ὁ πὺν πλούσιος κι' ἀνεξάντλητος σὲ ἔκταση καὶ βάθος ποι-ητῆς. Ὅ,τι ἢ πλούσια προικισμένη φύση τοῦ μποροῦσε νὰ δώσει, εἶναι δομένο. Ου-τοῦ μποροῦσε νὰ δώσει, μετὰ τὸν ὁποῖο ἔχει, ἀπὸ μὴζει τὸν Οὐγκώ, μετὰ τὸν ὁποῖο ἔχει, ἀπὸ λογοτεχνικὴ ἀποψη, τόσες ἀναλογίες.

1. 1875. Λυρικός ποιητὴς, ἀπ' τοὺς καλύτερους.
2. 1877-1914. Ἀπὸ τοὺς καλύτερους λυρικοὺς ποιητὰς τῆς Βουλγαρίας.

Ἄν ὁ Ἰβάν Βάζωφ εἶχε μείνει μετὰ τὰ ἔργα τοῦ τῆς πρώτης περιόδου, ἴσαμε τὴν «Ἐποποιία τῶν λητμονημένων», ἴσως νὰ μὴν ἦταν παρὰ μονάχα ὁ μαθητὴς τοῦ μεγάλου του προδρόμου. Γιὰ τὸ καλλιτεχ-νικὸς ρεαλισμὸς πὺν ἐπέδρασε βιθὶ στὴ διαμόρφωση τοῦ ταλέντου του, δὲν παύει νὰ γίνεταί αἰσθητὸς καὶ στὸ μεταγενέστερο ἔργο του, ἀκόμα κι' σὲ τὴ στιγμή τοῦ ἔσβυσε. Ἐκεῖνο ὅμως πὺν ἀναμφίβολα συ-

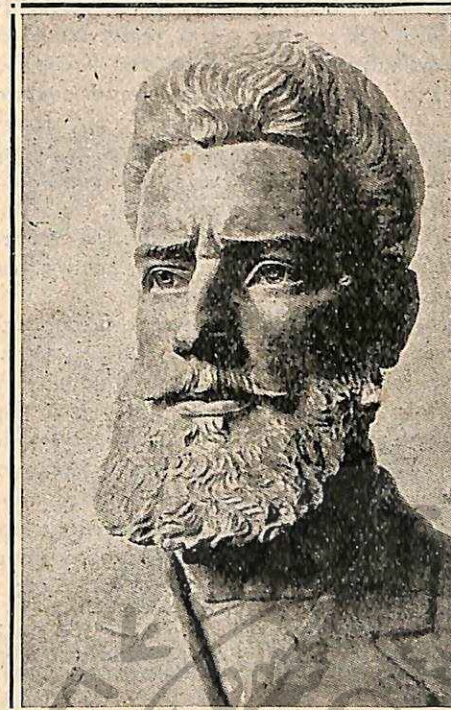
νετέλεσε γιὰ νὰ γρα-φεῖ, μετὰ τὸνομά του, ἔνα μεγάλο κεφάλαιο στὴ λογοτεχνικὴ ἱ-στορία τῆς Βουλγα-ρίας εἶναι τὸ κατοπινὸ του ἔργο: «Ποιήμα-τα» «Ἰταλία» «Φω-νές» καὶ «Ὑπὸ τὸν ζυγόν». δημιουργή-ματα, πὺν ἡ ἀξία τους σκιαζεται ἀπὸ τὰ με-γάλα πρότυπα τοῦ πρῶτου Γαλλικοῦ ρω-μαντισμοῦ τοῦ Οὐγκώ καὶ τοῦ Λαμαρτίνου.

Μετὰ τὰ τελευταῖα αὐτὰ ἔργα φτάνει στὸ κατακόρυφο τῆς ἐμ-πνευσῆς του, πλέοντας πέρα στὰ νερά τοῦ ρωμαντισμοῦ, γιὰ νὰ δώσει σάν ἐπίστεψη ὅλου τοῦ ποιητικοῦ τοῦ ἔργου τὸ ὑπέροχο μυθιστόρημα-ποίημα «Ὑπὸ τὸν ζυγόν».

Ὁ Ἰβάν Βάζωφ διετύπωσε καλλιτε-χνικὲς ἰδέες ἀνάμεσα

στὰ ἔργα του, πὺν βρῆκαν ἀπὴχησὴ σὲ τε-λειωτικὲς φόρμες. Τὰ τελευταῖα αὐτὰ στά-θηκαν πρότυπα ὅχι γιὰ μὴ μονάχα γενεὰ ποιητὰς τὸ ποίημα, ἢ μυθιστόρημα, τὸ σονέτο, βρῆκαν γιὰ πρῶτη φορὰ τὸν τεχνίτη στὸ πρόσωπό του. Ἡ συμβολὴ του στὴ λογο-τεχνικὴ διαμόρφωση τῆς χώρας του εἶναι μεγάλη. Ἡ ἐπίδρασή του, τοῦ maître, ἀπλωσε πάνω σὲ σωρὸ διαδόχους, πὺν ἀπ' αὐτοὺς ξεχωρίζει ὁ Κύρηλ Χρήστωφ μετὰ μεγάλο ταλέντο.

Παράλληλα μετὰ τὸ ποιητικὸ του ἔργο ὁ Ἰβάν Βάζωφ εἶναι ἀκόμα κι' ὁ καλύτε-

Ὁ Χρήστος Μπότσεφ.

ρος τεχνίτης του καλλιτεχνικού ρεαλισμού στο πεζό. Πρόδρομοι με ταλέντο στην κατεύθυνση αυτή, σαν το Λιούμπεν Καραβέλωφ και τον Βασίλ Ντρούμεφ, μένουν μόνον πρόδρομοι. Στην πεζογραφία, ξεχωριστά στο διήγημα, ο Βάζωφ θα φανεί με κάμποσα πρότυπα που φάνηκαν στο βιβλίο του «Νουβέλλες και διηγήματα» που και στις μέρες μας ακόμα εξασκούν αισθητή επίδραση αναμφισβήτητη, συνειδητά ή ασυνειδητά. Κάτω από την επίδραση αυτή διαμορφώθηκαν αναμφίβολα από τους γέροντες ο Τ. Γ. Βλάκιωφ¹⁾, ο Α. Στρασιμέρωφ²⁾, ο Γ. Π. Σταμάτωφ κι' απ' τους νεώτερους ο Έλεν-Πελέν³⁾ κι' ο Γιορντάν Γιόφκωφ.

Η μετριότητα που χαρακτήριζε τη γενική πνευματική και καλλιτεχνική εκδήλωση της χώρας του και το μεγάλο του ταλέντο, ή ζωντανή αυτή αντίθεση, δεν επέτρεψε στην κολοσσιαία του επίδραση να διαμορφωθεί σε σχολή με πολυάριθμους και σημαντικούς όπαδούς, όπως έγινε με το ρωμαντισμό του Ούγκω στη Γαλλία. Ήταν νωρίς ακόμα να γίνει αυτό, που αργότερα έγινε με τον Πέντσο Σλαβέικωφ, κι' ακόμα πιο αργά με τον Τραγιάνωφ. Να γιατί ο Ίβαν Βάζωφ στέκει οξω από την εποχή του και τους συγχρόνους του.

Ο αγώνας που για μια στιγμή οδηγεί ο Ίβαν Βάζωφ στη λογοτεχνική ιστορία της Βουλγαρίας, μαζί μένουν από τους προικισμένους του απόγονους, τον Κωνσταντίν Βελίτσκιφ⁴⁾ ενάντιο στην εποχή Μπότσεφ-Καραμέλωφ⁵⁾, έχει την κοινωνική του σημασία. Από λογοτεχνική όμως άποψη είναι ή πάλη ανάμεσα στις δυο κατευθύνσεις της εποχής, του ρωμαντισμού ενάντια στο ρεαλισμό, που ο τελευταίος αυτός για πολλόν καιρό επεκράτησε, ως επίδραση και τάση.

Αν τώρα προσθέσουμε σ όλα όσα είπαμε

1. Τ. Γ. Βλάκιωφ-Βέσελιν. 1865. Διηγηματογράφος.

2. 1870. Αξιόλογος συγγραφέας.

3. Σύγχρονος διηγηματογράφος, ο καλύτερος της Βουλγαρίας.

4. 1856-1907. Λυρικός ποιητής, μαθητής του Βάζωφ.

5. 1837-1879. Συγγραφέας, δημοσιογράφος από τους σημαντικότερους εκπατρισμένους επαναστάτες της Βουλγαρίας. Στο Βουκουρέστι έβγαζε τα επαναστατικά φύλλα «Ελευθερία» και «Ανεξαρτησία».

πιο πάνω και τον όγκο του δημιουργικού του έργου, που είναι ασύγκριτο ως τα σήμερα από ιστορική άποψη, είναι ολοφάνερο γιατί ο Ίβαν Βάζωφ θεωρείται ο πατριάρχης της νεοβουλγαρικής λογοτεχνίας¹⁾.

Όσο ο Ίβαν Βάζωφ ζούσε με το γαλλικό ρωμαντισμό κή επίδρασή του ήταν ακόμα ζωντανή πάνω σ όλες τις εκφάνσεις της πνευματικής ζωής της Χώρας του, ο Πέντσο Σλαβέικωφ²⁾ έπαιρνε ολότελα διαφορετικό δρόμο. Όλο του το έργο ξεττλίζεται κάτω από τη σκιά του Χέρντερ, του γερμανικού ρωμαντισμού και πιο ύστερα του Χάινε και πάνω στο επίπεδο αυτό δημιουργείται ο αγώνας που χαρακτηρίζει την εποχή πριν από ένα τέταρτο αιώνα και περισσότερο. Αγώνας, που πρέπει να σημειωθεί, πως ήταν περισσότερο υποκειμενικός, παρά λογοτεχνικός από γενικότερη άποψη, γιατί το και τα προϊόντα κείνης της εποχής είναι όχι και πολύ σημαντικά.

Κατά βάθος και οι δύο τύποι του ρωμαντισμού έχουν κάτι το κοινό στην αναζήτηση δημιουργικής πηγής κι' εμπνεύσεως στα βάθη του δημιουργικού τους είναι. Μά ο Πέντσο Σλαβέικωφ παίρνει στάση απέναντι στη λογοτεχνική και καλλιτεχνική εκδήλωση σαν παρατηρητής που συγκεντρώνεται γύρω σ ένα πρόβλημα και είναι ολόκληρος δομένος στις ανεξάντλητες πηγές της λαϊκής δημιουργικής δύναμης.

1. Ο Ίβαν Βάζωφ 1850-1921 είναι ο μεγάλος εθνικός ποιητής της Βουλγαρίας. Έγραψε: διηγήματα, μυθιστορήματα, ποιήματα, δράματα. Τα έργα του είχαν την πιο μεγάλη επίδραση πάνω στην διαμόρφωση της βουλγαρικής λογοτεχνίας. Από τον όγκο της εργασίας του, το μυθιστόρημα «Υπό τον ζυγόν» όπου περιγράφονται οι αγώνες των χαιντούκων και ή ζωή των χωρικών της Βουλγαρίας επί Τουρκοκρατίας, μεταφράστηκε και σε πολλές ξένες γλώσσες. Στα 1920 για τα εβδομητάχρονα του διοργανώθηκαν μεγάλες γιορτές σ όλη τη Βουλγαρία, του δόθηκε σύνταξη από τη πολιτεία και κυκλοφόρησαν γραμματόσημα με την προτομή του.

2. Συγγραφέας και έπικός ποιητής. Γεννήθηκε στην Τρίβνα στα 1866. Σπούδασε στη Λειψία, απ' όπου έγινε καθηγητής στο Γυμνάσιο της Σόφιας, αργότερα διευθυντής του Εθνικού Θεάτρου, του Μουσείου και της βιβλιοθήκης. Μαθητής ακόμα έκανε στίχους. Πρώτη ποιητική συλλογή του είναι τα «Παρθενικά δάκρυα» 1888. Αργότερα έδωσε τα «Επικά του ποιήματα» 1896. «Όνειρο εὐτυχίας» 1907. Το σημαντικότερο από τα τελευταία του έργα είναι το «Ματωμένο τραγούδι» σε 8 ποιήματα. Πέθανε στα 1912 στη λίμνη Λόγγο δε Κόμο, στην Ιταλία, όπου είχε πάει για θεραπεία.

Ο Ίβαν Βάζωφ ακολουθεί τον Ούγκω. Ο Πέντσο Σλαβέικωφ έχει δάσκαλό του μια άλλη μεγαλοφυΐα, τον Γκαίτε.

Τις καλλιτεχνικές αυτές αντιλήψεις ενσαρκώνει ο Πέντσο Σλαβέικωφ στο μεγαλύτερο μέρος του έργου του, ιδιαίτερα στα «Επικά ποιήματά» του, που μένουν κλασσικά στη σύνθεσή τους και πρότυπα για μια γενιά ποιητών, που ακολούθησαν. Κάτω από την ίδια επίδραση έδωσε και το «Όνειρο εὐτυχίας», συλλογή λυρικών στίχων, που αποκαλύπτει τον πλούτο της ποιητικής του πνοής, χωρίς όμως και να φτάνει το έπικό του έργο. Έπρεπε να περάσει περισσότερο από ένα τέταρτο αιώνα, για να πραγματοποιηθεί το όνειρο του ίδιου του Πέντσο Σλαβέικωφ, με τα «Ρωμαντικά ποιήματα» του Τεοντόρ Τραγιάνωφ.

Κι' ένα άλλο χαρακτηριστικό του Σλαβέικωφ, που πρέπει έδω να σημειωθεί. Χωρίς να περιορίζεται, τα τελευταία του χρόνια, με το γερμανικό μοντερνισμό, αποκλειστικά και με το Νίτσε, πρώτος αυτός στη χώρα του, αγωνίζεται για την ποίηση και την τέχνη γενικότερα κι' ο αγώνας του αυτός αποτελεί μια πολύ σημαντική

δράση. Χάρης στο χαρακτηριστικό αυτό σημείο της δράσης του, βγαλμένο από το μεγάλο και καθαίο λογοτεχνικό του έργο, έδωσε ο Σλαβέικωφ τη σφραγίδα της εποχής του, έστερέωσε το όνομα και την επίχρυσή του, έστερέωσε με τη γέννηση δράσή του και το συνέδεσε με τη γέννηση του συμβολισμού, που έρχόταν αντικαταστάτης. Η επίδραση αυτή τόσο ολοφάνερη στάτης. Η εποχή συγχρόνους του, σαν τον Π. Κ. πάνω στους συγχρόνους του, σαν τον Π. Κ. Γιαβορόφ και Π. Γ. Τοντορόφ²⁾, συνετέλεσε και στη διαμόρφωση των συγχρόνων ποιη-

2. Πέτρο Τοντορόφ 1878-1916. Διηγηματογράφος και δραματικός συγγραφέας.

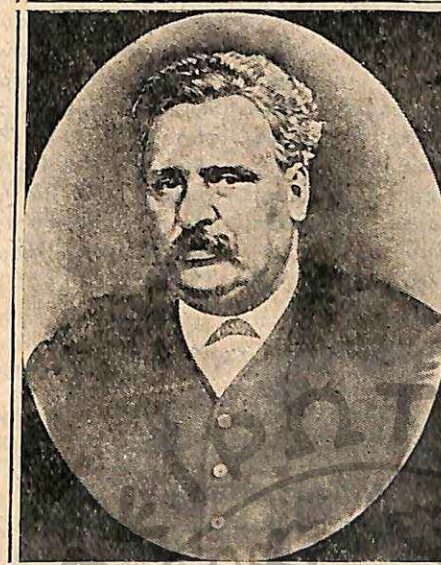
τών, που στο πρώτο τους φανέρωμα είχαν για οδηγό και δάσκαλό τους τον εκούσιο εξόριστο, ριγμένο στα βράχια της λίμνης Λόγγο ντε Ματζόρε της Ιταλίας.

Με τον Τεοντόρ Τραγιάνωφ¹⁾ γίνεται αισθητό, στη βουλγαρική λογοτεχνία, ένα καινούριο κύμα, ύστερα από την περίοδο του Πέντσο Σλαβέικωφ. Όχι γιατί δημιουργούνται προβλήματα, που με την εμφάνιση του έργου του Τραγιάνωφ παρουσιάζονται για πρώτη φορά. Μά γιατί αυτά βρίσκουν καινούρια διαμόρφωση κι' εξαιρετική επίδραση ώστε να γενικευθούν στον κόσμο της τέχνης. Να γιατί, από την άποψη αυτή,

έναν από τους πιο μεγάλους ποιητές της Βουλγαρίας όπως ο Γιαβορόφ θεωρείται σαν πρόδρομος της περιόδου αυτής, που αρχίζει με την πρώτη στιγμή της εμφάνισης του Τραγιάνωφ. Ο Γιαβορόφ στέκει στο δρόμο της ήθικης και πνευματικής διακλάδωσης και δεν υπερνίκησε τη δυσαρμονία που παρουσιάζει και που είναι χαρακτηριστική στο δεύτερο μισό του έργου του, σαν έργο decadent.

Στον Πέντσο Σλαβέικωφ, τη μεγάλη αυτή δημιουργική υπαρέξη με τη συνείδηση της ποιητικής του αποστολής, σαν

απόρροια μιας έσωτερικής ψυχικής γαλήνης, τα διάφορα προβλήματα αποχτούν ζωή διά μέσου της αντίληψής του για αυτά, όπως γίνεται φανερό στη «Φρόνη» στη «Σκιά του υπερανθρώπου», στη «Γαλήνη», στην «Καρδιά των καρδιών». Στο έργο του Τραγιάνωφ, καθώς και των μακρινών προδρόμων του συμβολισμού, τα μεγάλα, αιώνια ανθρώπινα προβλήματα είναι ατομικά, με την τραγωδία του ατόμου. Έτσι μες απ' τα λογοτεχνικά του έργα, περνούν όλα τα αινίγματα, που συγ-

Πέντσο Σλαβέικωφ.

1. Σύγχρονος ποιητής.

πέρβλητο εμπόδιο. Πήγε στο βάθος της κάμαρας, κοντά στο παραθυράκι και τὰ μάτια του θαμπώσανε. Σκεπτότανε:

— Γιατί βρισκόμουν εδώ αυτός; Γιατί μ' έβγαλε από κει; Μὲ έδωξε. Μὲ ποῖο δικαίωμα; Τὸ παιδί εἶναι δικό του ἢ δικό μου; Εἶναι δικό μου, δικό μου καὶ ὄχι δικό του! Τώρα θὰ πάω, θὰ τὸν σκάσω στὰ χαστούκια καὶ θὰ τὸν διώξω γιατί ἐγὼ πρέπει νὰ μείνω ἐκεῖ κι' ὄχι αὐτός. Πάω, πάω, θέλω νὰ τοῦ πιῶ τὸ αἷμα του, γιατί τὸν μισῶ, γιατί μοῦ τὰ πήρε ὅλα, ὅλα, γιατί ὅταν εἶναι αὐτὸς ἐδῶ φτάνω στὸ σημεῖο νὰ ἐπιθυμῶ τὸ θάνατο τοῦ παιδιοῦ μου.

Μὰ γιὰ λίγες στιγμὲς δὲν κουνήθηκε ἀπ' τὴ θέση του. Ὑστερα μπήκε στὴν κουζίνα, εἶπε στὴ μητέρα του.

— Θὰ γυρίσω σὲ λίγο—κι' ἔφυγε βιαστικός. Γυρίζοντας στὸ κελὶ του τοῦ φάνηκε πὼς ξυπνοῦσε ἀπὸ κάποιο ὄνειρο. Ἐνοίωσε τὴ θέση του καὶ τὸ καθήκον του. Γονάτισε κι' ἄρχισε νὰ προσεύχεται καὶ νὰ ζητάει ἀπ' τὸ Θεὸ νὰ τὸν συγχωρέσει.

— Συχώρα με Θεέ μου, συχώρα με γιὰ τὴν αἰώνια ζωὴ ἀφοῦ δὲν εἶμαι ἄξιος νὰ μὲ συγχωρέσεις σὲ τούτῃ τῇ ζωῇ. Δὲ θὰ βρῶ ποτὲ ἡσυχία. Εἶμαι καταδικασμένος νὰ υποφέρω. Μὰ κάθε τιμωρία εἶναι μικρὴ γιὰ τὴν ἁμαρτία πὺν ἔκανα. Ναί, ναι ἂ. υποφέρω ὅπως μοῦ ἀξίζει, μὰ δὲς μου τὴ δύναμη νὰ ἐκπληρώσω τὰ καθήκοντά μου· βγάλε ἀπ' τὴν καρδιά μου κάθε τέτοιο πάθος. Ὅσο γιὰ μένα ὑπόσχομαι νὰ κάνω κάθε τι γιὰ νὰ ἐπιβληθῶ στὸν ἑαυτό μου. Ζωντανὸ ἢ νεκρὸ, θὰ πηγαίνω νὰ βλέπω τὸ παιδί ὅσο μπορῶ πὺν λίγο. Εἶναι δικό μου; Ὅχι· δὲν πρέπει νάχω τίποτα ἀπάνω στὴ γῆ. Οὔτε παιδιὰ, οὔτε ἀγαθὰ, οὔτε πάθη πρέπει νὰ εἶμαι μόνος. Μόνος μπροστὰ σου Θεέ μου. Μεγάλε καὶ σπλαχνικὲ Κύριε.

Ὑστερα ὁμως ἀπὸ μιὰ ὥρα τὸν εἰδοποίησανε βιαστικὰ νὰ πάει στὸ σπῖτι.

Ἐτρεξε γλωμὸς μὲ τὴν καρδιά του ταραγμένη. Ἦταν νύχτα. Μιὰ φθινοπωρινὴ νύχτα συνεφιασμένη καὶ σιωπηλὴ. Ἡ σελήνη ἔπλεε ἀργὰ μέσα σὲ ἀχνὰ σύννεφα. Βαθεῖα σιωπὴ μελαγχολικὴ καὶ ὁλο μυστήριον εἰρήνην βασιλεῦσε τριγύρω.

Ὁ Ἡλίας αἰσθανότανε πὼς τὸ παιδί εἶχε πεθάνει. Πραγματικὰ, ὅταν μπήκε στὴν κουζίνα εἶδε τὴν Μανταλένια καθισμένη κοντὰ στὴν παροσιὰ νὰ κλαίει καὶ νὰ δέρνεται χτυπώντας τὸ κεφάλι μὲ τὰ χέρια της. Ἐμοιαζε μὲ σκλάβαν πὺν τάχασε ὅλα, ἐλευθερία, πατρίδα, οἰκογενεια. Ὁ Ἡλίας ἐννοίωσε τὴν ἀπειρὴ θλίψη τῆς γυναίκας αὐτῆς καὶ σκέφτηκε:

— Ἰσως τούτῃ τῇ στιγμῇ νὰ νομίζω πὼς τὸ χάσιμο τοῦ παιδιοῦ της εἶναι ἡ τιμωρία γιὰ τὸ κρίμα της καὶ δὲν ξέρει πὼς ἀπ' τὸν πόνο αὐτὸ θὰ βγῇ ἐξαγνισμένη καὶ πὼς θὰ βρῇ τὸν καλὸ δρόμο.

Ἐνῶ ὁμως σκεπτότανε αὐτὰ, κοίταξε τριγύρω στὴ μισοσκότεινη κουζίνα καὶ μὴ βλέποντας τὸν Φάρρε σκεπτότανε μὲ πόνο πὼς ἴσως νὰ βρισκότανε ἀκόμα κοντὰ στὸ νεκρὸ παιδί.

Μπήκε. Ὁ Φάρρε δὲν εἶτανε ἐκεῖ.

Ἡ θεῖα Ἀννέτα κατακίτρινη, μὰ ἡσυχὴ χωρὶς νὰ κλαίει, χωρὶς νὰ κάνη θόρυβο, σβάνωνε τὸ λείψανο. Ὁ Ἡλίας τὴν βοήθησε λιγάκι. Πήρε ἀπ' τὸ σεντοῦκι τὰ καλτσάκια καὶ τὰ παπούτσια τοῦ παιδιοῦ καὶ καθὼς τοῦ τὰ φοροῦσε, ἐννοίωσε πὼς τὰ ἀναιμικὰ ποδαράκια πὺν εἶτανε σὰν κλωστή ἀπ' τὴν ἀρρώστεια εἶτανε ἀκόμα μελανὰ καὶ ξεστά.

Ὅσο καὶ ὁ βάσταξε τὸ σαβάνωμα καὶ ἡ θεῖα Ἀννέτα βρισκότανε στὴν κάμαρα, ὁ Ἡλίας κρατιότανε. Μὰ μόλις βρέθηκε μόνος ἐννοίωσε μιὰ ἀνατριχίλα νὰ τοῦ διαπερνάει ὅλο τὸ κορμί. Αἰσθάνθηκε νὰ παγώνη ὁλόκληρος, σωριάστηκε κι' ἐκρυσσε τὸ πρόσωπό του μὲς' στὰ σκεπάσματα τοῦ κρεββατιοῦ.

Ἐπὶ τέλους, ἐπὶ τέλους εἶτανε μόνος μὲ τὸ παιδί του, κανένας δὲν μποροῦσε νὰ τοῦ τὸ πάρη, κανένας δὲν μποροῦσε νὰ μὴ ἀνάμεσό τους. Καὶ μέσα στὴν ἀπέραντη θλίψη του αἰσθάνοντανε νὰ πέφτῃ ἕνα λεπτὸ πέπλο γαλήνης καὶ σχεδὸν χαρὰς γιατί ἡ ψυχὴ του βρισκότανε ἐπὶ τέλους μονάχη, ἐξαγνισμένη ἀπ' τὸν πόνο, μονάχη καὶ λυτρωμένη ἀπὸ κάθε ἀνθρώπινο πάθος, μπροστὰ στὸν Ὑψιστο, τὸν μεγάλο καὶ σπλαχνικὸ.

ΤΕΛΟΣ

MAURICE ΠΕΡ' ΑΠ' ΤΟΝ ΤΑΦΟ BARING

(Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου)

Ἀναστένανε καὶ ἡ Φάνυ, ἀλλ' ἄραγε ἦταν στεναγμὸς ἀνακούφισης ἢ λύπης;

Ἡ ἄλλη ἡμέρα πέρασε μέσα σὲ μιὰ μουγγὴ ἀνησυχία.

— Θὰ παραιτηθῶ, τῆς εἶπε ὁ Μίτσελ, ἐνῶ προγευμάτιζαν.

— Καὶ ποῦ θὰ καταταχθῇ;

— Πῆρα τὴν ἀπόφασή μου. Θὰ πάω στὴν Ἀεροπορία. Σήμερα θὰ πάω στὸ ὑπουργεῖο, γιὰ νὰ πάρω τὶς ἀπαιτούμενες ὁδηγίες.

— Στὴν Ἀεροπορία; εἶπε μόνο ἡ Φάνυ.

Καὶ σκέφθηκε:

«Πρὶν μᾶλλον νὰ πετάει, ὁ πόλεμος θά'χει τελειώσῃ... Μὰ τὸ ἀεροπλάνο εἶναι τόσο ἐπικίνδυνο!»

— Ἄν φύγῃς, θὰ πάω κι' ἐγὼ ὡς νοσοκόμα.

— Καὶ τὰ παιδιά;

— Θὰ φροντίσῃ ἡ μητέρα γι' αὐτὰ. Ἀλλωστε ὁ πόλεμος μπορεῖ νὰ μὴν κρατήσῃ πολὺ.

— Δὲν ξέρω. Ἐλπίζω ὄχι...

Τὴν ἴδια μέρα ὁ Μίτσελ πῆγε στὸ Ὑπουργεῖο καὶ κανόνισε τὴ θέση του. Ἐπρεπε νὰ πάει στὸ Νεθερεῖβον καὶ νὰ ἐξασκηθῇ ἀμέσως στὴν πτήση. Εἶχε ὁμως ἕνα σωρὸ ὑποθέσεις νὰ τακτοποιήσῃ στὸ Λονδίνο κι' εἴσι δὲ θά'φτανε παρὰ μόνο τὴν Κυριακὴν.

Τὴν Κυριακὴν τὸ βράδυ ὁ Μίτσελ καὶ ἡ Φάνυ ἔδωκαν τὸ τελευταῖο δείπνο, γιατί ὁ Μίτσελ θά'φευγε γιὰ τὸ Νεθερεῖβον. Στὸ δείπνο λίγα ἔφαγε καὶ κανόνισε τὴ θέση του. Ἐπρεπε νὰ πάει στὸ Νεθερεῖβον καὶ νὰ ἐξασκηθῇ ἀμέσως στὴν πτήση. Εἶχε ὁμως ἕνα σωρὸ ὑποθέσεις νὰ τακτοποιήσῃ στὸ Λονδίνο κι' εἴσι δὲ θά'φτανε παρὰ μόνο τὴν Κυριακὴν.

Κατὰ τὴν διάρκεια τοῦ δείπνου μιλοῦσαν γιὰ τὴν κατάσταση. Μὰ ἦταν τρελλοὶ λοιπὸν—ἀναρωτιόνταν—οἱ Γερμανοὶ ἢ εἶχαν κάνει καμμιὰ νέα ἀνακάλυψη;

Μόλις ἀπόφαγαν, ὁ Μίτσελ ζήτησε συγγνώμην ἀπὸ τοὺς καλεσμένους. τοὺς ἀποχαιρέτησε κι' εἶπειτα κατέβηκε μὲ τὴ Φάνυ στὸ κάτω πάτωμα.

— Ὁρβουὰρ πολυαγαπημένη μου, Φάνυ. Θὰ ἰδωθοῦμε γρήγορα, πρὶν μᾶς στείλουν στὴ Γαλλία. Πιστεύω ὅτι ὁ Λεὸ θὰ φύγῃ μαζί μας.

— Ὁρβουὰρ ἀγαπητέ μου, Μίτσελ, μουρμούρισε ἡ Φάνυ.

Τὰ δάκρυα ἔτρεχαν ἀπὸ τὰ μάτια τῆς Φάνυ ἐνῶ τὸν φιλοῦσε.

Ἦταν πτώμα ἀπὸ τὴ συγκίνηση. Συνώδευσε τὸν Μίτσελ ὡς τὴν ἐξώπορτα καὶ ὅταν τὸ ἀμᾶξι ἔφυγε, τότε μόνο ἀνέβηκε στοὺς καλεσμένους τῆς, δοκιμάζοντας

ἕνα ἐλαφρὸ ρίγος, ἂν κι' ἡ νύχτα ἦταν πολὺ

θερμὴ: Καθὼς ἀνέβαινε, ἀνησυχῆσε μιὰ στιγμὴ γιὰ τὰ παιδιά. Ἐτρεξε στὸ δωμάτιό της... Κοιμόνταν καὶ τὰ δυὸ ἡσυχὰ, ἐνῶ ἕνα ἀγγελικό γέλιο ἀχόσβυνε στὴ μορφὴ τους...

ΚΕΦΑΛΑΙΟ XXΙ

Ὁ Γκρίνην κράτησε τὸ λόγο του καὶ τὴν ἀκόλουθη ἑβδομάδα ἤρθε. Πῆρε τὴ Φάνυ, ἔκαναν ἕνα περίπατο καὶ ἔπειτα γευμάτησαν σ' ἕνα ρεστοράν τῆς Βουλώνης. Ὁ περίπατος αὐτὸς ἐπανέληφθηκε. Τὴν τρίτη φορὰ ὁμως τοὺς ἔπιασε ἡ βροχὴ καὶ στάθηκαν λίγο στὸ ρεστοράν. Ὁ καιρὸς ἦταν ὑγρὸς καὶ ξεστός. Ἐξαφνὰ, ἐνῶ μιλοῦσαν γιὰ τὰ διάφορα φαγητὰ καὶ ἡ Φάνυ εἰσέλασε τὴν προτίμησή της στὰ ψάρια, ὁ Γκρίνην τῆς εἶπε:

— Ξέρετε ὅτι μοῦ θυμίζετε κάποιο πρόσωπο, ποῦ γνώρισά πολύ;

Ἡ Φάνυ ἤξερε τί θά'λεγε. Γι' αὐτὸ τὸν πρόλαβε:

— Τὴν Ἀντιάν;

— Ναί, ἂν καὶ διαφέρετε βέβαια ἀπ' αὐτήν.

Τὴν γνωρίσατε;

— Ὅχι, ἀλλ' ἔχω ἰδῆ ἕνα πορτραῖτο της καὶ τὸ σπῖτι πὺν ἔμενα—δὲν ἦταν πολὺ μακριὰ ἀπὸ τὸ δικό μας. Ὁ συναγματάρχης Μπράνκοσμ, ὁ πατέρας τῆς Μαργαρίτας Κλάιβ, μοῦ εἶπε κι' αὐτὸς τὸ ἴδιο.

— Ὁ! θιμμάσια λοιπόν. Ὁ Λεὸ μοῦ διηγήθηκε ὅτι ἐπισκέφθηκε τὸ Σάυτον... ἂ, ναι τώρα θυμάμαι...

— Πήγαινε κάπου-κάπου. Εἶναι ἕνας θαλακτικὸς τύπος, ὁ Λεὸ πήγαινε συχνά.

— Τοὺς ἤξερε καλὰ· δὲν εἶναι ἐτσι;

— Ὁ, ναι.

Ἡ Νταλνὰ ἦταν χαριτωμένη ἔ;

Ἦταν πολὺ νιελικάτη καὶ τὸ κλίμα τῆς

Ἀγγλίας δὲν τὴ σήκωσε.

— Φτωχὸ πλάσμα. Κι' ὁ ἄντρας της ἔῃ;

— Νομίζω.

Πόσο λυπημένος θὰ εἶναι πὺν τὴν ἔχασε.

— Δὲν θὰ μπορῇ νὰ παρηγορηθῇ ποτέ.

Ἡ συνομιλία περιστράφη ἀλλοῦ. Ὁ γιατρός

τῆς διηγήθηκε τὴν ζωὴ του.

Ἡ Φάνυ τὸν παρακολοῦσε προσεκτικά. Αἰσθάνθηκε μιὰ ἀνεξήγητὴ λύπη, ἔπειτα ἀπὸ τὰ τελευταῖα του λόγια. Γώρα ἡ βροχὴ εἶχε πάψει καὶ τὸ οὐράνιο τόξο ἔλαμπε φαντασμαγορικὰ στὸ στερέωμα. Σὲ λίγο φάνηκε κι' ὁ ἥλιος ἀνάμεσα ἀπ' τὰ σύννεφα μὲ μιὰ ὑγρὴ λαμπράδα.

Γυρίζοντα: στὸ νοσοκομεῖο δὲν ἄλλαξαν οὔτε λέξη στὸ μεταξύ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ XXII

Τὸ ἄλλο βράδι συναντήθηκαν πάλι καὶ ὁ Φράνσις τὴν πληροφοροῦσε ὅτι ὁ Λεὸ ἔφυγε μὲ ἀδεία.

— Ποῦ νὰ πηγαίνει ἄραγε; ἔκανε ἡ Φάνυ.

Ποῖος ξέρει, ἔχει φίλους ἀκόμη στὴν Ἀγγλία;

— Θὰ πάει νὰ μείνει στὴς Λαίδης Ζάρβιλ.

ΑΠΟ ΤΟ ΦΥΛΛΟ ΤΗΣ 1ης ΜΑΪΟΥ

ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΕΙΣΤΕ
ΤΟ ΝΕΟ ΜΑΣ ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

ΤΟ ΑΡΙΣΤΟΥΡΓΗΜΑ ΤΗΣ M. DELLY

ΕΞΟΡΙΣΤΗ

— Στην έξοχή, στο Ρόζεταλ;
— Ναι.
— Τὸν ἐκτιμᾷ πολὺ. Αὐτὴ μοῦ τὸν σύστησε. Ἄλλ' ἢ φίλια τοὺς με ἐκπλήττει γι' αὐτὸ ἀναρωτιέμαι συχνὰ πὼς ἓνας τόσο ντροπαλὸς ἄντρας σὺν τὸν Λέο Ντέτριξ εἶναι δεμένος με μιά τέτοια ἱπὶ μιτὲ, με μιά κοσμικὴ γυναίκα, σὺν τῇ Λαίδῃ Ζόρβιλ.
— Ἐξ αἰτίας τῆς Νταλνὰ Ἀντιάν.
— Τὴ γιῶρισε ἀπὸ τῇ Λαίδῃ;
— Ὁχι, ἐγὼ τὸν παρουσίασα στὴν Νταλνὰ Ἀντιάν, ἀλλ' ἢ Λαίδῃ Ζόρβιλ ἦταν φίλη τῆς Ἀντιάν καὶ χωρὶς αὐτὴν ὁ Λέο δὲ θὰ τὴν ἔβλεπε συχνά.
— Ὁχι. Ἀντιάν δὲ ξίλευσε;
— Ὁχι. Ἦταν ἓνας ἀνθρώπος ποὺ μιλοῦσε λίγο, μὰ καταλαβαίνει πολλά.
— Εἶχα τὴ βεβαιότητα πὼς ἡ γυναίκα τοῦ τὸν ἀγαποῦσε
— Ἐπειτὰ ἤξερε πὼς ἐκτὸς ἀπὸ μιά φίλια, τίποτα παραπάνω δὲν ἔβλεπε τὴ γυναίκα τοῦ καὶ τὸν Λέο.
— Κι' ἐγὼ νόμιζα πὼς εἶχε ἀγαπήσει πολὺ, πάρα πολὺ τὸν Λέο, εἶπε ἡ Φάνυ, θυμωμένη τὰ λόγια τῆς Λαίδῃς Ζόρβιλ.
— Ὁχι, ἀποκριθὲν ὁ Φράνσιλ με ἓνα τέτοιο κατηγορηματικὸ ὕφος, ὥστε ἡ Φάνυ δὲν εἶχε πιά καμμιὰ ἀμφιβολία.
Μὰ σύγκαιρα ἐκείνη ἐνοίωσε μιά βαθεῖα ἀπογοήτευση μέσα της. Γιατί; Οὔτε καὶ αὐτὴ δὲν μπορούσε νὰ καταλάβει.
— Ὁ Λέο τὴν ἀγαποῦσε ὅμως ἔ; ξαναρώτησε.
— Τὴν ἀγαποῦσε, ὅπως ἀγάπησε ἓνα σωρὸ ἄλλους... μ' ἓναν καλλιτεχνικὸ τρόπο. Ὁ Λέο σὺν καλλιτέχνῃς ποὺ εἶναι ἀγαπᾷ τὴν ὁμορφιά, ἀγαπᾷ καὶ τὴν ποικιλία. Πρέπει νὰ ξέρετε, πὼς ὁ Λέο ποτὲ δὲν ἀγάπησε μιά γυναίκα μόνο... Ἡ καρδιά του εἶναι ἀρκετὰ πλατεῖα, ὥστε μπορεῖ νὰ χωρέσει ἕκατό.
— Ναι, ἀλλὰ ἡ Νταλνὰ Ἀντεάν εἶχε πάντα τὴν πρώτη θέση...
— Ὡς ὅτου τὴν... ἐξήντησε;
— Τὴ θέλετε νὰ πῆτε;
— Ὡς ὅτου ἔπαψε πιά ν' ἀποτελῇ τὸ ὕλικο γιὰ τὰ ἔργα του.
— Τὴν ἔχει βάλει σὲ κανένα ἔργο του;
— Ὁχι... ἀλλὰ δολόκληρο τὸ ἔργο του ἀπνέει τὸ ἀρώμα της, σὰ νὰ ὑπάρχῃ ἓνα λουλούδι μέσα στὶς σελίδες του. Σὰς εἶπα, ὁ Λέο εἶναι καλλιτέχνης καὶ βλέπει τὰ πράγματα ὅλα με καλλιτεχνικὸ μάτι... Ἐπειτὰ νὰ σὰς πῶ, προκειμένου γιὰ τὴν Ἀντεάν εἶχε δίκιο, γιατί ἦταν μιά λεπτή, εὐγενικὰ φύση. Ἐμοιαζε σὺν ἓνα μαγικὸ, ἐξωτικὸ πλάσμα... Τὰ μάτια της μοῦ ἀποκαλύψανε τὴν ἀληθινὴ ἔννοια τῆς λέξης: μαγεία.
Ἡ Φάνυ πειράχθηκε ἀπὸ τὰ τελευταῖα αὐτὰ λόγια.
— Ἦταν θελκτικὴ λοιπόν, εἶπα.
— Μμ, τὸ: θελκτικὴ δὲν εἶναι λέξη ἀρκετὴ, ὅταν πρόκειται γι' αὐτή...
Ἐγινε λιγούτσιμη σιγὴ. Ἡ Φάνυ ἀναρωτιόταν τώρα ποῖα ἦταν ἡ πραγματικὴ γνώμη γιὰ τὴν Ἀντεάν: τοῦ Λέο, τῆς Λαίδῃς Ζόρβιλ, καὶ τοῦ Φράνσιλ.
«Οἱ ἄντρες γελῶνται καμμιὰ φορὰ, γι' αὐτὸ

φαντάζομαι πὼς ἡ γνώμη τῆς Λαίδῃς εἶναι ἡ πιὸ σωστή».

Τὴν ἄλλη μέρα, ἐνῶ ἐπρόκειτο νὰ συναντηθοῦν με τὸν Φράνσιλ, ἔλαβε ἓνα γραμματάκι του, στο ὁποῖο τῆς ἔγραφε διὰ δὲ θὰ μπορούσε νάρθῃ γιατί ἦταν πολὺ ἀπασχολημένος. Περίεργο, ἡ Φάνυ δοκίμασε μιά βαθεῖα ἀπογοήτευση. Πῆγε νὰ κοιμηθῇ μόνῃ της τὸν περίπατό της. Ἐνοιωθε τώρα ἓνα ἀπέραντο κενὸ νὰ τὴν τριγυρίζῃ. Μὰ τί εἶχε πάθει; Δὲν ἀναγνώριζε καὶ ἡ ἴδια τὸν ἑαυτὸ της.
«Μὰ τί τρελλὴ ποὺ εἶμαι, συλλογίζοταν. Αὐτὸς ὁ Φράνσιλ δὲν μοῦ εἶναι τίποτα!»
Κι' ὅμως σ' ὅλον τὸν περίπατό της, ἀνόμενα στὰ δέντρα, τὴν ψυχρὴ αὐτὴ μέρα τοῦ Ὀκτώβρη, σκεπτόταν ἀδιάκοπα αὐτὸν. Θυμόταν τὰ λόγια του, ποὺ εἶχε ἀκούσει σ' ὅλες τὶς μέρες, τώρα συνομιλῶντες τους.
«Θὰ ἦταν πολὺ ἀνόητο νὰ τὸν ἀγαπήσω», ἔλεγε με τὸ νοῦ της.
Περίμενε με ἀνυπομονησίαν τὴν ἀκόλουθη βδομάδ' ἐνῶ οἱ προγούμενες τῆς εἶχαν φανῇ τόσο σύντομη, τοῦτῃ της φαινόταν ατελείωτη. Ἀλλὰ καὶ πολὺ ὁ Φράνσιλ Γκρίν, ἀπασχολημένος ἀπὸ τὴ δουλειά του, τῆς ἔστειλε δυὸ λέξεις με τὸν παπα-Ρεντιλ, ὁ ὁποῖος ἐρχόταν συχνὰ στὸ νοσοκομεῖο νὰ ἔβλεπε τοὺς καθολικοὺς στρατιῶτες. Ἡ Φάνυ γνῶριζε τὸν παπὰ, συχνὰ μάλιστα τοῦ ζητοῦσε τὴ γνώμη του γιὰ κάποια πρᾶκτικὰ ζητήματα.
«Ὅταν ἡ Φάνυ διόβυσε τὸ γράμμα τοῦ Γκρίν, δὲν μπόρεσε νὰ κρύψῃ τὴν ἀπογοήτευσί της. Τώρα ντροπιάζαν γιὰ τὸν ἑαυτὸ της τὸν ἴδιον.
«Μὰ εἶμαι τρελλὴ λοιπόν;» συλλογίζοταν.
Ὁ παπὰς κατάλαβε τὴν ταραχὴ της, μὰ δὲν ἤξερε πὼς νὰ ἐξηγήσῃ τὸ πρᾶγμα. Βγήκων ὡς τόσο μαζί νὰ περπατήσουν. Ἐξαφνα, στὸ δρόμο, ὁ παπὰς εἶπε:
— Ὁ Φράνσιλ Γκρίν εἶναι σπουδαῖος ἄνθρωπος.
— Ναι, πολὺ τῆς δουλειᾶς, τοῦ καθήκοντος, ἀποκρίθηκε ἡ Φάνυ, δοκιμάζοντας κάποια ἀνακούφιση, γιατί μπορούσε νὰ μιλήσῃ με ἓναν φυσικὸν τρόπο, γιὰ τὸν ἄνθρωπο, ποὺ τῆς εἶχε φέρει ἀναστάτωση.
— Εἶναι ἓνας ἀπλὸς ἄνθρωπος. Τὶς πρώτες ἡμέρες τοῦ πολέμου τὸν ρώτησα τί θὰ προτιμοῦσε νὰ κάνῃ. Τὶ νομίζετε πὼς μοῦ ἀπάντησε: «Ὅλα μοῦ εἶναι ἀδιάφορα. Καὶ σταύλους ἂν μ' ἔβαζαν νὰ καθαρίσω τὸ ἴδιο θὰ μοῦ ἦταν».
— Τὸν γνωρίζετε ἀπὸ καιρὸ;
— Ὁχι, ἀπὸ τότε ποὺ συναντηθήκαμε στὴν Αὐστραλία.
— Ἐκεῖ μένατε σεῖς πάντοτε;
— Ὁχι, ἔχω ζήσει καὶ στὸ Λονδίνο.
— Ξερετε πολλοὺς καθολικοὺς ἐκεῖ;
— Εἶχα συναντήσῃ σὲ μιά φίλη μου καθολικὴ στὴ Γουέικ, κάποιους ρώσσους καθολικοὺς.
— Στὴ γυναίκα τοῦ Γουέικ, τὴν Ὑακίνθη, λέτε;
— Ναι.
— Τὴν γνωρίζετε πολὺν καιρὸ;
— Ὁχι, ναι, πολὺν. Τὴν καὶ μὲν τὴν εἶδα λί-

γον καιρὸ ἔπειτα ἀπὸ τὴν ἐγγείρησή της. Ἦταν τόσο ἡσυχῇ!

— Πέθανε ξαφνικὰ ἔ;

— Ναι... Φτωχὴ Μπάτσιλ... Πόσο θὰ ὑπόφερε!

Συγγνώμην ποὺ θὰ σὰς ρωτήσω κατὶ: Εἴπατε πὼς ἡ ἡσυχῇ. Τὸ ἤξερα πὼς θὰ πέθαινε ἀπὸ ἡ θέσης της ἦταν τόσο σοβαρὴ; Ἡ μήπως ἔκανε κουράγιο γιὰ τὸν ἄντρα της;

— Δὲν τὸ ἤξερε, γιατί ἡ Ὑακίνθη ἦταν αἰσθηματικὴ γυναίκα

— Ναι, ἀλλὰ δὲν φαινόταν.

— Καθόλου.

— Καὶ μιά ἄλλη ἐρώτηση: Ἡ πίστη στὴ θρησκεία της δὲν ἐπιδρούσε στὴ διαγωγή της, γυναι;

Ὁ παπὰς ἔκανε ἓνα μορφασμὸ καὶ ἀποκρίθηκε:

— Ἄν τὴν εἶχατε γνωρίσῃ δὲ θὰ μοῦ κάνατε αὐτὴν τὴν ἐρώτηση!

Τὴν ἴδια στιγμὴ ἡ Φάνυ θυμήθηκε τὸν Φράνσιλ Γκρίν καὶ σάπασε ἀπότομα, μὴν προσέχοντας σ' ὅτι, ἔλεγε ὁ παπὰς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ XXIII

Τὴ βράδι τῆς ἰδίας: ἡμέρας ἡ Φάνυ, προπαθούσα νὰ πείσῃ τὸν ἑαυτὸ της, ὅτι ἐκτὸς ἀπὸ ἓνα φιλικὸ ἐνδιαφέρον δὲν ἔιωθε τίποτε παρὰ ὅ ὡ γιὰ τὸν Φράνσιλ Γκρίν. Πρὶν κοιμηθῇ ἄνοιξε τὰ «Σονέτα» τοῦ Σαίξπηρ, ποὺ τῆς εἶχε δώσει ὁ Λέο Ντέτριξ καὶ τὰ μάτια τῆς πέρασαν στὸ συντο:

«Χάθηκες ἤλιε, τῶν εὐτυχισμένων ἡμερῶν, ποὺ πέρασαν πιά.

Ἡ ἀπουσία σου ἀπλώθηκε μέσα μου σὺν ἓνας χειμῶνας.

Παντοῦ Δεκέμβρης κρύα ἐρημία!
Καὶ στὰ μάτια μου νύχτα καὶ στὸ κορμὶ μου παγωνιά!»

— Αὐτὸ τὸ σονέτο, συλλογίστηκε ἡ Φάνυ ἐκφράζει ὅτι αἰσθανομαὶ αὐτὴ τὴ στιγμὴ. Ἄλ-

λοτε ἀγαποῦσα τὸ φθινόπωρο, ἀγαποῦσα τὸ πένσιμο τῶν φύλων, τὴν ἁρμονία τῆς φύσης, στὸ κίτρινο χεῶμα...

Μὰ τώρα... Τώρα ὁ χειμῶνας φθάνει πρό-

ωρος καὶ αὐτὸ με κάνει περισσότερο μελαγχολικὴ!

Πραγματικὰ αὐτὴν τὴν ἐποχὴν, ἔκανε κρύο πολὺ, ἔβρεχε συχνὰ καὶ ὁ καρὸς ἦταν πάντα

ὕγρὸς με πυκνὴ ὁμίχλη ποὺ σκεπάζε ἀποπνικτὰ τὴν ἀτμόσφαιρα.

«Τὰ Σονέτα τοῦ Σαίξπηρ, σκέφθηκε ἡ Φάνυ, πᾶν ἂν ὅλα εἶναι ἡ ἐκφραση τῆς φιλίας καὶ

δὲν τοῦ πάθους καὶ τοῦ ἔρωτα. Ὁ Φράνσιλ καὶ ἐγὼ εἴμαστε φίλοι ἀλλοῦστε... Αὐτὸ εἶν' ὅλο!

Δὲν ὑπάρχει τίποτε τὸ ὑποπτό στὶς σχέσεις μας»

Καὶ κοιμήθηκε μ' αὐτὴ τὴ σκέψη ἡσυχάτερη τώρα.

Τὴν ἄλλη μέρα στὸ τραπέζι, ἐνῶ τρώγανε κάποιος πρόφερε τὸ ὄνομα τοῦ Φράνσιλ Γκρίν.

— Ὁχι, εἶπε ἡ Μαργαρίτα Κλάιβ. Ἀκουσα σὴν μέρα τὸ πρωτὶ τὸ γιατρό Ἐλβετ νὰ λέη πὼς

τὸν στείλανε ὁριστικὰ πιά σ' ἓνα νοσοκομεῖο τοῦ Γκρίνβιτς, στὴν Ἀγγλία.

Ἡ Φάνυ νόμιζε πὼς ἡ καρδιά της σταματοῦσε καὶ ὅτι ἡ αἰδοῦσα ὅλη ἄλλαξε με μιάς ὀψῃ.

«Δὲν μπορεῖ νὰ εἶν' ἀλήθεια, συλλογίστηκε, Δὲν μπορεῖ νὰ φύγῃ χωρὶς νὰ μ' ἀποχαιρετήσῃ».

Καὶ νὰ τώρα κατάλαβε διὰ τὸν ἀγαποῦσε, καὶ δὲν ὑπῆρχε καμμιὰ ἀμφιβολία, ἀγαποῦσε αὐτὸν καὶ κανέναν ἄλλον στὸν κόσμον. Δοκίμασε καὶ ἐκείνη ἐκπλήξη μπροστὰ στὴ τέτοια ἀποκάλυψη... Κινέταν καὶ, οὔτε τὸν ἄντρα της, οὔτε τὰ παιδιὰ της, οὔτε τὴν μητέρα της.

«Ἄν ἔφυγε, συλλογίστηκε, χωρὶς νὰ μ' ἀποχαιρετήσῃ, δὲ θὰ παρηγορηθῶ ποτε... Θὰ πεθύνω»

Τὴν ἄλλη μέρα ὅμως εἶχε νέα του. Ναι, θάφευγε γιὰ τὴν Ἀγγλία, μὰ ὅχι τώρα ἀμέσως. Θάφευγε τὸ δεκέμβρη, πρὶν ἀπὸ τὰ Χριστούγεννα.

Ἡλπίζε λοιπὸν νὰ τὴν ξαναδῇ πρὶν φύγῃ. Καὶ πραγματικὰ ἦρθε, μὰ ἡ Φάνυ, δὲν μπόρεσε νὰ βγῇ, γιατί δὲν κατάφερε νὰ πάρῃ ἄδεια, ἐπειδὴ ἡ Μαργαρίτα Κλάιβ, ἀρρώστησε ξαφνικὰ ἀπὸ φοβερὴ νευραλγία καὶ ἡ Φάνυ ἔπρεπε σύμφωνα με τὸν κανονισμὸ νὰ τὴν ἀντικαταστήσῃ. Ἐτοῖς ἰδωθήκαν γιὰ λίγα λεπτά καὶ ἡ συνομιλία τους διεκόπη ἀκριβῶς τὴ

στιγμὴ ποὺ ἡ γυναίκα τοῦ Μίτσελ τοῦλεγε ὅτι θὰ πῆγαινε καὶ αὐτὴ τὰ Χριστούγεννα στὴν Ἀγγλία.

.....

Ἡ τύχη τᾶφερε ὥστε νὰ συναντηθοῦν πάλι στὸ ἴδιο βαπόρι, ποὺ τοὺς ἔφερε στὴν Ἀγγλία.

Καὶ ἡ Φάνυ ξαναβλέποντάς τον δοκίμασε μιά τρελλὴ χαρὰ νὰ πλημμυρίσῃ ὅλη τὴν ὑπορῆ της! Ἄν βῆκαν στὴ γέφυρα καὶ ἐκεῖ εἶπαν ἓνα σωρὸ πράγματα, ἐνῶ οἱ ὄρες περνοῦσαν τόσο, γρήγορα γι' αὐτοὺς!... Μίλησαν ὅπως πάντα, γιὰ τὸ Λέο Ντέτριξ καὶ γιὰ τὴν Νταλνὰ Ἀντεάν. Καὶ τότε γιὰ πρώτη φορὰ ἡ Φάνυ τοῦ

κάλεσε τὴν ἐρώτησιν:

— Τὴν ἀγαποῦσατε;

— Ναι, εἶπε ἡσυχὰ ἐκείνος. Τὴν ἀγάπησα τόσο, ὅσο κανένα πρᾶγμα στὸν κόσμον!

— Καὶ τὴν ἀγαπᾶτε ἀκόμη;

Ὁ Φράνσιλ δὲν εἶπε λέξη καὶ ἡ Φάνυ ἐξέλαβε τὴ σιωπὴν του γιὰ ἐπιδοκιμασίαν καὶ τότε

μίσησε γιὰ πρώτη φορὰ μ' ὅλες τὶς δυνάμεις τῆς τὴν Νταλνὰ Ἀντεάν. Κατέβηκε στὴν καμπίνα της, γιατί δὲ μπορούσε ν' ἀνδύξῃ ἄλλο καὶ

ἔξω πᾶν σὲ δάκρυα.

«Ὅταν ἀποχαιρετήθηκαν ἡ Φάνυ τοῦ εἶπε:

— Ὑποθέτω, πὼς δὲ θὰ ξανασυναντηθοῦμε πιά ποτέ.

— Γιατί ποτέ;

— Ὅλα ἐξαρτῶνται ἀπὸ τὸν Μίτσελ. Ἐλπίζει νὰ ἔλθῃ στὴν Ἀγγλία τώρα κοντά. Αὐτὸ μοῦ

γράφει σ' ἓνα τελευταῖο γράμμα του. Ἐπειτὰ δὲν ξέρω τί θὰ κάνῃ... Μὰ πρέπει νὰ σὰς πῶ πὼς... (σταμάτησε ἐδῶ ἡ Φάνυ γιατί ἐν-

νοιωθε ὅτι οἱ λέξεις ἐρχόνταν ὅπως μαζὶ σὺν σπέρμα της) μοῦ φέρετε μιά ἀλλαγὴ στὴ ζωὴ

μου, μιά μεγάλῃ ἀλλαγὴ... Δὲν ξέρω τί θὰ κάνω τώρα, ποὺ δὲ θὰ σὰς ἔχω κοντά μου

πιά... Μά ήθελα με κάθε τρόπο να το μάθετε... να μάθετε τι υπήρξε για μένα! Σας είμαι γι' αυτό ευγνώμων, ναί, και θα σάς είμαι σ' όλη μου τη ζωή.

— Τό ξέρω, είπε μόνο ο Φράνσιλ, χωρίς να σηκώσει τα μάτια του.

— 'Η Φάνυ λέγοντας τα λόγια αυτά είχε χλωμιάσει, μά ήταν τόσο γλυκεία, τόσο συμπαθητική μέσα στις χλωμάδες της!... Και τα μάτια της είχαν μιά τόσο μελαγχολική έκφραση...

— 'Ο Φράνσιλ την κοίταξε μιά στιγμή κι έπειτα κατέβασε πάλι τα μάτια. Τό βλέμμα του ήταν λυπημένο και σκεπτικό.

— «Τί να σκέπτεται άραγε; Είπε με τόν της Δέ θάχη ιδέα για τόν αίσθημά μου. Αυτός χωρίς άλλο θα σκέπτεται τώρα την Νταλνά. Άντεάν. Πόσο αλήθεια είναι πώς οι νεκροί ξαναγυρίζουν μέσα στους ζωντανούς και κυβερνάνε καμιά φορά την ύπαρξή τους!»

— Αυτό θα σάς φανή κουτό, συνέχισε ή Φάνυ με την ίδια ταραχή σάι χωρίς να τόν κοιτάξει. Μά έπρεπε να σάς τόν πώ... 'Η φίλιά μας... υπήρξε κάτι νέο, κάτι παράξενο και μοναδικό, ναί μοναδικό... Σιάθηκε κάτι πού δεν είχα γνωρίσει ως τώρα. Μου δημιούργησε μιά καινούργια ζωή. Πρώτα έμοιαζε με μιά νερό. Πίστευα πώς ή ζωή μου είχε τελειώσει και δεν μου έμεινε πια να ζω παρά μόνο για τούς άλλους.

— Είναι ακριβώς εκείνο πού αισθάνθηκα κι' εγώ! Είπε με την ίδια γαλήνη πάντα ή Φράνσιλ. 'Η Φάνυ έννοιωσε την καρδιά της να χτυπά πόν γρήγορα.

— Θέλετε να πηίε, ρώτησε σιγά τώρα και σοβαρά, πώς ή φίλιά μας σάς ήταν πολύτιμη;

— Δεν τόν ξέρετε;

— 'Η φωνή του ή αν υπόκοφη τώρα. 'Η καρδιά της Φάνυ χτυπούσε. Μιά άγρια έλπίδα πλημμύριζε με μιάς τη ψυχή της. μπροστά στην όποιαν υποχωρούσαν όλα τ' άλλα...

— 'Από τόν πρώτον περιπάτό μας δε σκέπτομαι παρά σάς, ίσως και πιδ πρώτα... (ή φωνή του Φράνσιλ έτρεμε, καθώς πρόφερε αυτές τις λέξεις). Σας αγαπούσα ναί. από καιρό, προτού σάς συναντήσω στο δυστύχημα εκείνο, στο ταξί... Σας αγαπούσα από πολύν καιρό πριν

— Και τώρα; ρώτησε σιγά ή Φάνυ;

— 'Ω Φάνυ... σάς αγαπώ τόσο. Και τα μάτια του Φράνσιλ γέμισαν από δάκρυα. Σας αγαπώ ναί...

Και χωρίς άλλη λέξη την έσυρε στην άγκαλιά του και τόν πρώτο φίλι τους ήταν άτελειωτο...

— 'Η Φάνυ λιποθυμούσε από αυτή τη στιγμή. 'Ολος ό κόσμος άλλαξε με μιάς όψη και ξαναγενιόταν... Πόσες ώρες πέρασαν δεν κατάλαβαν. 'Όταν ή Φάνυ πρόφερε τη λέξη «αύριο» νόμισε πώς ολόκληρη μουσική κυρβόταν κάτω απ' αυτή τη λέξη.

— Καληνύχτα αγαπημένη μου, είπεν ή Φράνσις, άποχαιρετώντας την.

Τήν άλλη μέρα ή Φράνσις ωδήγησε τη Φάνυ στο σταθμό κα έμειναν σύμφωνοι να ξασυναντηθούν την ερχόμενη εβδομάδα. Πόσο μακριά τούς φαινόταν αυτό...

— Πρέπει να μείνω στο σπίτι τα Χριστούγεννα, τού είπε ή Φάνυ. Δεν μπορώ να κάνω διαφορετικά.

— 'Όταν ή Φάνυ έφθασε στο Χόλεϋ, ή μητέρα της τρώμαζε να τη γνωρίσει τόν πολύ είχε αλλάξει ή όψη της.

— 'Ο πόλεμος σέ ώφέλησε λοιπόν, της είπε ή λαίδη Γουέστον.

— Τόν κλίμα, μαμά. Και χαμογέλασε πλημυρισμένη από εύτυχία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ XXIV

Μιά νέα ζωή άρχισε τώρα για τη Φάνυ. Κι' ήταν μιά ζωή πού μετείχε της γλυκειάς άγωνίας και της άπειρης εύτυχίας, γιατί άν κι έβλεπα σπάνια τόν Φράνσιλ, μόλιταύτα έπερνε κάθε μέρα νέα του. Κι' εκείνη πάλι κάθε φορά, πού μπορούσε, πεταγόταν ως τόν Λονδίνο και συναντόνταν κι' οι δυό στα πιδ μακρυσμένα μέρη. 'Ο Μίτσελ πάλι της έγραφε ότι θα έρχόταν σιά μέσα τού Γεννάριου.

Τήν τελευταία μέρα πού ή Φάνυ επρόκειτο να φύγη από τη Γαλλία για τόν Λονδίνο, συναντήθηκε με τόν Φράνσιλ, στο συνημμένο ρεστοράν, πού άνταμώνονταν πάντα. 'Η Φάνυ κατεχόταν από διαρκή άγωνία.

— Αισθάνομαι πώς ή εύτυχία μας πλησιάζει στο τέλος της, τού είπα, μά μ' ένα ύφος σά να μίν ήθελε κι' αυτή ή ίδια να τόν πιστεύσει.

— 'Οχι δά, Φάνυ, είναι τόν μόνο πράγμα πού δε θα γίνη ποτέ.

Τήν κοίταξε. 'Η έκφρασή της τώρα πρόδινε κάποια γαλήνη, κάποια άνακούφιση. Κι' ή Φράνσιλ εξακολουθούσε να την προσβλέπη σάν τόν πλοηγό πού άντικρίζει τα γαληνεμένα κυματάκια να χαϊδεύουν τόν καράβι.

— 'Αλλά, Φράνσις, πές μου τί θα γίνη, όταν ή Μίτσελ γυρίσει; Τί θα κάνω;

— 'Ας μη σκεπτιόμουν τόν μέλλον, από τώρα.

— Δεν μπορώ να μη τόν σκέπτομαι... Ξέρεις ότι μισώ τήν ύποκρισία. Ποτέ μου δεν ύποκρίθηκα στόν Μίτσελ... 'Ετσι είμαι φτιασμένη!

— 'Ο Φράνσις συμφώνησε μαζί της, μά σύγkαιρα συλλογίστηκε ότι ή Νταλνά Άντεάν ήταν ή αντίθεση της Φάνυ σ' αυτό τόν ζήτημα. 'Εκείνη μεταχειριζόταν τόν κάθε τί, μπορούσε να πη τόν μεγαλύτερο ψέμμα για να μίν προκάλεση λύπη σε κάποιον. Κι' ήταν γεμάτη τρυφερότητα, γεμάτη συμπάθεια... Τώρα όμως ή Φράνσις θαύμαζε περισσότερο τις ιδιότητες αυτές της Φάνυ, άν και τότε είχα θαυμάσει τις αντίθετες στην Νταλνά, χαρακτηριζοντάς τις ως άνώτερες.

— Δέ θα μπορούς να πής ψέμματα, ναί, τόν καταλαβαίνω. Είσαι πάνω απ' όλα αυτά. 'Αλλ' άς μη τα σκεπτόμεθα τώρα, Είν' άνώφελο να άντιμετωπίζωμε από τώρα καταστάσεις, πριν αυτές μās παρουσιασθούν.

— Νομίζετε; Και δέ θα πραγματοποιηθούν άραγε ποτέ;

— Δέ λέγω τόν έναντίον, αλλά δέν ξέρετε πώς θα παρουσιασθούν...

— Δεν τόν ξέρω;

— 'Οχι, άκόμη.

— Τέλος πάντων, ότι κι' άν γίνει, ότι κι' άν

μās επιφυλάσσει τόν πεπρωμένον, δέ θα λυπηθώ για τίποτα και δέ θα... διαστάσω να τόν βροντοφωνάξω σ' όλον τόν κόσμο κι' άκόμη και στόν Άνώτατο Κριτή. Κάθε στιγμή εύχαριστώ τόν Θεό, για τόν έρωτά μας... Τίποτα δέ θα μπορέσει να μās χωρίσει.

— Κ' εγώ σκέπτομαι, όπως σεις...

— 'Ετσι χωρίσθηκαν. Μά όκτώ ήμέρες άργότερα ή Φάνυ έλαβε ένα γράμμα από τόν Μίτσελ, στο όποιο της έγραφε ότι βρισκόταν στην Αγγλία κι' έπρεπε να φύγη άμεσα για τη Γαλλία. 'Η Φάνυ τότε απέφασε να τόν

πη όλη την αλήθεια, άν και στο βάθος της ψυχής της άναδινόταν κάποια τήψη: άραγε είχε τόν δικαίωμα να κάνη ένα τέτοιο πράγμα; Είχε τόν δικαίωμα να τόν κάνη δυστυχισμένον;

Μιά άλλη ζωή πάλι της άπαντούσε: «Ναί, πρέπει για τόν αγαπās τόσο και τόν σέβεσαι και δέν πρέπει να τόν άπατήσης. Τότε θα είσαι μιά ύποκρίτρια».

— 'Αλλ' ή πρώτη φωνή ξανάλεγε:

— «Περίμενε, περίμενε. Μη βιάζεσαι».

— 'Α, τώρα δέν ήξερε τί να κάνη, όταν θα έφθανε ή κρίσιμη στιγμή...

Βρισκόταν σε μιά φοβερή άγωνία, σε μιά κατάπλωση, για τή άοριστία αυτή την έκανε να ύποφέρει περισσότερο. 'Επρεπε να έγκαταλείψη άραγε τόν Μίτσελ; 'Επρεπε ν' άφησει τα παιδιά; Στη σκέψη τού παιδιού δάκρυα άνέβηκαν στα

μάτια της. Μά καταλάβαινε καλά, πώς πάνω απ' όλα αγαπούσε τόν Φράνσιλ. Είχε τόν μαγικό φίλτρο αυτής για κεινην...

— Γι' αυτό δέ θα μπορούσα ποτέ να τόν άποχωρισθώ.

— 'Ο Μίτσελ πού δ ν ήξερε τίποτε απ' όλ' αυτά ήταν εύτυχισμένος.

— 'Η Φάνυ πήρε τόν γραμματάκι του, πού της ώριζε πού θα συναντηθούν.

— 'Από την έκφρασή μου θα καταλάβη τι έγινε στην άπουσία του. Κι' εγώ πώς μπορώ να τόν τόν κρύψω;» συλλογίζονταν. 'Αλλά γρήγορα έσπευε να διαβεβαιώσει τόν έαυτό της: «Θά υποφέρω να κρυφθώ. Για μιά γυναίκα είναι εύκολο αυτό!»

Τήν παραμονή της ήμέρας πού επρόκειτο να ρθη ή Μίτσελ, πήγε στη Βουλώνη, όπως συνήθιζε άλλωστε κάθε πρωί. 'Εκεί διάβασε ένα μακροσκελές γράμμα, πού έλσβε από τόν Φράνσις κι' έπειτα πήγε να ψωνίσει σιγαρέτα και διάφορα άλλα μικροπράγματα για τούς τραυματίας.

— 'Όταν γύρισε στο νοσοκομείο, ή Μαργαρίτα Κλάιβ τις άνήγγειλε ότι είχε λάβει κάποιο τηλεγράφημα γι' αυτήν.

— 'Από ποιά να είναι, είπε ή Φάνυ. 'Από τη μητέρα ίσως. Μήπως τα παιδιά είναι άρρωστα;

— Άνοιξε βιαστικά τόν τηλεγράφημα. Τα μπλε γράμματα του πηδούσαν μπροστά στα μάτια της... Τόν τηλεγράφημα στέλμένο από τήν Άεροπορική Μοίρα στην όποιαν ύπηρετούσε ό άντρας της, της άνήγγειλε ν' έπλησιο ύψος ότι ό λοχαγός Τζόγης πηγαίνοντας σε μιά άναγνώριση δέν είχε γυρίσει.

— Είχε «εξαφανισθώ».

— Άμέσως έτρεξε στο δωμάτιό της, σάν άλαφιασμένη γιατί ήθελε ν' άποφυγή τή συμπάθεια της Μαργαρίτας.

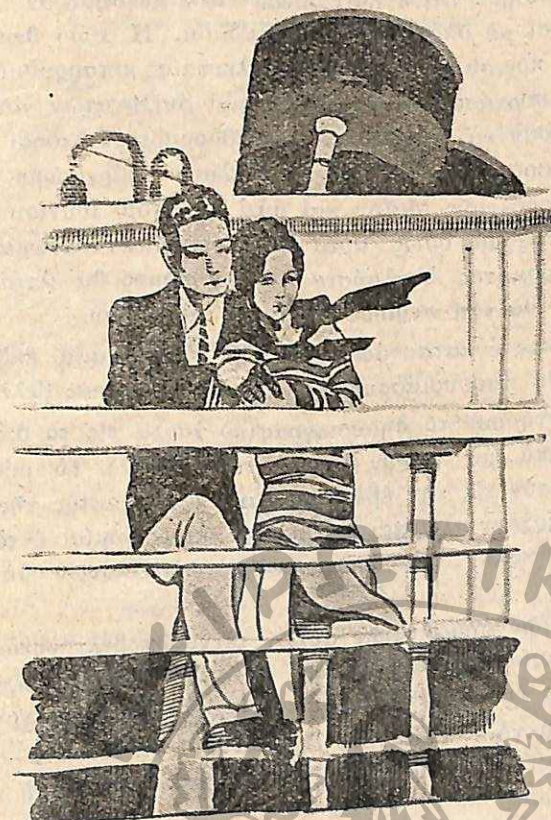
— 'Α, να λοιπόν τόν πεπρωμένο έστειλε τήν έκδίκησή του!

— 'Εμεινε λίγες στιγμές, σάν σε κατάσταση άγασθη-

— σίας. Δεν μπορούσε να σκεφθώ, ούτε να αισθανθώ πού βρισκόταν...

— «Θέρος!» μ' υμνούρισε και συλλογίστηκε άμέσως ότι οι Γερμανοί μεταχειρίζονταν με πολύ καλό τρόπο, τούς αιχμαλώτους άεροπόρους.

— (Επεται τόν τέλος)

Πρὸς τοὺς ἀναγνώστας καὶ συνδρομητάς μας.

Τὰ «Ἑλληνικά Γράμματα» ἀπὸ τὸν ἐρχόμενο Μάιο γίνονται ἐβδομαδιαία. Στοὺς ἀναγνώστας μας πρέπει νὰ δηλώσωμε ὅτι ἐξ' ἀρχῆς ἡ σκέψις μας ἦτο νὰ δώσωμε στὸν Ἑλληνα ἀναγνώστη μιὰ ἀρτία ἐβδομαδιαία ἔκδοσι. Ἡ ἐβδομαδιαία ὅμως ἐμφάνισι ἔχει ὡς ἀπαραίτητη προϋπόθεσι τὴν ὑπαρξί τεχνικῶν ἐγκαταστάσεων ποὺ ν' ἀνήκουν στὸ περιοδικὸ καὶ ν' ἀσφαλίζουν ἔτσι τὴν ἀπρόσκοπτη καὶ τακτικὴ ἐμφάνισι τοῦ φύλλου. Λόγοι ἀνεξάρτητοι τῆς θελήσεώς μας δὲν μᾶς ἐπέτρεπαν τὸν ἄμεσο καταρτισμὸ μηχανικῶν ἐγκαταστάσεων καὶ γι' αὐτὸ ἠρκέσθημεν νὰ ἐγκαινιάσωμε δεκαπενθήμερον ἔκδοσιν μὲ πρόγραμμα πάντοτε καὶ μὲ σκοπὸ τὴν ἐβδομαδιαία. Ἡ τόσο θερμὴ ὑποστήριξις τοῦ ἀναγνωστικοῦ κοινοῦ ἰδίως ἀπὸ τῆς τελευταίας μεταρρυθμίσεως καὶ ἔπειτα καὶ οἱ ἀδιάκοπες συστάσεις ἀναγνωστῶν καὶ συνεργατῶν γιὰ μιὰ συχνότερη ἐμφάνισι μᾶς ἔπεισαν νὰ προβοῦμε στὴν ἐβδομαδιαία ἔκδοσι τοῦ περιοδικοῦ. Λόγοι ἐπίσης καθαρῶς τεχνικοὶ μᾶς ἐπιβάλλουν ν' ἀρχίσωμε τὴν ἐβδομαδιαία ἔκδοσι ἀπὸ τοῦ προσεχοῦς Μαΐου καὶ οὐχὶ ἀπὸ τοῦ Ἰουνίου ὅποτε τελειώνει ὁ 4ος τόμος. Τὸ πρᾶγμα ὅμως αὐτὸ δὲ φέρει καμίαν ἀνωμαλίαν στοὺς ἀναγνώστας καὶ συνδρομητάς. Ἀπλούστατα ὁ 4ος τόμος θὰ κλείσῃ μὲ ὀλιγοτέρας σελίδας καὶ ὁ 5ος θὰ ἔχῃ περισσότερας τοῦ κανονικοῦ.

Μὲ τὰς τεχνικὰς ἐγκαταστάσεις καὶ τὴν ἐβδομαδιαία ἔκδοσι τὰ «Ἑλληνικά Γράμματα» θὰ παρουσιάσουν καὶ ἄλλας σημαντικὰς βελτιώσεις.

Θὰ ἀντικαταστήσουν τὸ δημοσιογραφικὸ χαρτὶ εἰς τὸ ὁποῖον ἐκδίδονται ὅλα τὰ τὰ περιοδικὰ μὲ βαρὺν χάρτην πολυτελείας. Τὸ μέτρον αὐτὸ εἶναι ἀπαραίτητον καθόσον εἰς τὴν ἐβδομαδιαίαν ἔκδοσιν ἐκτὸς τῆς τριχρωμίας τοῦ ἐξωφύλλου θὰ ὑπάρχουν πλείους τριχρωμίαι τετραχρωμίαι ἐντὸς τοῦ κειμένου, ἐπίσης χάριν τῆς καλλυτέρας ἐμφανίσεως τῶν εἰκόνων θὰ μεγαλώσουν τὸ σχῆμα των.

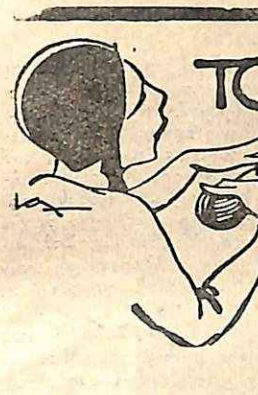
Ἐκτὸς ὅλων τῶν σημαντικῶν αὐτῶν τεχνικῶν βελτιώσεων θὰ παρουσιάσουν νέας συνεργασίας καὶ σημαντικὸν πλουτισμὸν στὴν ὕλη τους ἡ ὁποία θὰ εἶναι ἀπολύτως ἐκλεκτὴ καὶ προσιτὴ εἰς κάθε μορφωμένον ἀναγνώστην.

Μὲ λίγα λόγια τὰ «Ἑλληνικά Γράμματα» θὰ εἶναι ὁ σύντροφος καὶ ὁ συνεργάτης παντὸς μορφωμένου Ἑλλήνος καὶ ἡ ἀληθινὴ χαρὰ μέσα στὴν Ἑλληνικὴ οἰκογένεια.

Ἡ τιμὴ τοῦ τεύχους θὰ εἶναι ὡς καὶ πρὶν..... Δραχ. 5
Ἡ δὲ ἐτησίᾳ συνδρομὴ..... » 200
Ἡ ἐξάμηνος καὶ τρίμηνος ἀναλόγως..... »

Ἡ συνδρομὴ ὅπως θ' ἀντιληφθοῦν οἱ συνδρομηταὶ μας ἀντὶ νὰ αὐξηθῇ ἡλαττώθῃ διότι ἐνῶ θὰ λάβουν ἀντὶ 24 φύλλων τὸ ἔτος 52 φύλλα θὰ πληρώνουν 200 δραχμὰς μόνον ἐνῶ ἂν τὸ ἡγόραζαν κατὰ τεῦχος θὰ ἐπλήρωναν $52 \times 5 = 260$.

Ὅσοι ἐκ τῶν συνδρομητῶν ἐπλήρωσαν δραχ. 100 θὰ πρέπει μετὰ τὴ λήψι 24 τευχῶν ν' ἀποστείλουν ἄλλες 100 δρ. ἂν θέλουν νὰ ἐξακολουθήσῃ ἡ ἀποστολὴ τοῦ φύλλου.

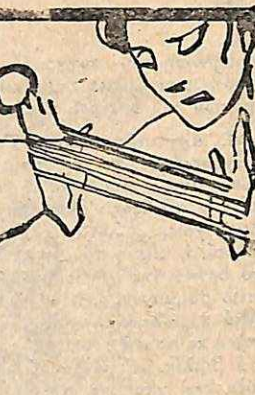
ΤΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ

“ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ,”
ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΤΕΧΝΗΣ - ΜΕΛΕΤΗΣ ΚΑΙ ΕΛΕΓΧΟΥ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΑΙ: { Κ. ΜΠΑΣΤΙΔΗΣ
 Β. ΜΑΛΑΤΑΚΗΣ

ΟΡΟΙ ΕΓΓΡΑΦΗΣ

ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΤΗΣΙΑ ΔΡΧ. 100
ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΔΡΧ. 60
ΔΙΕΦΗΜΙΣΕΙΣ Ο ΣΤΙΧΟΣ ΔΡΧ. 7

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΕΧΝΕΣ

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ

Α. Κυριαζή: Τὰ Ρομειώτικα. Ὁ κ. Κυριαζῆς εἶναι πειρὸς ἑνὸς δόκιμος ποιητῆς, καὶ ὅπως φαίνεται ἀπὸ τὴν καινούργια του συλλογὴ, ἕνας ἀπὸ τοὺς καλὺτερος ἀνάμεσα στοὺς νέους. Τὰ ποιήματά του ὅλα, καὶ τὰ περὶ ἄνθρα, κάτι ἔχουν νὰ πουν, ποτὲ δὲν εἶναι κατασκευάσματα. Μέσα σ' αὐτὰ ὁ ἀναγνώστης δὲν θαῶρη μονάχα πλῆθος ὥραιους, κλασσικοὺς πολλὰς φορὲς στίχους, μὰ καὶ ποιήματα ἄρτια, μὲ μεστό στίχο, καθαρὴ καὶ πειθαρχημένη γλῶσσα καὶ λεπτὴ αἰσθησις, ποὺ ὅπως καὶ ἂν χρωματίζεται κάθε φορά, μένει πάντα μέσα στὸ μέτρο, αὐτὸ τὸ κατ' ἐξοχὴν γνώρισμα τῆς ἐλληνικῆς ψυχῆς. Τίποτα βαρὺ, παρατραβηγμένο, ἀλγεῖν.

Ὁ ποιητὴς τραβᾷ ἀπάνω στὴν παράδοσι τοῦ ντόπιου δημοτικοῦ τραγουδιοῦ, μὰ δὲν σκλαβώνει, ὅπως ἄλλοι, μέσα στὴ στενὴ καὶ ἐπιφανειακὴ μίμησις τῆς ἀπλῆς λαϊκῆς ψυχῆς καὶ τῶν φραστικῶν σχημάτων μὲ τὰ ὁποῖα ἐκφράζεται αὐτή. Ὁ κ. Κ. δημιουργεῖ, ἀπὸ τὰ ποιήματά του βγαίνει μιὰ προσηλυτικὴ, ἡ ὁποία ἀδίαστα, χωρὶς ἐπιτήδευσιν, συντονίζει τὴν προσπάθειά της μὲ τὴ ψυχὴ τῆς ῥάσας του. Ὁ ἴδιος λέγει γιὰ τὸ τραγοῦδι πῶς εἶναι.

Κλήρα ἀκριβὴ καὶ μοῖρα μου
καὶ ἀπαντοχὴ μου μόνη.
Σὰ νεκροῦ καίποτε,
μὰ πάντα σὰν ἀηδόνι.

Ἄν ἤθελα νὰ σημειώσω τοὺς στίχους ποὺ ἔχει ρίξουν, ἔπρεπε νὰ ἀντιγράψω τὸ μεγαλύτερον μέρος τοῦ βιβλίου. Δὲ μποροῦ ὅμως νὰ μὴ βάλω ἐδῶ κατὰ ποια δείγματα, μέσα ἀπὸ τὴν ἐξαιρετικὴν αὐτὴ συλλογὴ, ὅπως λ. χ. τὰ ποιήματα τῶν σελ. 5, 7, 15, 23, κλπ. γιὰ νὰ μὴν πᾶμε παραπέρα. Νὰ καὶ μερικοὶ στίχοι:

Κι' ὁ Ἄη Γιώργης, πρῶτος καὶ ὁμορφος,
τραβάει τὰ χαλινάρια,
νὰ ξεπερῇ τὸ ἄλγος,
μὲ τὰλλα παλιάρια.

Κι' ἀπὸ λογάκια τίποτες,
Μὰ ὅποιος νογᾷ, διαβάει,
Φτάνει ἡ καρδιά, ποὺ ὁρμήνεψε
τὰ λόγια αὐτὸς τὰ βάζει...

Τὸν Ἄη Λιά ἀνηρόριζε
πραγματεῖς νὰ διαλέξει.
Κι' ἂν βρεῖ καυγᾶ, νὰ σκοτωθεῖ.
Κι' ἂν βρεῖ καρδιά, νὰ μπλέξει.

Γ. Ἀθάνη, Ἐξομὸς. (ποιήματα). Κάποια ἀναλογία ὑπάρχει ἀνάμεσα στὸν ποιητὴ τῆς παραπάνω συλλογῆς καὶ τοῦ κ. Ἀθάνη. Ἡ ἴδια νοσταλγία τοῦ χωριοῦ, τοῦ σπιτιοῦ, ὁ ἴδιος τόνος σὲ πολλὰ ἀπὸ τὰ ποιήματα. Ἐδῶ ὅμως ὁ ρυθμὸς ἔχει μᾶλλον χάρη παρὰ στερεότητα, ἡ γλῶσσα εἶναι περὶ τεχνικὴν, ἀντίθετα πρὸς τὰ «Ρομειώτικα» ποὺ ἔχουνε διωρικὴ αὐστηρότητα. Ὁ κ. Ἀθάνης εἶναι περὶ πολὺτροπος, περὶ ποικίλος, μὰ καὶ περὶ ἀδύνατος. Ἀπλώνει καὶ γιὰ τὸ ἀπὸνέει πότε σιμῶναι πρὸς τὴν παράδοσι, πότε ἀπομακρύνεται ἀπ' αὐτή. Τὸ χαρακτηριστικὸν εἶναι ὅτι τὰ ποιήματα ποὺ εἶναι γραμμένα μέσα στὸ πνεῦμα τῆς λαϊκῆς μουσικῆς εἶναι καὶ τὰ ἀρτιότερα. Τὰ τραγοῦδια ποὺ ἐνεπνεύσθηκε ὁ ποιητὴς ἀπὸ τὸν Μικρασιατικὸν πόλεμον δὲν συγκινοῦν. Πάντως, καὶ ἡ συλλογὴ αὕτη περιέχει πολλὰ καλὰ κομμάτια καὶ στίχους ἀξιολογούς, ὅπως λ.χ.

Πές μου, καλὲ μου φίλε, πές μου ἀκόμα
Κι' ἄλλα τραγοῦδ' ἀπλὰ σὰν τὴ ζωὴ μας,
Ποῦ τόσο ἀγαποῦμε, ὥστε ἡ ψυχὴ μας
θέλει, ὅχι ἀθέρας, —τοῦ χωριοῦ νὰ γίνῃ χώρα!

Ἐνὰ ἀπὸ τὰ περὶ ἄρτια τραγοῦδια εἶναι τὸ «Παράπονο τῆς χωριατοπούλας».

Δύσση Μαργαρίτη: Ἀραβουργήματα. Γλῶσσα καὶ στίχος ἀπειθαρχητα. Ἐν τούτοις ὑπάρχουν μέσα σ' αὐτὴ τὴν ποιητικὴν συλλογὴ στίχοι καλοὶ. Ὁ ποιητὴς ἐμπνέεται ἀπὸ τὴ γοητεία τῆς θερμῆς καὶ μουσικοπάθους ζωῆς τῶν μουσουλμάνων, καὶ αὐτὴ ἡ δόξα πνοὴ πνέει στὸ πρῶτον μέρος τοῦ βιβλίου του. Οἱ τίτλοι τῶν τραγουδιῶν του εἶναι «Σουλτανικὴ ὀπτασία», «Σεβέρμ», Κομμάτια ἀπὸ τὸ παραμῦθι τοῦ Ἰράν». Στὸ δεύτερον μέρος κινεῖται παρὰ τῶν δυτικῶν θρύλων, Ὀφελία, Τζοκόντα, μορφὲς τῶν δυτικῶν θρύλων, Ὀφελία, Τζοκόντα, Λουκρητία Βοργία, μὰ ἀπ' ἀνάμεσόν τους ξεπετιοῦνται καὶ κάποιες ζωῆς τῆς Ἀνατολῆς, τόσο προσφιλεῖς στὸν ποιητὴ. Στὸ τρίτον μέρος φανερώονται ἡ Ζηνοβία, ἡ βασίλισσα τῆς Παλμύρας, Κλεοπάτρα ἡ Σελήνη, ἡ Τόμωρη καὶ ὁ Σαρδανάπαλος. Αὐτὴ ἡ

ΔΕΛΤΙΑ ΟΡΟΛΟΙΑ

Κ. Προσπύς, Ν. Ἀθανασίου, Ἰ. Σκαρίμπα, Ἰ. Παπασωτηρίου, τὰ διηγήματά σας γιὰ τὸ διαγωνισμὸν ἐλήφθησαν. — **Α. Τρ.** Εὐχαριστοῦμε γιὰ τὰ καλὰ λόγια σας ποὺ μᾶς νοιῶνουν. Τὸ διηγημὰ σας ὅταν διαβασθεῖ, θὰ κριθῇ μὲ δύο λόγια σ' αὐτὴ τὴ στήλη. — **Πάλην Κόνταν,** τὸ ποιήμα σας μετρίω· ὁ στίχος σας, ἀκριτο παιγνίδι λέξεων: «Μιά σαρκική ὁδὸν—στῆς ἡδονῆς τῇ δίνῃ», «ἀπ' τὸ γλυκὸ ποτήρι!...—τῆς σάρκας τὸ τσαντήρι» κλπ. Πετᾶτε πέρα ὅλα αὐτὰ τὰ εὐκόλα σχήματα λόγου. Ἄν θέλετε νὰ πῆτε κάτι, πέστε το ἀπλᾶ, εὐκρινᾶ, καὶ χωρὶς ξευπνάδες. — **Α. Μακροχωρίτην,** τὸ ποιήμα σας ἔχει ἀκόμη ἐλλείψεις. Μὴ διάζεσθε νὰ τὸ δῆτε τυπωμένο· μὰ τὴν ἀλήθεια, σ' αὐτὸ μὴ δίνετε καὶ τόση σημασία. Αὐτὸς ὁ στίχος λ. γ. εἶναι κακός: «Καὶ λιγὰνι τρέμοντας βουβὰ ν' ἀπαλογύρης». — **Γιάννην Φλάσιον,** τὸ κομμάτι ποὺ μᾶς στείλατε καλὸ, μὰ ἴσως ἡ θέσι τοῦ εἶναι μᾶλλον στὴν ἐφημερίδα παρὰ στὸ περιοδικό. — **Τάκην Μαυροκέφαλον,** Προσπαθήσατε νὰ περιορίσετε τοὺς ἐνθουσιασμοὺς σας, χωρὶς θέβαινα νὰ ἐνοοῦμε ὅτι πρέπει καὶ νὰ τοὺς ἀποβάλετε: νὰ κυριαρχήσετε ἀπάνω τους. Στὰ ποιήματά σας διακρίνεται πάντα κάποια ἡθική, κάποια πνευματικότητα, ποὺ εἶναι τόσο σπάνια στὴν ἐποχὴ μας, ἰδίᾳ στοὺς νέους, ποὺ πέρνουνε τὰ πράγματα πολὺ ἐγωϊστικά. Ἡ φόρμα σας ὅμως εἶναι πίσω, θέλει δουλειά. Μὴν διαζόσατε νὰ παράξετε: ἡ τελείωση γίνεται πρῶτα μέσα μας, κ' ἡ μορφή τότε πέρνει κ' αὐτὴ τελειότητα σὰν μονάχη της. — **Ι. Ρουμπίνην,** τὰ ποιήματά σας δείχνουν καλὴ φλέβα. Τὰ κρατάμε, κ' ἴσως δημοσιεύσουμε κάτι ἀργότερα. — **Α. Αἰάντα,** τὸ δικό σας μετρίωτατο. — **Ι. Κουάντον,** τὸ ποιήμα σας ἀρκετὰ καλὸ, μὰ κάπως ἄδειο καὶ περιττολόγο. Ὁ τελευταῖος στίχος εἶναι ὁ καλύτερος: «Ἀχ ναί! μὰ πῶς;—Βάλε κρασί!» — **Κ. Δημητρούλην,** Εὐχαριστοῦμε. Τὸ τεῦχος ποὺ ζητάτε ἀποστέλλεται. — **Φ. Γεωργίου καὶ Δ. Χλόην,** διηγήματά σας πρὸς συμμετοχὴν εἰς διαγωνισμὸν ἐλήφθησαν. Ἐν περιπτώσει βραβεύσεως τοῦ ἔργου τοῦ κ. Δ. Χλόη, θὰ συμμορφωθῶμε τὴν εὐγενικία τοῦ ἐπιθυμῶμε. — **Στ. Κούρτην,** τὸ διηγημὰ σας θὰ διαβασθῇ καὶ θὰ δῆτε τὴ γνώμη μας σ' αὐτὴ τὴ στήλη. — **Ιερασιέλλα, Κάϊρον,** διηγημὰ σας διαγωνισμοῦ ἐλήφθη. **Ν. Διώκην,** διηγημὰ σας διαγωνισμοῦ ἐλήφθη. **Ἀρτεμ. Χαριτάκη,** διηγημὰ σας διαγωνισμοῦ ἐλήφθη. **Φ. Τζιφραν,** τὰ ποιήματά σας μπορεῖ νὰ μὴν εἶναι κακά, δὲν λένε ὅμως τίποτα παραπάνω ἀπὸ τὰ συνειδημένα. — **Σταῦρον Κούρτην,** τὸ διηγημὰ σας ἔχει ἀρετές. — **Γιάννην Ζαννέτον,** Φχαριστοῦγε γιὰ τὴν καλὴ γνώμη ποὺ ἔχετε γιὰ τὸ περιοδικό μας. Τὰ τεύχη δὲν εἶναι δεμένα. Ὑπάρχει ὅμως ὁ Γ'. τόμος καὶ στοιχίζει δρ. 100. — **Α. Τρικυαῖον,** Μολονότι τὸ διηγημὰ σας εἶναι καλογραμμένο, τὸ ἐνδιαφέρον ποὺ κινεῖ θάτανε πολὺ μικρότερο, ἂν εἴπαμεν ὅσα ἀφοροῦν τὴν πόρτα. «Ὅτι γράφετε ἀπ' ἀφορμὴ τῆς πόρτας στὴν ἀρχή, εἶναι τὸ καλύτερο μέρος τοῦ διηγήματος, μὰ κατόπι τὸ παρατραβάτε αὐτὸ τὸ μοτίβο. Ἄν τὸ σταματοῦσατε ἔως ἐκεῖ, σὰν κάτι πάρεργο, τὸ σύνολο θὰ κέρδιζε. Ἐσεῖς ὅμως προσπαθεῖτε νὰ χρωματίσετε ὅλο τὸ διήγημα μὲ τὴν παρουσία τῆς μοιραίας πόρτας, ἀφοῦ αὐτὴ θάζεστε καὶ στόν τίτλο. Αὐτὸ ἴσως ἀφελεται στὴ μίμησιν ἀνάλογων τίτλων

σὲ διηγήματα εὐρωπαϊκῶν, ὅπως «ὁ ἄνθρωπος ποὺ σκότωσε», «ἡ γυναῖκα ποὺ ἀγάπησε» κλπ. Ὅπως-δήποτε θὰ τὸ κρατήσουμε κ' ἴσως δημοσιεύθῃ διορθωμένο. — **Σκαρίμπα,** Νέο διηγημὰ σας ἐλήφθη, ἀλλὰ ἀπαράδεκτα διὰ διαγωνισμὸν πλέον τοῦ ἐνός. Θὰ διαβασθῇ καὶ ἂν κριθῇ δημοσιεύσιμο, θὰ τυπωθῇ. — **Ιδιότροπον,** διηγημὰ σας διαγωνισμοῦ ἐλήφθη. — **Σύλβαν,** «Τοῦ κάκου» εἶναι χαριτωμένο τραγουδάκι. Τὸ ἄλλο ρωμαντικὸ καὶ κάπως ἀνοήσιο. — **Γ. Π.** Καὶ τὸ δικό σας, μολονότι στρωτὸς ὁ στίχος, περιεχόμενο δὲν ἔχει σπουδαῖο. Μεταχειρίζεσθε καὶ φράσεις ἀποτυχημένες: «καὶ βαλτονέρια σημερνὰ νὰ πνίγουν τὸ βιολεῖ». — **Προσπύς,** διηγημὰ σας διαγωνισμοῦ ἐλήφθη. Τὸ ποιήμα σας ὀχι καλὸ, ἀσυνάρτητο καὶ στὴν οὐσία καὶ στὴν ἐκφράση. Γιατὶ ἔτσι, λόγια στὸν ἄέρα. Πεινότερος ἐλεγχος. — **Κώσταν Σεργαῖον,** διηγημὰ σας διαγωνισμοῦ ἐλήφθη. — **Β. Σέρεσλην, Πέτρον Μυτιλήνην,** Ἀντίτιμον «Ταξιδιωτῶν» ἐλήφθη. Βιβλίον ἀπεστάλη. — **Ι. Ἀθανασόπουλον, Καλλονήν, Σ. Ψαροῶν,** Καρδάμυλα. Συνδρομὴ σας ἐλήφθη, εὐχαριστοῦμε. — **Ε. Βαμβουρέλλην, Πλωμάρι,** Συνδρομὴ ἐλήφθη, τεύχος ἐστάλη. — **Δ. Πανουργιάν, Δειβαδιά,** Συνδρομὴ ἐλήφθη, ἀφελίτε ἀκόμη ἐτησίαν. Καθυστερηθέντα τεύχη ἐστάλησαν. Τὸ ζήτημα τῆς ἀντιπροσωπείας θὰ κανονισθῇ ἀργότερον. — **Ν. Σταυρόπουλον, Λαγκάδια,** Βιβλίον ἀπεστάλη. Προκειμένου περὶ ἀριθμοῦ τινος μαθητῶν, ὁ συγγραφεὺς διατεθειμένος νὰ προσφέρῃ τὰ ἀντίτυπα μὲ τιμὴν ἐλαττωμένην. — **Σιέλλιον Ἀγιοστακήν,** Τὰ περισσώτερα ποιήματά σας εἶναι καλὰ, εὐκρινῇ καὶ ἀνεπιτήδευτα. Τὰ καλύτερα εἶναι ἐκεῖνα ποὺ τὰ δουλεύετε μὲ τὸν τρόπο ποὺ αἰσθάνεται ὁ λαός. Ἡ «Προσπάθεια» λαμπρὸ, τὸ καλύτερο ἀπ' ὅλα. Ἐπίσης καλὸ εἶναι «ἡ Καρδιά ποὺ κλαίει». «Τὸ μπαρμπεροτράγουδο» ἔτσι κ' ἔτσι, ὀχι γιατί εἶναι τάχα ἐλαφρὸ, μὰ γιατί εἶναι κάπως ἄτεχνο καὶ βιασμένο. Καλὰ εἶναι «ὁ Θρόνος τῆς χαρᾶς», «τὸ Γιατροσόφι», καὶ «Στὴν καρδιά μου», τραγουδάκια αἰσθηματικά χωρὶς πολλὴ πρωτοτυπία, μὰ τοῦλάχιστον ζυγιασμένα καὶ καλοδουλεμένα, πρᾶγμα σπουδαῖο. — **Α. Κυριακίδην,** Ἀπὸ τὰ δύο τραγουδία σας τὸ «Εὐτυχισμένο» ἀσυγκρίτως καλύτερο ἀπὸ τὸ ἄλλο, κ' αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ πρωτότυπο. Ἐχει στίχους πολὺ καλοὺς, ὅπως οἱ δύο πρώτοι: «Στὴ βέργα ποῦχ' ἡ γλάστρα της τυλίχτηκε γιρλάντα—λὲς κ' εἶναι χέρια ἑραστῇ σ' ἐκείνη π' ἀγαπάει», καθὼς κ' οἱ τελευταῖοι. Ἄν ὅλοι οἱ στίχοι εἴτανε τέτοιοι, τὸ ποιήμα σας θὰ ξεχώριζε. Μὰ καὶ ὅπως εἶναι, πιθανόν νὰ τὸ δημοσιεύσουμε. — **Κ. Σαμίον,** Στείλτε τὰ ποιήματα ποὺ λέτε, μὰ χωρὶς νὰ προσεφλησέτε ὅτι θὰ δημοσιευθῶν.

Τὸ ἐξώφυλλο

Ἡ εἰκόνα τοῦ ἐξωφύλλου μας παριστάνει τὴν Ἰουδίθ μὲ τὸ κεφάλι τοῦ Ὁλοφέρνη, καὶ εἶναι ἔργο τοῦ ζωγράφου Allori, ἐνὸς ἀπὸ τοὺς σπουδαιότερους ζωγράφους τῆς Ἰταλίας. Μὲ τὸ ἔργον αὐτὸ ἐγκαινιάζουμε σειρὰν διαλεχτῶν ἐξωφύλλων τὰ ὅποια θὰ ἀναπαριστοῦν κάθε φορὰ καὶ ἓνα ἀπὸ τὰ καλύτερα κομμάτια τῆς παγκόσμιας ζωγραφικῆς ποὺ πληροῦν καὶ τοὺς δύο παραπάνω ὅρους.

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΙΔΡΥΘΕΙΣΑ ΤΩ 1841

Κεφάλαια Μετοχικὰ καὶ Ἀποθεματικὰ Δρ. 1.193.393.789.21

Καταθέσεις (τῇ 31ῃ Δεκεμβρίου 1928) „ 5.700.000.000.—

ΚΕΝΤΡΙΚΟΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

83 ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ΚΑΘ' ΟΛΗΝ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

ΠΡΑΚΤΟΡΕΙΟΝ ΕΝ ΝΕΑ ΥΟΡΚΗ, 7 WALL STREET

ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΤΑΙ ΕΙΣ ΟΛΑΣ ΤΑΣ ΧΩΡΑΣ ΤΟΥ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ

Ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος ἐκτελεῖ πάσης φύσεως τραπεζικὰς ἐργασίας εἰς τὸ ἐσωτερικὸν καὶ τὸ ἐξωτερικὸν ὑπὸ ἐξαιρετικῶς συμφέροντας ὁρους.

Δέχεται δὲ καταθέσεις (εἰς πρώτην ζήτησιν, ἐπὶ προθεσμία καὶ ταμειυτηρίου εἰς δραχμὰς καὶ ξένα νομίσματα μὲ λίαν εὐνοϊκὰ ἐπιτόκια.

ΤΡΑΠΕΖΑ
ΚΟΣΜΑΔΟΠΟΥΛΟΥ

ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΤΑΙΡΙΑ

ΚΕΦΑΛ. ΚΑΤΑΒΕΒΑΗΜΕΝΟΝ ΔΡ. 25.500.000

ΑΠΟΘΕΜΑΤΙΚΟΝ ΔΡ. 830.228

ΕΔΡΑ ΕΝ ΒΟΛΩ

ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

FILIALES

Τράπεζα Λαρίσης — Λάρισα

Τράπεζα Τρικάλων — Τρίκαλα

ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΤΑΙ

Εἰς ὅλας τὰς πόλεις τῆς Ἑλλάδος καὶ τὰς κυριώτερας τοῦ ἐξωτερικοῦ

Ταμειυτήριον μέχρι 100.000 δραχμῶν

μὲ 7 1/2%. — Ἐκτελεῖ πάσης φύσεως

Τραπεζικὰς ἐργασίας

ΑΓΟΡΑΖΩ γραμματόσημα οἰαδήποτε ἀξίας εἰς τὰς πλέον συμφερούσας τιμὰς, ἀσφράγιστα καὶ σφραγισμένα. ΠΡΟΤΙΜΩ ΤΟΝ ΑΝΩ ΤΥΧΟΝ γραμματόσημον. Δίδω δάνεια ἐπὶ γραμματοσήμων (συλλογῶν, στοκ, κλπ.). Ἐνδιαφέρομαι διὰ παλαιὰς ἐπιστολάς μὲ γραμματόσημα.

ΔΗΜ. Α. ΣΠΑΝΟΣ

Πλατεία Κλαθμῶνος

Ὁδὸς Γερμανοῦ Παλαιῶν Πατρῶν.

ΦΩΤΟΤΣΙΓΚΟΓΡΑΦΕΙΟΝ ΖΩΓΡΑΦΙΔΟΥ

ΟΔΟΣ ΧΡΥΣΟΣΠΗΛΙΩΤΙΣΣΗΣ 3

(ΜΕΓΑΡΟΝ ΠΟΛΥΖΩΗ) ΤΗΛ. 11-26 ΝΕΟΝ

Πλουτισθὲν διὰ τῶν τελειω-
τέρων μηχανημάτων καὶ δια-
θέτων ὅλα τὰ μέσα ἀναλαμ-
βάνει κάθε ἐργασίαν, μὲ τα-
χύτητα καὶ καλλιτεχνίαν ἀπα-
ράμιλλον.

ΤΙΜΑΙ

ΣΥΓΚΑΤΑΒΑΤΙΚΑΙ

“ΒΟΤΡΥΣ,, ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΟΙΝΩΝ ΚΑΙ ΟΙΝΟΠΝΕΥΜΑΤΩΝ ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑ

Κεφάλ. Μετοχικὸν καὶ Ἀποθεματικὸν
Δρ. 90.000.000 τὴν 31 Δεκεμβρίου 1927

ΚΕΝΤΡΙΚΟΝ ΠΡΑΤΗΡΙΟΝ :
ΟΔΟΣ ΑΘΗΝΑΣ ΑΡ. 27α

ΟΙΝΟΙ ΧΥΜΑ: Λευκοί, ἐρυθροί,
γλυκεῖς, μοςχάτοι
ΟΙΝΟΙ ΕΙΣ ΦΙΑΛΑΣ: Ἐπιτραπέζιοι
ἐπιδόρπιοι, ὀρεκτικοί, τονωτικοί,
ΒΕΡΜΟΥΤ: Ἐκ παλαιοῦ μοςχάτου
Οἴνου

ΜΑΥΡΟΔΑΦΝΗ: Ἀπαράμιλλος
ΠΑΛΑΙΟΝ ΑΠΟΣΤΑΓΜΑ ΟΙΝΟΥ “ΒΟΤΡΥΣ,
ΚΟΝΙΑΚ ΒΟΤΡΥΣ

Ἐφάμιλλον τῶν καλλιτέρων Γαλλικῶν Κονιάκ
Πωλοῦνται εἰς ὅλα τὰ κέντρα καταναλώσεως

ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΩΔΕΙΟΝ

ΕΔΡΑ: ΑΘΗΝΑΙ, ΦΕΙΔΙΟΥ 3
ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΑΤΑΒΕΒΛΗΜΕΝΟΝ ΔΡΑΧ. 2.700.000

Μέτοχοι: Καλλιτέχναι Φιλότεχνοι — ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος

ΤΜΗΜΑ ΩΔΕΙΩΝ

ΚΕΝΤΡΙΚΟΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΟΔΟΣ ΦΕΙΔΙΟΥ 3

Διδάσκονται ἅπαντα τὰ ὄργανα καὶ μαθήματα
Μονωδία, Δραματικὴ, Ἀπαγγελία, Ἱστορία Μου-
σικῆς, Prima Vista, Ρυθμικὴ σύστημα Dalcroze.
Εἰς τὰ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ ΑΘΗΝΩΝ

ΜΗΝΑ ΑΗΔΟΝΟΠΟΥΛΟΥ & Σίας Α. Ἀλεξάνδρας 15
ΔΗΜ. ΧΑΤΖΗΜΕΛΛΙΝΟΥ—Ἀχαρνῶν Σουρμελῆ
ΓΕΡ. ΣΤΑΒΡΩΝ—Κεραμεῖον—Ἐλευσινίων
ΛΕΟΝΤΕΙΟΝ ΛΥΚΕΙΟΝ—Τέρμα Πατησίων
ΡΑΕΛΦΩΝ ΠΡΟΤΟΠΑΠΑ—Πατησίων 306
ΜΙΧΑΗΛ ΠΙΤΙΔΗ—Παγκράτι
ΑΛ. ΖΕΡΒΟΥ—ΛΑΖΑΡΟΠΟΥΛΟΥ—Καλλιθέα
ΠΑΝ. ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ—Κηφισσία
Ν. ΜΠΟΡΟΥΝΗ—Πειραιᾶ
Μ. ΠΕΤΡΑΚΗ—Πειραιᾶ
ΜΑΡΚΟΥ καὶ ΜΑΚΡΗ—Ν. Φάληρον
Α. ΦΥΛΑΤΩΦ—Ν. Φιλαδέλφεια

ΕΠΑΡΧΙΑΚΑ ΤΜΗΜΑΤΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΩΔΕΙΟΝ ΠΕΙΡΙΑΣ
ΧΑΛΚΙΔΟΣ
ΚΟΡΙΝΘΟΥ
ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ (ΚΡΗΤΗΣ)
ΚΡΗΤΙΚΟΝ ΩΔΕΙΟΝ ΧΑΝΙΩΝ (ΚΡΗΤΗΣ)
ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΩΔΕΙΟΝ ΧΙΟΥ
ΒΟΛΟΥ

Μέσος ὁδὸς φοιτῶντων μαθητῶν κατ' ἔτος 2500

ΤΜΗΜΑ ΕΜΠΟΡΙΚΟΝ ΠΙΑΝΑ

ΜΟΝΟΙ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΙ ΤΩΝ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΩΝ ΚΑΙ
ΠΕΡΙΦΗΜΟΤΕΡΩΝ ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΩΝ ΤΗΣ ΓΕΡΜΑΝΙΑΣ
BLUTHNER CROTRIAN STEIN WEG NEUMEYER,
SOPH Κ.Α.Π.

ΜΟΥΣΙΚΑ ΤΕΜΑΧΙΑ

“Ὅλα τὰ κλασσικά, παιδαγωγικά καὶ νεώτερα. Γί-
νονται δεκταὶ ἰδιαιτέραι παραγγελίαι. Συνεργα-
σία μὲ τοὺς μεγαλυτέρους ἐκδοτικούς οἴκους τῆς
Εὐρώπης

ΜΟΥΣΙΚΑ ὈΡΓΑΝΑ

Βιολιά, βιόλες, βιολοντσέλλα, κοντραμπάσσα, μαν-
δολίνα, κιθάρες, ὅλα τὰ εἶδη τῶν πνευστῶν ὀργά-
νων, ἐξαρτήματα παντὸς εἶδους μάνται φλαρμ-
ονικῶν, ῥόλοι, πιανόλες, χρονόμετρα κλ.

ΤΜΗΜΑ ΕΚΔΟΤΙΚΟΝ

Ἀναλαμβάνει τὴν ἐκδοσὴν μουσικῶν τεμαχίων
καὶ ἐκδόσεις ἔργων διαφόρων μουσουργῶν.

ΤΜΗΜΑ ΕΠΙΣΚΕΥΩΝ ΚΑΙ ΧΟΡΔΙΣΜΑΤΩΝ

Χορδίζονται, λουστροῦνται καὶ ἐπισκευάζονται
παντὸς εἶδους πιάνο, πιανόλες καὶ μουσικά
ὄργανα ἀπὸ ἀρίστους τεχνίτας.

Ἡ ὀδοντόκρεμα ΚΟΛΥΝΟΣ καθαρί-
ζει τοὺς ὀδόντας, τὰ οὖλα, τὸ στό-
μα ὁλόκληρον.

Τὰ ἀντισηπτικά της συστατικά
καταστρέφουν τὰς ἐπικινδύνους νο-
σογενεῖς ἐστίας τοῦ στόματος, εἶναι
προστατευτικὴ κατὰ τῆς ὀδοντολ-
γίας, τῆς σήψεως, τῆς οὐλίτιδος καὶ
τῆς γενικῆς ἐκασθενήσεως.

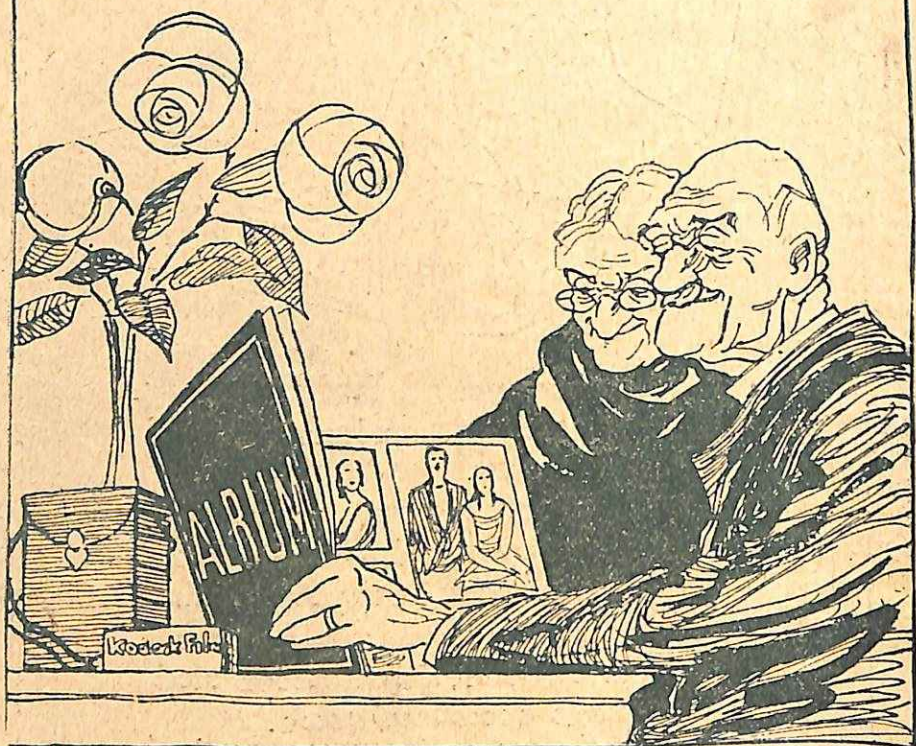
Δοκιμάσατε τὴν ΚΟΛΥΝΟΣ ἐπὶ
μῖα ξηρὰς ψήκτρας. Θὰ αἰ-
σθανθῆτε τὴν καθαριότητα
καὶ δροσερότητα τοῦ στόμα-
τος.

ΚΟΛΥΝΟΣ

ΟΔΟΝΤΟΚΡΕΜΑ

ΜΟΝΟΣ ΠΡΟΝΟΜΙΟΥΧΟΣ ΔΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ
ΜΩΡΙΣ ΦΑΡΑΤΖΗ
4 Εὐριπίδου 4 ΑΘΗΝΑΙ

KODAK

“Αμα περάσουν μερικά χρόνια, ανοίγοντας
τὸ λεύκωμά σας μὲ τις φωτογραφίες θὰ
ξαναζήσετε τις ὡραίες εὐτυχισμένες στιγμές
τῆς ζωῆς σας, τις ἐκδρομές σας, τὰ τα-
ξείδια σας.....

“Ολα περνοῦν.....

.....οἱ φωτογραφίες **KODAK** μένουν

ΜΟΔΕΛΑ ΑΠΟ ΔΡΑΧ. 225

ΤΙΜΑΤΑΙ ΔΡΧ. 5